

ENSKILDA HÖGSKOLAN STOCKHOLM

Programmen i religionsvetenskap och teologi

Praktisk Teologi

EXAMENSARBETE

Magisteruppsats

Vårterminen 2025

Enskilda Högskolan
Stockholm

Lärande i moderförsamling

En praktisk teologisk undersökning av
församlingsgrundande i Equmeniakyrkan

Per Westblom

Handledare: Jonas Idestrom

Enskilda Högskolan Stockholm

Till minne av Göran Strömner

Tack

Ett stort tack till min handledare professor Jonas Ideström, som tålmodigt har väglett och inspirerat mig i arbetet. Jag vill också tacka mina anonyma informanter som beredvilligt ställt sig till förfogande för intervjuer och även gett sitt godkännande till hur jag har beskrivit deras svar. Vidare vill jag tacka: mina två kollegor Rickard Lundgren och Bengt Åkesson som har bidragit med viktiga impulser, kunskap och uppmuntran; pastor Ulf Bergsviker för inspirerande samtal och vägledning; Ann Westblom, pastor och lärare, som läst utkast, kommit med viktiga synpunkter och uppmuntrat mig mycket i arbetet; samt min regionskollega Anders Jonåker som har läst sista kapitlet och kommit med värdefull återkoppling. Slutligen vill jag tacka Eumeniakyrkan som låtit mig göra en del av arbetet med denna uppsats i tjänsten.

Summary

Based on the discourse of Church planting and through document analysis and interviews, various themes of informal learning in mother churches within the Uniting Church of Sweden (UCS) has been identified. Document analysis and research overview show that the concept of mother churches in the UCS, despite its significant role, has received relatively little attention and lacks any academic investigation. Using the socio-cultural learning theory CHAT, church planting is interpreted as a goal-related system ("activity" with "object") with different actors "division of labor", "tools", and "rules". Contradictions that create opportunities for learning have also been recognized with help of the theory. The material shows that learning, as well as new practices, have emerged as a result of the role of the mother church. The study also provides important insights for UCS' church planting work in general and the role of the mother church in particular.

Engelsk titel

Mother church learning. A practical theological investigation of church planting in the Uniting Church of Sweden.

Nyckelord

Moderförsamling, Församlingsplantering, Församlingsgrundande, Missiologi, Praktikteori, Aktivitetsteori, CHAT, Evangelisation, Ekklesiologi, Equmeniakyrkan, Mission, Församling, Kyrka.

Framläggning

Uppsatsen lades fram och godkändes 2 september 2025 vid Enskilda Högskolan Stockholm. Opponent var Teol dr Björn Asserhed och examinator Teol dr Maria Ledstam, lektor i praktisk teologi vid Enskilda Högskolan Stockholm.

Innehållsförteckning

1. Problem, metod och analys	6
1.1. Ämnesområde, problem och forskningsfråga	6
1.2. Metod och upplägg	10
1.2.1.Uppsatsens upplägg	13
1.3. Teori – ett sociokulturellt perspektiv	13
1.4. Forskning och litteratur.....	21
1.4.1.Historisk bakgrund.....	21
1.4.2.Forskning	22
2. Diskursanalys	27
2.1. Församlingsgrundande	28
2.2. Församlingsgrundande i Equmeniakyrkan	32
2.2.1.Generella dokument om församling och mission	33
2.2.2.Dokument om församlingsgrundande i Equmeniakyrkan	40
2.3 Sammanfattning och slutsats	48
3. Presentation av det empiriska materialet.....	52
3.1. Sjösalakyrkan.....	53
3.2. Skursjökyrkan	54
3.3. Vihedakyrkan.....	54
3.4 Sammanfattning	56
4. Analys av det empiriska materialet.....	56
4.1. Startprocessen	57
4.1.1. Sjösalakyrkan.....	57
4.1.2. Skursjökyrkan	61
4.1.3. Vihedakyrkan.....	65
4.1.4. Summering av startprocessen	71
4.2. Genomförande.....	73
4.2.1. Sjösalakyrkan.....	73
4.2.2. Skursjökyrkan	79
4.2.3. Vihedakyrkan.....	86
4.2.4. Summering av genomförande.....	92
4.3. Följder	93
4.3.1. Sjösalakyrkan.....	93
4.3.2. Skursjökyrkan	100
4.3.3. Vihedakyrkan.....	105
4.3.4. Summering av Följder	110

5. Slutdiskussion	113
5.1. Moderförsamlingen och Equmeniakyrkan som samfund	113
5.1.1. Samfundets verktyg	113
5.1.2. Samfundet och moderförsamlingen	114
5.1.3. Behovet av församlingsplantering	114
5.1.4. Modeller av moderförsamling	115
5.1.5. Moderförsamling i relation till samfundets teologi	115
5.1.6. Primära och sekundära resultat	116
5.2. Moderförsamlingens lärande	117
5.2.1. Explicit lärande	117
5.2.2. Implicit lärande genom motsättningar	118
5.2.3. Lärande genom innovation	119
5.2.4. Lärdomar för Equmeniakyrkan.....	121
5.3. För fortsatt forskning	123
6. Källor och litteratur	124
Primärmaterial.....	124
Dokument från Equmeniakyrkan.....	124
Litteratur	125
Appendix	129
Intervjufrågorna med underfrågor	129

Del A – Ämne och diskursanalys

1. Problem, metod och analys

Församlingsgrundande har varit en verksamhetsform i Equmeniakyrkan¹ sen samfundet bildades 2011. Bakom starten av en ny gemenskap står alltid en etablerad församling. Den kallas ”moderförsamling” och det är dess roll och erfarenheter inom ramen för Equmeniakyrkan, som jag vill utforska i uppsatsen.

Moderförsamlingen spelar en central roll i grundtänkandet när det gäller församlingsgrundande i Equmeniakyrkan.² Samtidigt finns det i kyrkans dokument förhållandevis få beskrivningar om bakgrunden och förståelsen av fenomenet och begreppet. Dessutom, vilket kommer framgå av forskningsöversikten, finns relativt lite skrivet om moderförsamlingstanken i svensk kontext över huvud taget.

Equmeniakyrkan genomförde från hösten 2024 till våren 2025 en utvärdering av det program för församlingsgrundande som fastställdes 2016. Jag är utifrån min tjänst involverad i evalueringen och den här uppsatsens resultat kommer att bidra till analysen när det gäller moderförsamlingens roll i arbetet med församlingsgrundande.

1.1. Ämnesområde, problem och forskningsfråga

Ämnesområdet för denna uppsats är alltså församlingsgrundande. Den basala betydelsen är start av nya kristna församlingar. Historiskt sett har alla församlingar någon gång blivit till men termen församlingsgrundande är relativt ny och syftar på en särskild verksamhet inom framför allt frikyrkosamfundet. Utifrån en medveten strategi sonderar man behovet av nya kristna gemenskaper på olika platser, rekryterar ledare som får i uppgift att grunda en församling på en given plats.³

”Församlingsplantering” kommer att användas som synonym till församlingsgrundande. ”Pionjär” och ”pionjärt”, som adjektiv, substantiv och adverb, är också vanligen förekommande när man talar om start av nya församlingar. Jag

¹ Jag har valt att i de allra flesta fall skriva ut samfundets hela namn. I fotnoterna och vid några få tillfällen i brödtexten har jag förkortat kyrkans namn med EK. En församling som tillhör Equmeniakyrkan benämns ”EK-församling” eftersom ”Equmeniakyrkoförsamling” förefaller otympligt. Alternativet ”Equmeniaförsamling” riskerar att bli missvisande eftersom det finns en annan organisation som heter ”Equmenia”. Det ordet förekommer dock ett par gånger eftersom en av informanterna använder det.

² Se dokumentation om hur EK tänker och vilka ordningar som gäller på EKs hemsida <https://equmeniakyrkan.se/vart-arbete/forsamlingsgrundande/>. De mest relevanta dokumenten är *Strategi för församlingsgrundande 2016* samt *Moderförsamling i Equmeniakyrkan, 2016*.

³ Se nedan om det ekumeniska nätverket för församlingsgrundande *Vidare*.

kommer att använda dessa begrepp i uppsatsen, som synonymer i texten men den formella huvudbeteckningen är församlingsgrundande.⁴

Equmeniakyrkan bildades 2011 av Svenska Missionskyrkan (SMK), Svenska Baptistsamfundet (SB) och Metodistkyrkan i Sverige (MK). I framför allt SB och SMK var församlingsgrundande sen 1990-talet en etablerad verksamhet med flera personer anställda för området och ett antal pågående planteringsprojekt. Redan innan starten för Equmeniakyrkan hade de anställda samordnarna för församlingsgrundande från SB och SMK mötts och formulerat strategi och mål för den nya kyrkans arbete med att starta församlingar. Där fanns bl a en målsättning om 100 nya församlingar till 2025.⁵

Verksamhetsområdet har i Equmeniakyrkan kontinuerligt varit föremål för diskussion och omorganisering.⁶ 2015 gjordes den s k ”Pionjärresan” där en bred grupp, bestående av kyrkoledare, församlingsplanterare, nationell samordnare för församlingsgrundande och nationell chef under ett år processade församlingsgrundande utifrån egna och andras erfarenheter. Resan mynnade ut i en mer artikulerad formulering av hur samfundet ser på församlingsgrundande samt ett kvantitativt mål om 50 nya församlingar till 2025.⁷ Vid kyrkokonferensen 2016 antogs en verksamhetsplan med följande lydelse angående församlingsgrundande:

Equmeniakyrkan vill skapa förutsättningar för nya församlingar och gemenskaper med målet att det 2025 finns 50 nya gemenskaper/församlingar samt, utöver detta, arbeta för återplantering på 2 nya platser årligen.⁸

Beslutet innebar att församlingsgrundande som missionsverksamhet i Equmeniakyrkan konsolideras med en större budgetpost och ett reviderat system för ansökande om bidrag för församlingsplantering. Från att samfundet tidigare hade haft en nationell samordnare för arbetet tillsattes 2017 fyra regionala samordnare för

⁴ Intressant nog innebär det att EK använder tre olika metaforer för området: föräldrametaforen (”moderförsamling”, som inte fullföljs eftersom man inte talar om ”dotterförsamling”), trädgårdsmetaforen (plantering) och byggnadsmetaforen (grundande).

⁵ Dokumentet var ett av många inspel inför bildandet av EK. Det hade rubriken *100 nya församlingar fram till 2025* och var undertecknat av Mattias Neve, Peringe Pihlström (båda SB), Peter Svanberg och Göran Undevall (båda SMK)

⁶ Att det var så vet jag av erfarenhet eftersom jag deltog i såväl möten med den nationella enheten, kyrkoledningen, samt möten med församlingar och enskilda medlemmar. Utöver att det fanns olika synsätt på församlingsgrundandets värde och innebörd fanns och finns många församlingar som ifrågasatte att det skulle satsas på nya församlingar när det redan fanns så många etablerade som behövde allt det stöd samfundet kunde ge. Dessutom uppfattades församlingsplantering ibland som konkurrens med den etablerade församlingen på en ort. Pionjärresan var åtminstone delvis ett resultat av den otydlighet och det divergerande synsätt som fanns för ämnet. Det framgår också av de dokument jag kommer diskutera att de som företräder församlingsgrundande inte sällan argumenterar utifrån en defensiv position.

⁷ *Strategi för församlingsgrundande 2016:1*

⁸ Verksamhetsplan 2017–2018 (2016).

församlingsgrundande.⁹ Det skapades också regionala pionjärråd med uppgift att vara referensgrupp för verksamheten och samordnaren.

Trots denna fokusering har antalet församlingar som aktivt arbetar med frågan om att bli moderförsamling varit relativt få.¹⁰ Det finns också församlingar och medarbetare som ställer sig tveksamma eller rent avvisande till tanken om församlingsgrundande, särskilt när den bedrivs i deras närområde.¹¹ Av Equmeniakyrkans närmare 1200 ordinerade pastorer¹² är det ca 40 personer som har lett ett arbete med församlingsplantering. Av de planteringsledare som nu är aktiva är det ca 10 som är ordinerade pastorer i Equmeniakyrkan.

När Equmeniakyrkans strategi- och målformulering från 2016 delvis börjar gå mot sin tidsmässiga slutfas togs initiativ att undersöka och granska vad som hänt i relation till det som beslöts. ”Pionjärresan 2” startades hösten 2024 och har som mål att ta upp olika aspekter av erfarenheter och lärdomar under den aktuella perioden.¹³ Som nämnts i inledningen är min undersökning en del av den utvärderingen.

I SMK formulerades en ledande princip för arbetet med församlingsgrundande som också kom att gälla i Equmeniakyrkan. Det är *församlingar som planterar församlingar*. Det innebär att det inte är samfundsorganisationen som planterar, även om dess roll i praktiken är mycket betydelsefull. Istället är det alltid en lokal församling, som har det formella initiativet. I och med planteringsförfarandet går den in i rollen som ”moderförsamling”. Equmeniakyrkan har genom olika dokument beskrivit dess identitet och ansvar. (Se kap 2 nedan)

Moderförsamlingen har alltså en viktig funktion i Equmeniakyrkans församlingsgrundande arbete. Samtidigt visar min genomgång av dokumenten att rollen inte fått så mycket uppmärksamhet.

Ett syfte med min undersökning är att belysa denna brist samt fördjupa kunskapen om moderförsamlingsbegreppets innebörd, ansvar och motiv, genom dokumentanalys och intervjuer av företrädare för moderförsamlingar. Framför allt är jag intresserad av vilket lärande som uppstår i en församling som engagerar sig i arbetet med församlingsplantering.

⁹ Det har varierat mellan tre och fyra. Sen 2018 är det tre personer som har regional tjänst inom församlingsgrundande arbete.

¹⁰ 36 församlingar av drygt 600, se nedan.

¹¹ Det finns flera exempel på detta i EKs församlingar, vilka är väl kända av regionala kyrkoledare och samordnare för församlingsgrundande men de bör inte offentliggöras i uppsatsen.

¹² Enligt uppgifter via mejl från Mikael Lindholm som arbetar med Equmeniakyrkans medlemssystem, ”Arken”, finns det 1189 ordinerade pastorer, varav 517 är i aktiv tjänst. 564 pastorer är under 67 år. Att jag i brödtextern använder siffran 1200 beror på att jag avser intresset även från när de som nu är pensionerade var i aktiv ålder.

¹³ Processarbetet utfördes av Henric Götefelt, Rickard Lundgren, Niklas Piensoho, Per Westblom och Bengt Åkesson. En rapport ska läggas fram i EKs kyrkokonferens i sept 2025.

Den mer omfattande frågan är vad som händer i och med en församling som blir moderförsamling. Jag kommer att ta upp några sådana aspekter i kap 4.3 som har rubriken ”Följder”. Där studeras bland annat informanternas egna uppfattningar om vilka ”effekter” planteringsarbetet har fått. Uppenbara förändringar är förstås nya praktiker i form av besöksresor till planteringsplatsen. Men informanterna talar också om upplevelser av ”välsignelse”. Det är ett begrepp som är betydligt svårare att verifiera även om det inte är mindre sant för den enskilde eller gruppen. Vad en församling eller dess medlemmar lärt sig av planteringsarbetet skapar därför en stadigare grund för analys och slutsatser.

Initialt avser jag en bred förståelse av lärande som utifrån praktik och reflexion leder till nya eller fördjupade insikter och färdigheter. När ämnesområdet beskrivs handlar det oftast om *intentionellt* lärande, det vill säga, en eller flera personer vill genom en viss handling (till exempel delta i en kurs) förkovra sig i ett visst ämne eller lära sig ett hantverk. Men församlingsgrundande har sällan lärande som avsiktligt mål. Syftet är snarare att en ny kristen gemenskap ska bli till.

Inom diskursen *Livslångt lärande* skiljer man på ”formellt”, ”icke-formellt” och ”informellt lärande”. Cecilia Bjursell definierar den tredje kategorin enligt följande:

Informal learning is the learning that takes place continuously in a person's everyday life and, often, without conscious effort. Lifelong learning encompasses the combination of different arenas and learning processes that provide a broad definition of the individual's lifelong learning process. Learning is thus a combination of processes in which human knowledge, ability, attitude, feelings, values, assumptions, and impressions, in conjunction with each other, shape the experience that is created in a social situation.¹⁴

Bjursell har i en undersökning av ett jaktlag visat hur ett omfattande lärande uppstår i en sådan ”praktikgemenskap”, utan att man alls talar i de termerna.¹⁵ Genom att uppmuntra deltagarna att berätta om olika aspekter av att vara en del av laget kunde hon identifiera flera intressanta lärandemotiv som i hög grad också är relevanta för en undersökning om församlingsgrundande. Det handlar om ett situationsbaserat och informellt lärande som i hög grad är ”omedvetet” i den meningen att man inte benämner det som sker utifrån sådana kategorier. Tills någon frågar, kan tilläggas. Genom undersökningen blir lärandet artikulert, vilket också är erfarenheten av de intervjuer jag har gjort.

Utifrån den förståelsen av lärande blir min forskningsfråga:

Vilket lärande kan uppstå genom rollen som moderförsamling i Equmeniakyrkan och hur kan detta lärande karaktäriseras?

Min användning av ”roll” är generell och avser helt enkelt att man går in i uppgiften och ansvaret att vara moderförsamling. Rollen innefattar både identitetsförståelse och

¹⁴ Bjursell 2025:3-4

¹⁵ Bjursell 2025:17-18

specifika praktiker. I lärandet ingår även tolkning av rollen, vilket sker både utifrån Equmeniakyrkans formella beskrivningar och den egna erfarenheten och reflexionen. Moderförsamlingen både övertar och konstruerar en identitet.

Uttrycket ”kan uppstå” relaterar till det faktum att undersökningen utgår från tre moderförsamlingar, vilket är ett för begränsat underlag för generaliseringar. Inte desto mindre visar resultatet vilket lärande som uppstod i dessa sammanhang och sålunda, hypotetiskt, kan uppstå, även i andra församlingar. Mer om den saken under metodavsnittet.

1.2. Metod och upplägg

Jag kommer i denna del redogöra för tillvägagångssättet av undersökningen samt hur själva uppsatsen är upplagd. Här kommer även min roll som involverad i Equmeniakyrkans församlingsgrundande arbete och den som forskare att belysas.

I undersökningen kombinerar jag dokumentstudium med analys av kvalitativt material i form av intervjuer. Undersökningen utgår från tre moderförsamlingar som tillhör Equmeniakyrkan.¹⁶ Urvalskriterierna har varit flerårig erfarenhet av att vara moderförsamling, aktivt engagemang för planeringen samt relativ differens vad gäller kontext och storlek mellan församlingarna. Jag har stämt av med de regionala samordnarna i regionerna Väst, Öst, Svealand och Syd för att få råd om lämpliga församlingar. Personer som på olika sätt varit delaktiga i processen har intervjuats. De utgörs av pastorer, församlingsmedlemmar och de som varit ledare för själva planeringsarbetet. Fokus ligger emellertid inte på själva planeringsverksamheten och den gemenskap som bildas utifrån den utan på moderförsamlingens engagemang, förståelse och lärande.

De tre församlingarna kommer från tre olika regioner i Equmeniakyrkan. I varje region finns olika sorters församlingar med divergerande uttryck för gudstjänst, teologi och inriktning. Samtidigt har regionerna vissa särdrag, som i hög grad har historiska orsaker. Två av de undersökta församlingarna har runt 100 medlemmar medan en av dem har ca 300 medlemmar. Två av dem är landsbygdsförsamlingar medan en tredje finns i en mellanstor svensk tätort.¹⁷ Sinsemellan uppvisar församlingarna alltså både likheter och variation. Det finns emellertid inget anspråk på att de ska vara representativa för moderförsamlingar i Equmeniakyrkan. Eller snarare, det är de troligen inte. Och i vilket fall som helst är urvalet för litet för att sådana anspråk ska kunna göras gällande.

Det väsentliga med de tre undersökta församlingarna är att det finns ett engagemang och en erfarenhet som sträcker sig över flera år. Därmed finns förutsättningar för ett rikt material som kan ge svar på min forskningsfråga om vad som ”kan uppstå” när det

¹⁶ En av församlingarna har dubbel samfundsanslutning.

¹⁷ För en närmare presentation av de undersökta församlingarna se kap 3 nedan.

gäller lärande. Resultatet av mina intervjuer visar tydligt att urvalet var konstruktivt och fruktbarande för ändamålet.

Intervjuerna har varit semistrukturerade med relativt hög standardisering. Samtidigt har de intervjuer där jag mött informanterna i fysisk form haft karaktären av samtal. Jag har använt fyra grundfrågor med ett antal underfrågor som formulerats om informanterna svarat på dem utifrån grundfrågan.¹⁸ Flera följdfrågor uppstod dock i intervjusituationen. Sättet att intervjua sammanfaller därmed i hög grad med den s k ”tratt-tekniken”.¹⁹ De fyra grundfrågorna har varit:

1. Berätta om hur din/er församling blev en moderförsamling?
2. Hur skulle du beskriva den nya gemenskapen som grundades?
3. Hur ser relationen mellan din församling och den nya gemenskapen ut?
4. Vad har du/ni lärt er som församling av att vara moderförsamling?

Eftersom enbart ljudinspelning har gjorts vid intervjuerna har jag kunnat vara helt fokuserad på informanterna. Jag har haft god användning av min utbildning och erfarenhet av att ha samtal med människor när jag ställt frågor. Jag uppfattar det så att informanterna har varit avslappnade och öppenhet vid intervjun.

Intervjuerna har genomförts på lite olika sätt. Församlingsmedlemmar har jag mött parvis i deras hem eller kyrka. Dessa personer hade jag inte träffat tidigare varför jag bedömde det viktigt att möta dem i det fysiska rummet. Att jag träffade dem två och två var delvis motiverat av att det var mer tidseffektivt att planera in ett gemensamt samtal än två separata. Men det fanns också ett värde i att de hjälpte varandra att komma ihåg och reflektera. Även en pastor och en projektledare har utfrågats på plats. Samtalen med de övriga informanterna (företrädesvis pastorer och en kollega) har skett genom videosamtal som spelats in. Intervjuerna har dokumenterats skriftligt genom referat och transkribering. Tidsomfattningen för respektive intervju har varit mellan en och två timmar.

Jag har valt att inte återge alla ljud och ord i mina citat. All transkribering är tolkning och som jag ser det är nedskrift av allt som hörs mindre bra tolkning. För det första för att det är svårläst och för det andra och viktigare för att det får informanten att framstå som dålig på att uttrycka sig. Det som utan svårighet kan uppfattas och upplevas distinkt i en talsituation ser rörigt och förvirrat ut när det skrivs ner fonetiskt och ordagrant. Jag har vinnlagt mig om att formulera det *semantiska* innehållet med de ord och formuleringar som informanterna använder. Bara i undantagsfall har ord lagts till och då med klamrar []. Jag har ibland tagit bort ofullbordade meningar när informanten börjat om på en ny för att uttrycka samma sak. Jag har i en del fall tagit bort ord som ”va” ”liksom” och ”typ”. Några gånger har meningar som inte är relevanta för det saken gäller tagits bort. De är markerade med tre punkter inom klammer [...].

¹⁸ Frågor och följdfrågor återfinns i appendix.

¹⁹ Davidson & Patel 1994:60-65

Utöver intervjuer har jag analyserat dokument från Equmeniakyrkan som relaterar till ecklesiologi och missiologi på ett generellt plan samt sådana som uttryckligen talar om församlingsgrundande. Genom detta studium ges en bild av hur moderförsamlingstanken relaterar till diskurserna församlingsgrundande och teologi i Equmeniakyrkan. Dokumentanalysen utgör bakgrund och jämförelsematerial i förhållande till intervjuerna.

När det gäller mitt perspektiv som forskare är jag för det första ordinerad pastor i Equmeniakyrkan. För det andra har jag varit och är direkt involverad i det ämne jag undersöker. I en tidigare tjänst som ansvarig för Equmeniakyrkans nationella arbete, har jag varit med och satt riktlinjer för arbetet med församlingsgrundande, vilket inbegriper tillkomsten av flera av de dokument som jag tar upp i kapitel 2. För närvarande arbetar jag som samordnare för grundandet av nya församlingar i Equmeniakyrkan i region Stockholm. Jag kommer vid några tillfällen att relatera till personlig erfarenhet och kunskap jag erhållit utifrån dessa tjänster.

Dessa roller innebär att jag är väl förtrogen med ämnesområdet och har åtskillig personlig bakgrundkunskap. Dessutom känner jag flera av de personer jag intervjuat. För de övriga är jag som pastor och anställd i Equmeniakyrkan en person som åtnjuter en form av formellt förtroende. Sannolikt uppfattar de jag intervjuar, att jag är positivt inställd till och har inifrånkunskap om deras arbete. Troligen har det lett till att de är mer öppenhjärtiga än om jag kom helt utifrån. Jag har också kulturell kunskap om sammanhanget och kompetens när det gäller samtal med församlingsmedlemmar.

Allt detta kan vara och har utgjort resurser i undersökningsarbetet. Samtidigt är min samfundsroll och erfarenhet behäftad med principiella problem och utmaningar. Svårigheterna handlar framför allt om min objektivitet och eventuell övertro på min förmåga att minnas samt risken att informanterna svarar på ett visst sätt eftersom de vet att jag också är anställd av Equmeniakyrkan.

Min bild är att informanterna har haft en positiv och öppen inställning till mig som person. De har gärna delat med sig av sina erfarenheter och uttalat att min undersökning är viktig för Equmeniakyrkan. Jag uppfattar också att de förstått vad intervjuerna handlat om, dvs att det inte är ett allmänt samtal utan en händelse som är en del av en undersökning som ska ge underlag till en uppsats. Det har funnits en uppriktighet i mötena, där informanterna inte väjt för att benämna problem och konflikter. Samtidigt har jag i min analys förhållit mig kritisk till utsagorna, särskilt när personer ger olika perspektiv på samma händelse.

När det gäller mina egna minnen och erfarenheter kommer jag att vara återhållsam med dem i undersökningen. Det finns vissa fakta som jag återger utifrån egen erfarenhet men i allt väsentligt söker jag utgå från vad dokument och intervjuer säger. När det gäller de undersökta församlingarna har jag inte heller haft någon koppling till deras verksamhet som moderförsamlingar och ingen av dem har funnits i den region jag arbetar i.

Givet att humaniora-forskning bygger på både inlevelse och kritisk distans (objektivitet) menar jag att det är möjligt för mig, med ovanstående reflexioner i starkt

medvetande, att göra en undersökning och analys som uppfyller de akademiska kraven.

1.2.1. Uppsatsens upplägg

I detta kapitel (1) presenteras härnäst det teoretiska perspektivet för tolkningen av det empiriska materialet. I kapitel 2 genomförs analys av diskursen församlingsgrundande i Equmeniakyrkan. Utgångspunkten är dokument från samfundet som explicit eller implicit berör församlingsgrundande och moderförsamling. För att sätta in frågan i ett större sammanhang inleds kapitlet med en kort översikt av ämnet från aktuell litteratur. Syftet med diskursanalysen är att skapa förståelse för det sammanhang inom vilket moderförsamlingstanken i Equmeniakyrkan har uppstått och vad som därmed är en förutsättning för innehållet i det empiriska materialet.

I kapitel 3 presenteras de tre församlingar och informanter som genom intervjuer bidragit till mitt empiriska primärmaterial. I kapitel 4 analyseras informanternas svar dels utifrån några allmänna tematiska kategorier (t ex motiv, engagemang, kursändring, effekter), dels utifrån begrepp och modeller från den teori jag använder. Syftet med analysen är att frilägga förutsättningar och indikationer på lärande utifrån forskningsfrågan. I kapitel 5, slutligen, drar jag slutsatser av analysen och ger svar på frågan om moderförsamlingens möjliga lärande.

1.3. Teori – ett sociokulturellt perspektiv

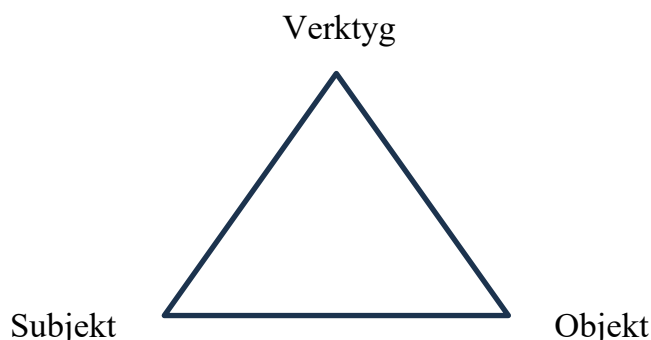
Undersökningens primärmaterial utgörs av intervjuer. Jag kommer att anlägga ett sociokulturellt perspektiv på lärande i min analys av svaren. I sociokulturella teorier framhålls det *kollektiva* lärandet när en grupp arbetar mot ett gemensamt mål. Detta fokus på lärande i en gemenskap, med dess samspel och motsättningar mellan olika aktörer, gör perspektivet relevant för min undersökning. Min särskilda referensram för den sociokulturella teorin är Yrjö Engeströms CHAT-modell.²⁰ Dess fokus på handling och aktivitet i relation till lärande är en fruktbar analysresurs i en praktisk-teologisk undersökning av lärande i en moderförsamling.

Det är emellertid inte bara människor som interagerar i en arbetsgrupp. I varje målrelaterad process används någon form av konkreta och/eller abstrakta verktyg. En person eller en grupp ("subjekt") strävar mot ett mål ("objekt") och för att nå dit används "verktyg" eller "artefakter". Dessa kan vara ett föremål, t ex en hammare, en tanke, t ex kunskap om hur hammare och spik kan användas, samt en färdighet, t ex förmågan att slå i en spik med en hammare.

Om objektet är att få en tavla upphängd kan ordningen tyckas självklar. Men den förutsätter i själva verket tämligen komplex kunskap om vilka verktyg man ska göra bruk av, hur de ska användas och praktisk träning. Verktygsvalet beror också på

²⁰ För CHAT utgår jag från Engeström 2015 och 1999a, samt Nicolini 2012, Saxegaard 2017 och Nygaard 2015. När det gäller den allmänna bakgrunden till sociokulturell teori följer jag Nicolini 2012:103-106 och Jakobsson 2012.

kontexten; t ex vilket material är väggen gjord av? Den som försöker spika i betong lär sig att verktygsvalet måste anpassas efter sammanhanget. Processen brukar illustreras med följande triangel:²¹

Figur 1.1. Den enkla aktivitetstriangeln

Även kollektiva, komplexa och till synes abstrakta handlingar, som t ex grundandet av en församling, följer samma mönster. En grupp (subjekt) arbetar tillsammans för församlingsplanering (objekt) med hjälp av samtal, beslut, strategier, samlingar (verktyg). I sociokulturella teorier används begreppet ”*mediering*” vilken kan beskrivas som ”interaktionen mellan [...] resurser, vårt tänkande och våra handlingar”²² Uttryckt på ett annat sätt: subjekt och verktyg medierar objektet. Tillämpat på församlingsgrundande innebär det frågor om hur de olika aktörerna i en församlingsplanering, med formulerade strategier, skapandet av fysiska mötesplatser och den kontextuella visionen för planeringen, samverkar och leder fram till en ny församling.

Den finske forskaren i utbildning och kommunikation Yrjö Engeström har utvecklat en modell för sociokulturell teori i vad han kallar Cultural Historical Activity Theory (CHAT).²³ Han menar att den enkla triangeln ovan är otillräcklig, när det kommer till mer komplexa tillämpningar. Utöver de tre nämnda komponenterna infogar han även ”regler”, ”gemenskap” och ”arbetsfördelning”. Hans triangel eller snarare kombination av flera trianglar ser därmed ut som figur 1.2 visar.

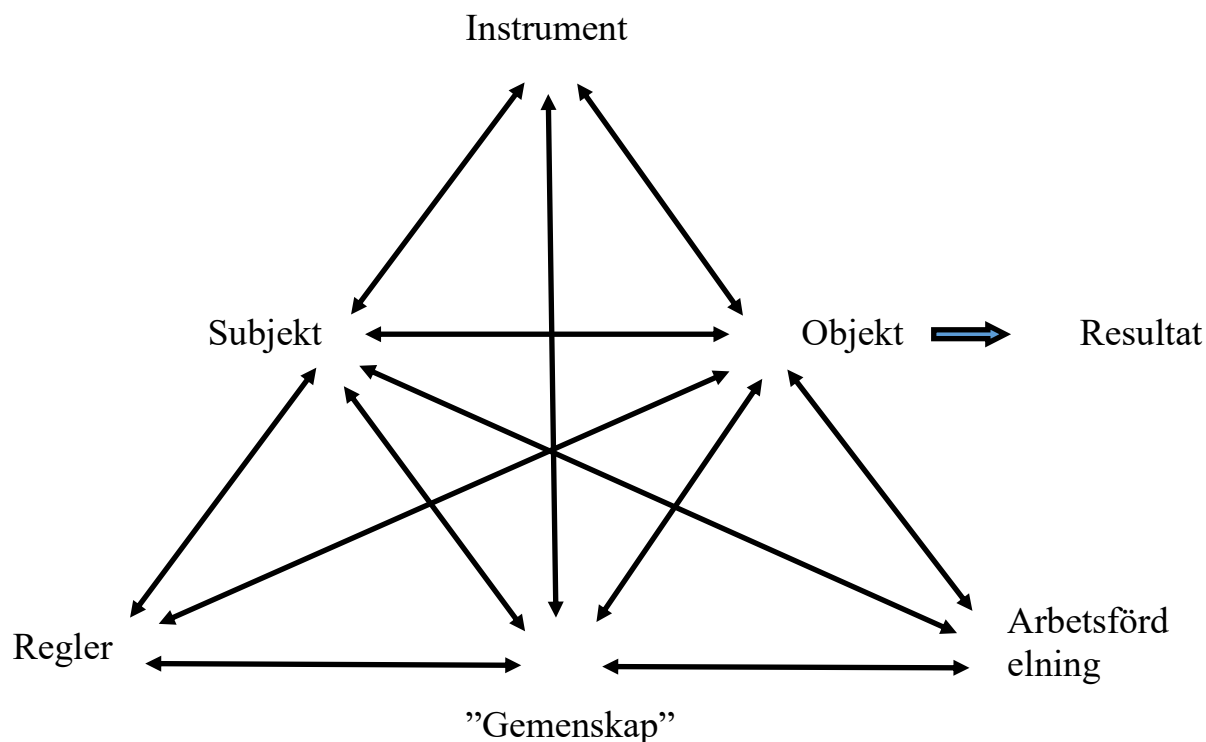
För Engeström är ”aktiviteten” grundläggande. Den medför ett system av objektstyrda och inbördes relaterade handlingar och relationer. CHAT-triangeln (figur 1.2) är en beskrivning av detta ”aktivitetssystem”.²⁴

²¹ Engeström 1999a:30

²² Jakobsson 2012:155-156. Engeström beskriver den ryske psykologens Lev Vygotskys ”upptäckt” av mediering som den mest banbrytande förståelsen av mänsklig aktivitet. Engeström 1999a:28-29.

²³ Nicolini 2012:103-104

²⁴ Engeström 1999a:30-31; 2015:65

Figur 1.2: Engeströms CHAT-triangel

Varje triangelhorn ("nod") står i relation till andra noder i systemet. Det som Engeström fokuserar på i systemet är vilka *motsättningar* som uppstår inom och mellan olika "noder". En konstruktiv hantering av dem kan leda till "expansivt lärande". I stället för att se konflikter och spänningar som problem blir de alltså potentiella möjligheter till utveckling.²⁵

Aktivitetssystem uppstår med anledning av ett specifikt behov ("need-state").²⁶ Behovet av församlingsgrundande på en viss plats kan beskrivas från flera perspektiv. Frågan är *vems behov* som fokuseras. Är det samfundsorganisationens överlevnad eller enskilda människors behov av en församling på en viss plats? I en teologisk bemärkelse kan man tala om Guds "behov"; Gud vill att Kristi kropp ska inkarneras på så många platser som möjligt, vilket i sin tur relaterar till människors medvetna eller icke-upplevda behov av evangelium.²⁷ När jag analyserar de undersökta

²⁵ Engeström 2015:70-73; 1999b:384

²⁶ Engeström 2015:132-34; 1999b:380;

²⁷ Detta motiv kan sen tolkas ytterligare som en nöd för människors frälsning, att människor går förlorade om de inte blir Kristus-troende (den "dubbla utgången"). Varken *Teologisk grund* eller *Mission som förvandlar världen* tar uttryckligen upp det perspektivet.

moderförsamlingarna uppmärksammar jag i första hand de kontextuella behov jag uppfattar i respektive planteringsmiljö.

Att plantera en ny församling innehåller flera olika ”handlingar”²⁸ med användning av olika ”verktyg” och ”regler”. Det finns ”subjekt” med särskilt engagemang för ”objektet” men också en ”gemenskap” som den relaterar till. Det är ”objektet” som sätter in individens handlingar i ett större socialt sammanhang och ger dem mening.²⁹ När vissa handlingar betraktas som isolerade företeelser kan de ifall resultatet uteblir framstå som enskilda oförklarliga ”misslyckanden”. Men om de istället tolkas inom ramen för aktivitetssystem kan de snarare ses som uttryck för inbyggda systemiska motsättningar med utvecklingspotential.³⁰ I de undersökta församlingarna uppstår sådana motsättningar särskilt i och mellan moderna ”regler” och ”arbetsfördelning”. En av mina frågor är i vilken mån de har lett fram till lärande i moderförsamlingen?

Analysområdet i undersökningen är *församlingsgrundande i en viss kontext*, med en församlingsbildning på en viss plats som konkret resultat, tolkat som ett aktivitetssystem. Det betyder inte att församlingsgrundande *är* ett sådant system, som om det var den slutgiltiga förklaringen av fenomenet. Men det är, som analysen kommer visa, ett fruktbarande tolkningsperspektiv vilket frilägger viktiga aspekter av lärande i moderförsamlingen.

Församlingsgrundande relaterar också till andra närliggande storheter vilka också kan tolkas som aktivitetssystem. De utgörs av den planterande församlingens övriga aktiviteter, Equmeniakyrkan som organisation samt andra församlingar i planterings närhet. I rollen som moderförsamling utgör den planterande församlingen tillsammans med Equmeniakyrkan både ”subjekt” och ”gemenskap”.

Inom aktiviteten kan också mindre system uppstå, där en enskild person eller grupp konstruerar egna ”objekt”. Ett exempel på det är när en person i en moderförsamling tolkar en händelse utifrån ett bibliskt perspektiv och på sätt ger den mening. Personen i fråga använder ”verktyget” bibelkunskap för ”objektet” meningsskapande, vilket bidrar till helheten i systemet.

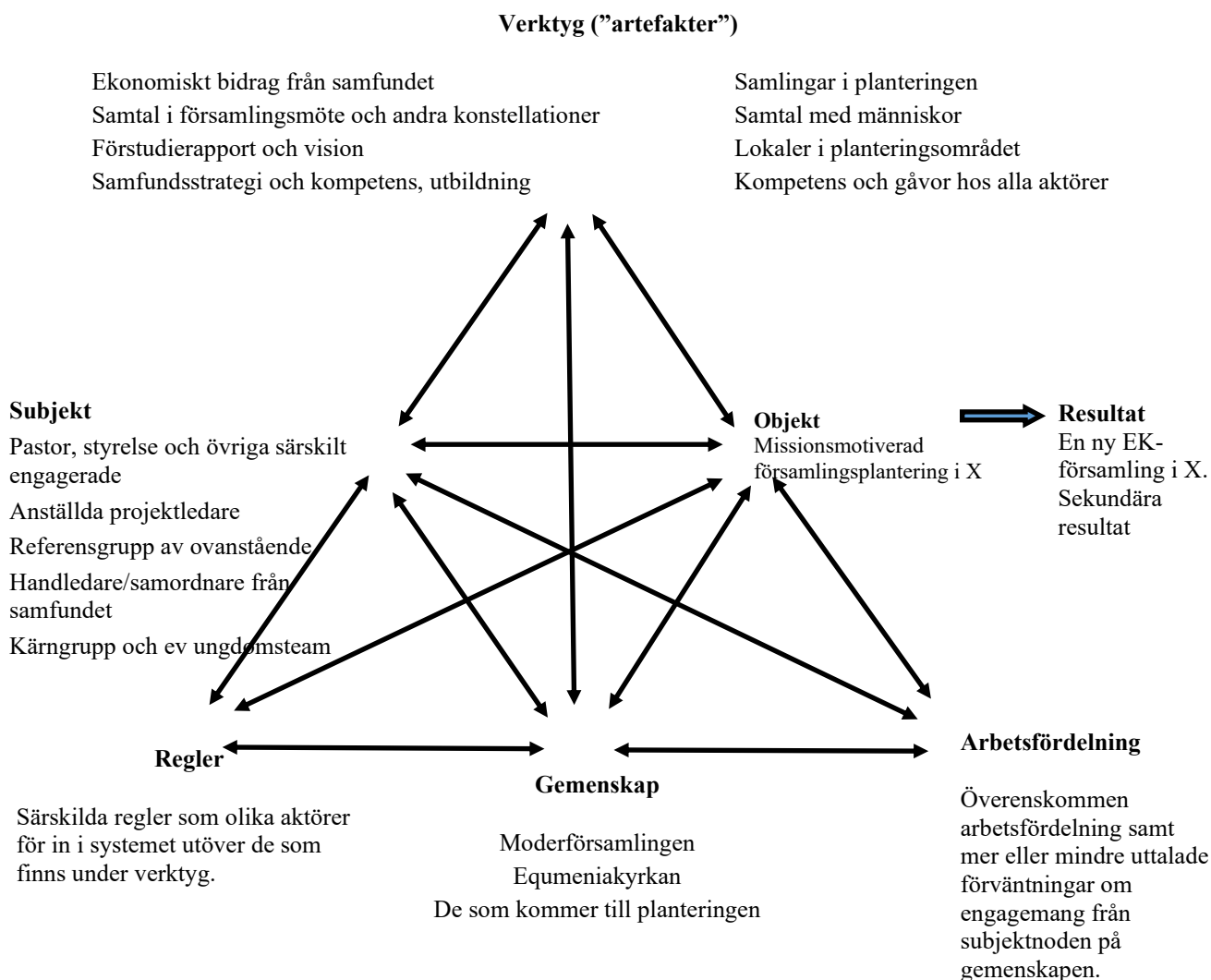
Det önskade ”resultatet” för aktiviteten är en ny EK-församling. Hur ”objektet” ska definieras är dock inte lika uppenbart. Engeström framhåller att objektet är systemets drivkraft men också något som blir föremål för omförhandling och omdefiniering under aktivitetens gång.³³ Materialet visar att ”mission” är ett grundläggande motiv för församlingsgrundande i både Equmeniakyrkan och de undersökta moderförsamlingarna. Det generella objektet definieras därför som *missionsmotiverad församlingsplantering*. Tolkat som ett aktivitetssystem kan aktiviteten församlingsgrundande illustreras och beskrivas på följande sätt:

²⁸ ”Actions”, Engeström 1999a:30-32

²⁹ Engeström 1999a:31.

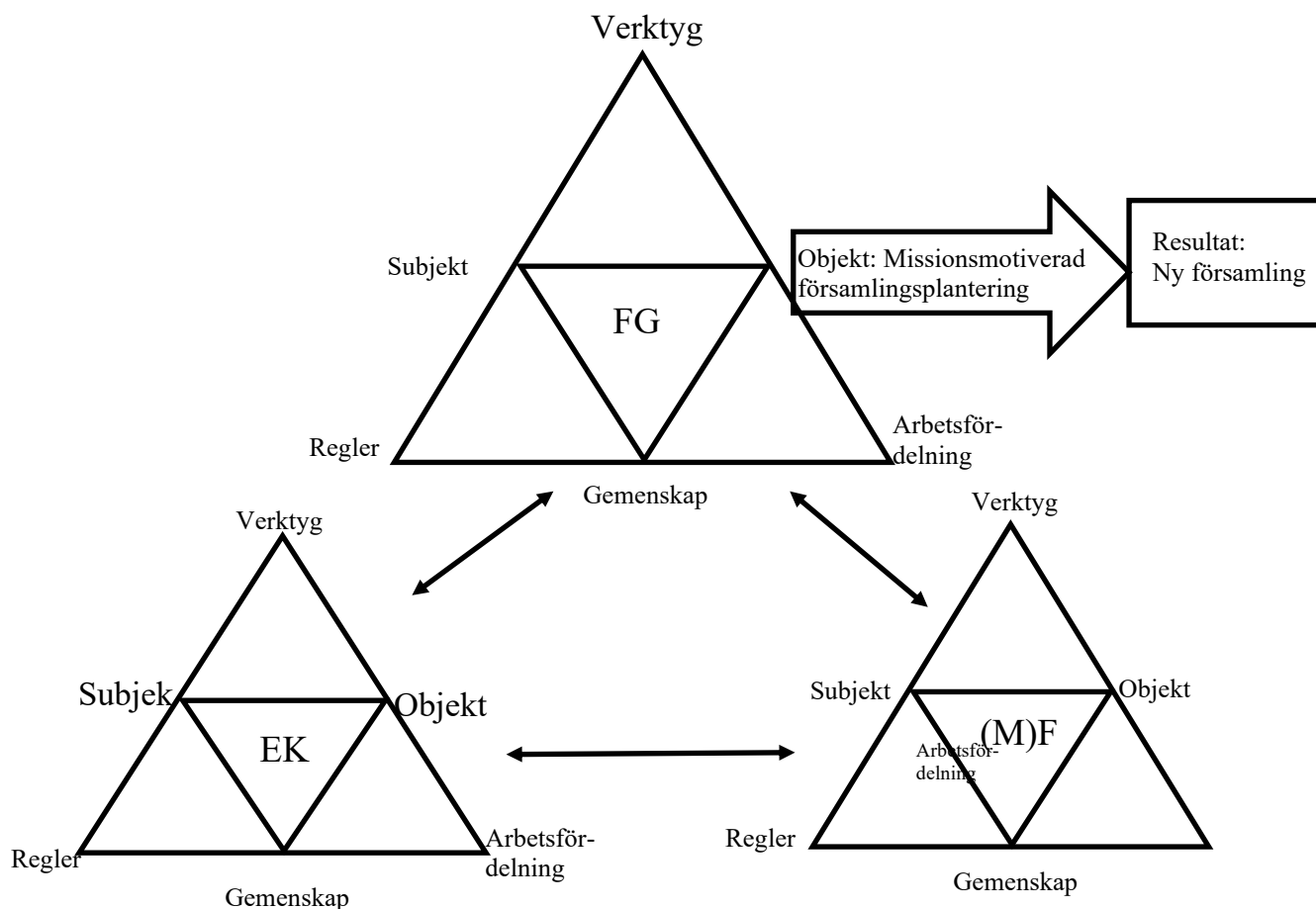
³⁰ Engeström 1999a:32

³³ Se Nicolini 2012:111–112 och Engeström 2015:xvi

Figur 1.3 CHAT-triangeln tillämpad på församlingsgrundande i Equmeniakyrkan

I analysdelen kommer jag att utgå från ovanstående figur och göra särskilda tillämpningar på den aktuella moderförsamlingen som studeras. När det gäller de aktiviteter som står i relation till församlingsgrundande illustrerar nedanstående figur sambandet mellan dem. De två relaterade systemen är både egna aktivitetsenheter och involverade som subjekt och gemenskap i den församlingsgrundande aktiviteten.

Figur 1.4. De till församlingsgrundande relaterade aktivitetssystemen

Observera att moderförsamlingen, "(M)F", i denna figur syftar på *församlingen som helhet*. Den blir till som moderförsamling genom att vara delaktig i församlingsgrundande. Undersökningen fokuserar på *rollen* som moderförsamling och den har helt och hållet sin plats i FG-triangeln's "subjekt"- och "gemenskap"-noder. "FG" står i sammanhanget för *församlingsgrundande på en viss plats*, inte församlingsgrundande i största allmänhet.

(M)F-triangeln avser de övriga aktiviteter som moderförsamlingen är engagerad i.³⁴ Därav parenteserna runt M. Trianglarna ska alltså inte tolkas som "platser". "EK" står både för Ekumeniakyrkan som helhet (vilken ingår i FGs "gemenskap"), och dess särskilda "aktivitet" församlingsgrundande (vilken ingår i FGs "subjekt")

Fokus ligger på den särskilda *objektstyrda aktiviteten*. Det kan uppstå spänningar mellan församlingens övriga "aktiviteter" och FG-aktiviteten, liksom det kan uppstå

³⁴ Exempel på sådana "aktiviteter" är gudstjänst, diakoni eller arbete bland barn och unga.

motsättningar inom Equmeniakyrkan, mellan de konkreta församlingsgrundande aktiviteterna och andra aktiviteter som kyrkan är engagerad i.³⁵

Både Equmeniakyrkan och moderförsamlingen är ”subjekt” i FG-triangeln. De bidrar också med särskilda ”verktyg” i form av teologi, strategi, förbön, vägledning, kunskap, utbildning, ekonomi m m. I FG-triangeln subjekt nod formuleras öppna eller dolda ”regler” för arbetet som är styrande för ”resultat” och ”arbetsfördelning”. Även det övergripande ”objektet” kan bli föremål för omförhandling i subjektgruppen. Moderförsamlingen som helhet utgör också en viktig del av FG-triangeln ”gemenskap”.

Jag gör inte anspråk på en fullständig tillämpning av CHAT i min undersökning. Jag använder teorin som ett analysverktyg, medan Engeström också framhåller CHAT som ett utvecklingsredskap.³⁶ Min användning i analysen utgår från de redskap jag anser relevanta, vilka framför allt utgörs av grundmodellen i figur 1 och de grundbegrepp som Engeström formulerar. Fokus ligger på ”verktyg”, ”motsättningar”, ”regler”, ”arbetsfördelning” och lärande.

”Motsättningar” är långt ifrån alltid konflikter, utan oftare spänningar mellan två hållningar eller mellan ”regel”/”verktyg” och verklighet. ”Motsättningar” har, som konstaterats ovan, potential till lärande om man hanterar dem på ett konstruktivt sätt.

Utöver gemensamma ”verktyg” som Equmeniakyrkan tillhandahåller finns också kontextuella, mer eller mindre uttalade, ”regler”, vilka förs in i arbetet och i vissa fall behöver omförhandlas. Engeström skriver att en ”regel” kan bli ett ”verktyg”. Min tolkning är att en formaliserad regel är ett verktyg medan en ännu icke helt etablerad praxis/förhållningssätt är en ”regel”. Med det sagt kan jag konstatera att gränsen mellan regel och verktyg är något flytande.

Två praktisk-teologiska avhandlingar från 2015 respektive 2017 använder CHAT-teorin som teoretisk referensram.³⁷ Marianne Rodriguez Nygaard (2015) undersöker hur kunskap uppstår i diakoners omsorgsarbete och Fredrik Saxegaard (2017) avhandlar norska prästers ledarskap. Deras ämnen skiljer sig visserligen från mitt men de visar att modellen kan vara relevant också för teologisk forskning, även om Engeström själv inte gör sådana tillämpningar.³⁸ För Nygaard är Engeströms version av CHAT enbart en bakgrundsteori. Andras utvecklingar av CHAT har större

³⁵ Exempel på sådana motsättningar är när det uppstår resurskonkurrens mellan olika verksamhetsgrenar i församlingen eller i samfundet. Motsättningar inom EK som helhet är t ex när en etablerad EK-församling motsätter sig plantering i ”sitt” närområde. Ett annat exempel är när en plantering motsätter sig EKs verktyg för församlingsgrundande.

³⁶ Engeström 1999a:35-36. Engeström 1999b visar ett konkret exempel på hur han använder CHAT som redskap. Att tillämpa metoden som utvecklingsredskap för en form av aktionsforskning vore en mycket intressant forskningsuppgift, dvs att följa ett planteringsprojekt som både handledare och forskare utifrån CHAT-modellen.

³⁷ Det är Nygaard 2015 och Saxegaard 2017.

³⁸ Saxegaard 2017:68.

betydelse för hennes tillämpning. Saxegaard använder Engeströms grundteori på ett mer ”ursprungligt” sätt. Han motiverar också varför den är tillämpbar på området religion, utöver de givna gemensamma nämnarna lärande och ledarskap.

Tre av Saxegaards argument för användningen av CHAT kan sammanfattas i dess relation till empiri. Teorin gör rättvisa åt det empiriska materialet samtidigt som den har tydliga ”teoretiska ambitioner”, inte förminskar ”komplexiteten” i praktikerna och ”överskrider den givna kontexten”.³⁹ Med det sistnämnda ser Saxegaard en koppling till teologins öppenhet för något som är ”bortom” det rent faktuelle.⁴⁰

Saxegaards fjärde argument utgår från frågan om vad som styr handlingarna i ett projekt. När människor arbetar gemensamt är det ”objektet” som styr inte en abstrakt ideologi. Den stora skillnaden mellan dessa ligger i att ”objekt” är öppna och t o m ”motsägelsefulla”, medan ideologier är slutna. Med tanke på att kyrkliga aktiviteter, som t ex församlingsplanering, tar sin utgångspunkt från en relativt tydlig ideologi (teologi, missionssyn, ecklesiologi, bibeln) blir påståendet förstås utmanande.⁴¹

Jag kommer i kapitel 2 studera de dokument som utgör Equmeniakyrkans ideologi. Min hypotes är att de har stor bäring på det operativa arbetet med församlingsgrundande. De utgör väsentliga ”verktyg” i systemet. En fråga att ta med sig in i analysen är i vilken mån ideologi och objekt samspelar i styrningen av arbetet. Bekräftar mitt empiriska material Engeströms påstående, att “objcets have life of their own and resist goal-rational attempts at control and prediction”?⁴²

Saxegaard framhåller först och främst att en teoris ”sanning” ligger i dess användbarhet; ”if CHAT opens up the empirical material in a coherent and creative way, it can assist the thesis in providing a contribution to the ongoing conversation on pastoral theology”.⁴³ Hans avhandling visar på en sådan användbarhet och min erfarenhet är att teorin också har öppnat upp mitt empiriska material för nya aspekter och insikter om att vara moderförsamling.

För att analysera hanteringen av ”motsättningar” använder jag Norma Cook Everists kategorier när hon skriver om församlingskonflikter:

- Undvikande
- Anpassning
- Konkurrens (”competiton”)
- Konfrontation

³⁹ Saxegaard 2017:73. Det sista citatet från Engeström 2015:5: ”transcends the context given”.

⁴⁰ Saxegaard 2017:73

⁴¹ Saxegaard 2017:73–74

⁴² Engeström citerad av Saxegaard 2017:74. Citatet hämtat från Engeström, 2006:193.

⁴³ Saxegaard 2017:72–73, där han också använder ordspråket att “proof of the pudding, lies in the eating”.

- Kompromiss
- Kollaboration⁴⁴

I många fall kombineras dessa strategier, vilket blir tydligt i en del fall jag lyfter fram. När en part använder sig av ”konkurrens” i betydelsen argumenterar för att ett tillvägagångssätt är bättre än det andra kan den andra parten reagera med ”anpassning”. I ett exempel använder sig en planterare av en kombination av ”undvikande” och ”anpassning” och möjligen även ”kompromiss”. Genom den strategin framstår till slut hans ursprungliga lösning som den bästa för alla.

1.4. Forskning och litteratur

Det finns en hel del internationell forskning som relaterar till församlingsgrundande, både ur ett historiskt och teologiskt perspektiv.⁴⁵ Jag kommer inleda med en historisk bakgrund till ämnet. Därefter lyfter jag fram några forskningsresultat, med betoning på två verk. Jag kommer även referera till några icke-akademiska böcker som har relevans för ämnet.

1.4.1. Historisk bakgrund

Den ”samtida församlingsgrundarrörelsen” har sitt ursprung i den moderna post-koloniala missionsrörelsen under 1900-talet, där man strävade efter självständiga, inhemska församlingsrörelser. På 1990-talet blev ämnet en del av ”missionsdiskursen”.⁴⁶ Kyrkohistorikern David Garrison genomförde 1995-1997 ett forskningsprojekt där han studerade kännetecknen på ”församlingsplanterande rörelser” i Indien, Kina och Kambodja samt på Kuba. Hans sammanfattning, *Church Planting Movements* (1999), blev både en betydelsefull forskningsrapport och en inspirationskälla för församlingsgrundande.⁴⁷ De kännetecknen han identifierade för framgångsrik församlingsplantering kan sammanfattas enligt följande:⁴⁸

- Extraordinary prayer
- Abundant evangelism
- Intentional planting of reproducing churches
- Authority of God’s Word
- Local leadership
- Lay leadership
- House churches

⁴⁴ Cook Everist 2004: x-xi, 69–157

⁴⁵ Den mest omfattande historiska och kvalitativa summeringen av församlingsgrundande är Ott, C & G Wilson (2011).

⁴⁶ Farah 2002:349. För historiska översikter se Farah 2022: 350–351; Ott & Wilson 2016:68-77 och Paas 2016:31-42.

⁴⁷ Farah 2022:352; Garrison 1999. Den blott 57-sidiga skriften av Garrison översattes till 40 språk.

⁴⁸ Detta är Ott & Wilsons sammanfattning, Ott & Wilson 2016:172

- Churches planting churches.
- Rapid reproduction
- Healthy churches

Farah konstaterar att andra författare sen dess sökt formulera liknande listor men att de aldrig är identiska eftersom de utgår från en ”dynamisk process av lärande och utveckling”. Församlingsplanteringsrörelsen är, framhåller Farah, en ”praktikgemenskap” som inte låter sig fångas i definitioner.⁴⁹

Det bör uppmärksammas att historiskt sett är alltså församlingsgrundande i den moderna bemärkelsen en företeelse och ett begrepp som har sin grund i den internationella missionsrörelsen. Därifrån har de lärdomar man gjort (formulerade av t ex Garrison) kommit att tillämpas i de länder som historiskt sett har varit sändande när det gäller mission, d v s västvärlden.

1.4.2.Forskning

Det mest omfattande verket om församlingsgrundande torde vara *Global Church Planting. Biblical Principles and Best Practices for Multiplication*, av Craig Ott och Gene Wilson. Författarna har både ett akademiskt perspektiv och ambitionen att presentera en strategi för hur man på bästa sätt bedriver församlingsgrundande.⁵⁰ Boken refererar till statistik och ett stort antal fallstudier från hela världen, bl a Europa. Dock finner jag inga exempel från Sverige. Boken inleds med ett avsnitt om teologiska, framför allt bibliska, motiv för att sen i tre avsnitt presentera metoder.

Begreppet ”Moderförsamling” i Ott & Wilsons förståelse innebär att en grupp från en församling (mellan 5-100 personer) avskiljs för att starta en ny församling på en annan plats. De visar att stagnerande församlingar som släpper ifrån sig sådana grupper och därmed blir moderförsamlingar kan börja växa igen, eftersom det ökar ”evangelisationsivern”⁵¹ De ger bl a exempel på en sådan utveckling bland församlingar i Tyskland och skriver:

The key was the mother church’s visionary leadership, bold faith, and willingness to release members to plant new churches.⁵²

Ott & Wilson beskriver plantering genom moder/dotter-församling som en fruktbar metod som kan leda till multiplicering och konstaterar dessutom att det får positiva följder för moderförsamlingen. Jag återkommer till deras resultat i diskursanalysen i kap 2.1.

⁴⁹ Farah 2022:353–357. Citaten från s 356–357.

⁵⁰ Ott är professor i missiologi och Wilson direktor för ett missionsinstitut med lång erfarenhet av församlingsgrundande. Utöver att de förenar akademisk undersökning med praktiska rekommendationer har de liksom många andra som skriver om församlingsgrundande ett teologiskt perspektiv. Se kap 2.1 nedan.

⁵¹ Ott & Wilson 2011:30–32, 34.

⁵² Ott & Wilson 2011:32

I monografin *Church Planting in the Secular West: Learning from the European Experience* skriver den nederländske teologen Stefan Paas, om församlingsgrundande i Europa. Paas arbetar mer kritiskt än Ott & Wilson. Han problematiserar till exempel en ofreflekterad överflyttning av erfarenheter från mission där kyrkan inte tidigare funnits till den europeiska ”christendom”-kontexten.⁵³

Paas går också hårt åt Peter Wagners version av *Church Growth Theory*.⁵⁴ Dels menar han att Wagners påstående om församlingsgrundande som den bästa evangelisationsmetoden saknar teologisk grund. Dels visar han att den saknar empirisk verifiering i Europa. Även om det finns positiva exempel på att församlingsplantering varit numerärt framgångsrik är det inte den generella bilden, menar Paas.⁵⁵ Han refererar några få gånger till Ott & Wilson, genomgående med en neutral eller positiv reception. Det är förvånande att han uppmärksammar deras bok så lite med tanke på att dess betydelse och att de lägger fram så pass många exempel, inklusive statistik, från Europa.

Paas tar inte upp moderförsamlingstanken per se men det han skriver om de nya församlingarnas återverkan på de etablerade har bäring på hur en moderförsamling kan inspireras av att vara delaktiga i att en ny gemenskap växer fram. Utifrån innovationsforskningen nämner han hur företag kan agera ”inkubatorer” åt nya experimenterande företagsinitiativ.⁵⁶ Jag uppfattar Paas bok som det mest kvalificerade akademiska verket om församlingsplantering i Europa.

Från svenskt håll finns en forskningsrapport av Josefsson & Wahlström (red) om *Församlingsplantering i Pingst*.⁵⁷ Det är en omfattande genomgång av församlingsplantering i den svenska pingströrelsen, både från starten i början av 1900-talet och det som skett på 2000-talet inom ramen för den särskilda satsningen ”Församlingsplantering Pingst”. Dessutom finns en omfattande exegetiskt avsnitt om församlingsplantering i Nya Testamentet.

I ett kapitel redovisas och diskuteras svar från intervjuer som gjorts bland några församlingsplanteringsgrupper.⁵⁸ Flera av dem har moderförsamlingar och i svaren anges styrkor och svagheter med den relationen. Till styrkorna hör stöd av olika slag men också ”ansvarighet”, dvs att det finns en struktur där planteringen behöver vara transparent inför en annan part, vilket kan förhindra osunda tendenser när det gäller

⁵³ Paas 2016:188–190

⁵⁴ Paas 2016:113–126

⁵⁵ Paas 2016:163–180

⁵⁶ Paas 2016:233–239. Paas använder i sammanhanget ”mother firm” om den organisation som utgör inkubator åt ett nytt företag.

⁵⁷ Josefsson & Wahlström (red) 2015

⁵⁸ Thörn 2015:113–142. Här används termen ”dotterförsamlingar” om planteringar som har en moderförsamling.

teologi och ledarskap. Till svagheterna hör en viss tröghet när det gäller att nå fram till beslut.⁵⁹

De teologiska motiven för moderförsamlingsskap utgörs i hög grad av berättelserna från Apg, där Paulus till exempel i kapitel 15 återvänder till moderförsamlingen i Jerusalem för att få svar på frågor från sina planterade församlingar.⁶⁰ I ett avslutande kapitel om lärdomar är dock utrymmet för moderförsamlingens betydelse tämligen begränsat. Mer utrymmer ägnas åt relationen mellan etablerade pingstförsamlingar på en ort och nya församlingar. Statistiken visar att nya planteringar är mer framgångsrika än övriga församlingar när det gäller dop och medlemskap. Men den visar också att etablerade församlingar på samma ort som planteringen också verkar utvecklas positivt på grund av planteringen.

Missiologen Klas Lundström har skrivit en artikel om *Nyplanteringsarbete i EFS och betydelsen av legitimitet och strukturellt stöd*.⁶¹ I den undersöks EFS satsning på att etablera nya missionsföreningar och grupper från 2003. Lundström konstaterar att 40 nya ”planteringar” initierats, varav ca 20 fanns kvar 2018. Han framhåller att en viktig orsak till att satsningen ändå blev relativt framgångsrik är att samfundsledningen både gav ”legitimitet” och ”strukturellt stöd åt arbetet”. Moderförsamlingstanken lyfts dock inte fram i denna artikel.⁶²

1999 skrev Peter Svanberg en avhandling inom ramen för Metodistkyrkans Doctor of Ministry-program om församlingsplantering i Sverige: *Church Planting in Sweden in the 21st century: a model for new Methodist churches*. Avhandlingen utgör dels ett omfattande textstudium om församlingsplantering utifrån Nya Testamentet och litteratur om ämnet. Svanberg sätter också in församlingsplantering i metodistisk teologi och historia och formulerar utifrån dessa perspektiv en modell som han skulle vilja se implementerad i dåvarande Metodistkyrkan i Sverige. Svanberg presenterar och analyserar dessutom en empirisk undersökning av ett antal församlingsplanteringar i Sverige, som helt eller delvis bekräftar den önskade modellen. Svanberg noterar att församlingsplantering i Sverige inte på samma sätt som i USA verkar leda till att människor kommer till tro, vilket han ger kontextuella förklaringar till.⁶³

⁵⁹ Thörn 2015:122–124. Samfundet Pingst FFS har inte samma organisation för församlingsgrundande som EK. Det finns till exempel inte motsvarande ekonomiska bidrag till moderförsamlingen som i EK.

⁶⁰ Thörn 2015:129–130

⁶¹ Lundström 2019.

⁶² Lundström 2019:34, 42.

⁶³ Svanberg 1999:180–181. Svanberg refererar i sin avhandling till en undersökning som Roger Korsgren gjorde om församlingsgrundande på EHS 1995. Jag har tyvärr inte haft tillgång till den uppsatsen.

På senare tid har Mattias Neve⁶⁴ skrivit om ett delvis överlappande fenomen nämligen den så kallade Emerging Church-rörelsen. Avhandlingen *In pursuit of proximity* (2021) är en missiologisk studie av fyra emerging church-gemenskaper i Sverige. Konceptet handlar i hög grad om församlingsplantering men utifrån specifika ingångsvärden, som framför allt handlar om nya sätt att vara församling i en post-kristen sekulariserad kultur. Innovationsperspektivet med anknytning till Stefan Paas är därför framträdande i avhandlingen.⁶⁵

Neve visar att det i de gemenskaper han undersökt finns tre ”set of convictions” vilka han sammanfattar som relationell ecklesiologi, öppenhet och inkludering, samt innovation och experimenterande.⁶⁶ Dessa övertygelser är mycket betydelsefulla när det gäller deras sätt att förstå kristen identitet i ett post-modernt och post-kristet samhälle.⁶⁷ Den leder, visar Neve, till en missionssyn som kännetecknas av djupgående kulturell kontextualisering av evangeliets gestaltning och förkunnelse. Förutsättningen är en självkritik av den kristna traditionens tänkesätt och metoder. Ett sådant område är värderingen att måttet på framgångsrik evangelisation i första hand är kvantitativt. Neve skriver:

[I]t could be argued that success in mission not only involves numerical growth (...) but also the opportunity to experiment and try new things, and *where learning from those experiences* could be regarded as success in itself⁶⁸

En av Neves slutsatser om hur Emerging Church kan ge bidrag till svensk kristenhet är att vara dess ”Research and Development Department”.⁶⁹

I avhandlingen *Gardens in the Wasteland* (2024) undersöker Björn Asserhed hur ”kristen formation” tar gestalt i tre svenska församlingsplanteringar. Avhandlingen visar att de församlingsplanteringar han undersökt dels har en distinkt missiologisk kallelse-identitet.⁷⁰ Dels har de en tydlig inriktning mot att skapa platser och praktiker där människor växer i tro. De växtplatser han identifierar är ”väckelsemötet”, digitala ”smågrupper” och diakonalt ”lärlingskap” (apprenticeship)⁷¹. Han konstaterar att dessa

⁶⁴ Neve var anställd som samordnare för församlingsgrundande i Svenska Baptistsamfundet och tjänstgjorde under de första åren i EK med inriktning på församlingsplantering tillsammans med Peter Svanberg och Peringe Pihlström. Tillsammans skrev de 2011 en strategi för församlingsgrundande i den nya kyrkan.

⁶⁵ Neve 2021:81-107; 257-258

⁶⁶ Min översättning av “Relational ecclesiology, Openness and inclusion and Innovation and experimentation”, Neve 2021:250,

⁶⁷ Neve 2021:250.

⁶⁸ Neve 2021:256, Neves emfas.

⁶⁹ Neve 2021:257–258. Neve refererar och citerar här Paas tankar om innovation som ett viktigt motiv för församlingsgrundande i Europa.

⁷⁰ Asserhed 2024:255-257

⁷¹ Asserhed 2024:230-31.

praktiker bygger på tämligen traditionella koncept men att de i de undersökta gemenskaperna tillämpas och kontextualiseras på ett innovativt sätt.⁷²

Asserhed visar också hur den tro som formeras i planteringarna ständigt ”förhandlas” med den omgivande kulturen där man söker en balans mellan anpassning, integritet, hållbarhet och återhämtning.⁷³ Den stora utmaningen, menar han, ligger i spänningen mellan anpassning och integritet.⁷⁴

Asserhed har också skrivit rapporten *Församling som mission. Berättelser från elva församlingar i Sverige 2000–2020*, på uppdrag av det ekumeniska nätverket *Vidare* och i samverkan med EHS. Han beskriver och analyserar elva församlingsplanteringar; deras motiv, modeller och utfall. Han konstaterar att motiven handlar om ”expansion” och ”innovation”. Det vill säga evangelisation och nya sätt att vara församling.⁷⁵ Han noterar kortfattat att det finns berättelser om moderförsamlingars betydelse. Han citerar i det sammanhanget församlingsplanteraren Hemen Derki från Equmeniakyrkan.⁷⁶

Asserheds rapport bygger på samma underlag som boken *Vi planterar församlingar*.⁷⁷, vilken gjordes på uppdrag av nätverket *Vidare*. Där återfinns förutom två mer generella artiklar berättelser från tolv församlingsplanteringar från olika samfund i Sverige. Bidragen är skrivna av planteringsledarna själva. Boken visar inte minst på den mångfald av modeller som återfinns i svensk församlingsplantering. En av församlingarna är VOIS Norrköping som tillhör Equmeniakyrkan. I kapitlet Hemen Derki en av Equmeniakyrkans moderförsamlingar på ett positivt sätt.

Nätverket *Vidare* gav 2022 ut rapporten *Frikyrkan i orten*.⁷⁸ Med ”orten” avses de områden i Sverige som av Polisen har beskrivits som särskilt utsatta. Rapporten innehåller statistik som visar att frikyrkor visserligen finns i flera av dessa områden men att de är underrepresenterade antals- och medlemsmässigt i relation till övriga riket. En stor del av rapporten utgörs av berättelser från församlingsplanteringar i dessa områden. Rapportens syfte är i hög grad att uppmuntra till och befrämja sådana planteringar.

I antologin *Nya vägar för världens skull* skriver Jonas Melin ett kapitel om ”[a]tt vara en sändande moderförsamling”. Melin ställer plantering av enskilda pionjärer (apostoliska team) mot moderförsamlingstanken. För att församlingsgrundande ska bli en multiplicerande rörelse är det senare nödvändigt. Melins kapitel är den enda

⁷² Asserhed 2024:236.

⁷³ Asserhed 2024:228, 233-34

⁷⁴ Asserhed 2024:244. Jfr 233 där Asserhed konstaterar att ledarna inte alltid exponerar vissa värderingar eftersom det kan leda till att man stöter bort sökande människor.

⁷⁵ Asserhed 2020:9

⁷⁶ Asserhed 2020:21-22

⁷⁷ Melin, m fl 2020.

⁷⁸ Bergman m fl, 2022.

svenska text jag funnit som på ett dedikerat sätt tar upp just moderförsamlingen och ger den en teologisk motivering.⁷⁹

Det finns vad jag kan se inga akademiska undersökningar av församlingsgrundande (eller moderförsamlingstanken) i Equmeniakyrkan. Asserhed tar i några sammanhang upp Equmeniakyrkans arbete, men mest som exempel bland andra.⁸⁰ Utöver det som nämns i forskningsrapporten från Pingströrelsen och artikeln av Jonas Melin finns det över huvud taget inte mycket skrivet om att vara moderförsamling i Sverige. Därför är min undersökning moderförsamlingens lärande motiverad.

2. Diskursanalys

I detta kapitel analyseras *diskursen Församlingsgrundande i Equmeniakyrkan*, för att synliggöra det sammanhang som frågan om lärande i moderförsamling är insatt i.⁸¹ Analysen syftar till att ge en allmän förståelse av praktiken och därmed också av det intervjuerna. Vidare är de dokument som ligger till grund för analysen, betydelsefulla ”verktyg” för moderförsamlingen. Det är därför relevant att studera dem och jämföra analysresultatet med det empiriska materialet och forskningsfrågan.

”Församlingsgrundande i Equmeniakyrkan” är insatt i *Equmeniakyrkans teologiska diskurs*, med dess syn på mission, församling och plantering. Denna kan (delvis) utläsas av kyrkans officiella dokument, där *Teologisk grund* och intar en särställning. Diskursen är förstås mer komplex och omfattande än vad som formulerats i dessa texter men de utgör inte desto mindre en överenskommen sammanfattning, som är möjliga att utgå ifrån, givet denna undersöknings omfattning och inriktning. Jag kommer därför att analysera väsentliga aspekter av vad Equmeniakyrkan skrivit om församling, mission, församlingsgrundande och att vara moderförsamling. Resultatet av den analysen ger en rimlig bild av diskursen Församlingsgrundande i Equmeniakyrkan.

Uppsatsens fokus är inte församlingsgrundande i allmänhet utan lärandet i moderförsamlingar i Equmeniakyrkan. Inte desto mindre är den rollen insatt i den

⁷⁹ Melin 2023. Antologin är utgiven inom Tro & Livs skriftserie. Jag uppfattar texten som väl underbyggd men inte akademisk i sitt anslag. Den teologiska motiveringen ligger i att Melin förankrar den multiplicerande tanken i Bibeln och ser den som grundläggande för arbetet med församlingsgrundande. I nämnda bok finns också artiklar av Mattias Neve om innovation och Björn Asserhed om församlingsplantering och ekumenik. Asserhed berör i sitt kapitel EKs moderförsamlingsprincip.

⁸⁰ De planteringar Asserhed undersöker är anonymiserade och därför vet jag inte om någon av dem tillhör EK, men det är möjligt.

⁸¹ Jag utgår från den allmänna förståelse av begreppet som vuxit fram och förklaras av Emt m fl i *Nationalencyklopedin*, ”Diskurs”. De skriver att diskurs är ”en helhet av sammanhängande uttryck, utsagor och begrepp” och vidare att ”hela vårt förhållande till verkligheten uttrycks genom diskurser, och att diskursen så starkt styr vår verklighetsuppfattning att vi är fångade i den.”

större diskursen om att plantera församlingar, inklusive missiologi och ecklesiologi. Därför ger jag inledningsvis en översikt över de motiv, frågor, perspektiv och tankar om lärande som är den allmänna diskurs som moderförsamlingstanken i Equmeniakyrkan ytterst är en del av. För ändamålet används en del av den litteratur som refereras i forskningsöversikten och som jag bedömer ger en rättvisande och översiktlig bild av diskursen. Dessutom utgår jag från några verk som lyfter fram frikyrklig ecklesiologi.

I slutet av kapitlet relateras min forskningsfråga till analysresultatet. Indikerar dokumenten något om lärande i en moderförsamling? Vidare kommer dokumentens roll som verktyg för församlingsgrundande att tas med i analysen av det empiriska materialet.

2.1. Församlingsgrundande

Jag inleder med att frilägga några kännetecken och diskussioner i den bredare och mer generella församlingsgrundande diskursen.

Stuart Murray, som är både församlingsplanterare och akademisk teolog, menar att de som ägnar sig åt församlingsgrundande huvudsakligen är handlingsmänniskor, med mindre intresse för den teologiska reflexionen. I boken *Church Planting. Laying Foundations* säger han i kontrast till det förhållningssättet:

Church Planting is an opportunity for Theological reflection and renewal, for asking radical questions about the nature of the Church and its task in contemporary society and for developing new kinds of churches.⁸²

Uttryckt med andra ord är församlingsgrundande en plats för lärande. Murray konstaterar att församlingsplantering befinner sig i gränssnittet mellan missiologi och ecklesiologi.⁸³ Planteringsmotivet handlar ofta om mission, med särskild betoning på evangelisation. Men eftersom det är just en församling man vill plantera blir frågan om *vad* en sådan är akut. Murray sätter in Församlingsplantering i ett teologiskt ramverk med tre teman: *Missio Dei*, Inkarnation och Guds rike. Senare lägger han också till begreppet ”reproduction” (fortplantning). Murrays utläggning av dessa teman leder till en fördjupning av församlingsplantering, bort från en alltför mänsklig, ensidig och/eller pragmatisk inställning till fenomenet i fråga.⁸⁴

⁸² Murray, 2001:129.

⁸³ Murray 2001:53.

⁸⁴ Murray 2001:38-53 samt 61–64. Murray inleder också sin bok med ett avsnitt där han vill ta kritikerna till församlingsplantering på allvar, En invändning är just ytlig teologi och Murray konstaterar att det finns fog för sådan kritik, s 38–53.

Generellt sett är den församlingsgrundande rörelsen protestantisk, biblicistisk⁸⁵ och ”evangelikal”⁸⁶, oftast med en kongregationalistisk/frikyrklig församlingssyn.⁸⁸ I boken *An introduction to ecclesiology* beskriver Veli-Matti Kärkkäinen den frikyrkliga ecklesiologin under rubriken ”The church as fellowship of believers”, där han anger följande kännetecken: omedelbart tillträde till Gud, troendeförsamlingen, det allmänna prästadömet och en betoning på mission och evangelisation.⁸⁹ Han skriver:

The Free churches have lived for and out of mission and evangelization. Mission has not been *a* task of the church but rather *the* purpose of all church life.⁹⁰

Till Kärkkäinens karaktäristik skulle jag vilja lägga *kongregationalism*, det vill säga självständiga församlingar, som visserligen ofta är anslutna till ett samfund men utan den hierarkiska ordning som episkopala kyrkor har.

Miroslav Volf skriver i monografen *After our Likeness* fram en form av frikyrklig ecklesiologi. Han utgår från bl a från orden i Matt 18:20 när det gäller förståelsen av vad som konstituerar en församling. Det är en gemenskap (minst två personer) där Kristus är närvarande. Där finns en grundläggande syn på mission som betonar evangelisation och personlig omvändelse. att man samlas och ber i hans namn.⁹¹

Den grundförståelse av ecklesiologi som Kärkkäinen och Volf presenterar är viktig för att förstå frikyrklig församlingsplantering. Följande egenskaper framstår som särskilt betydelsefulla:

- Mission och evangelisation utgör övergripande motiv
- Även en mycket liten grupp kan utgöra en församling
- Den självständiga församlingen innebär frihet att skapa nya former
- Den personliga bekännelsen är konstituerande för medlemskap.

Det sistnämnda innebär att man kan se behov av en ny församling även där det redan finns församlingar, som inte har samma medlemsbegrepp.

⁸⁵ Med ”biblicistisk” menar jag en teologisk tradition som i allt väsentligt söker direkt bibelstöd för sina motiv. Se Blenberger, 1997:338. Murray 2001:67–74 ser risken för yttlig användning av ”bevistexter” och söker fördjupa de teologiska motiven för församlingsgrundande.

⁸⁶ Paas 2016:6-7 för en diskussion om detta ord i relation till församlingsplantering.

⁸⁸ Exempel på icke-frikyrklig församlingsplantering återfinns i Sverige inom EFS och i Storbritannien i den anglikanska kyrkan.

⁸⁹ Kärkkäinen 2002:59–67. Kärkkäinen tar också upp Lesslie Newbigins ”missionary ecclesiology”. Newbigins kvardröjande bidrag till ecklesiologin menar Kärkkäinen är just hans tydliga koppling mellan församling och mission.

⁹⁰ Kärkkäinen 2002:66

⁹¹ Volf 1998:136 Hans resonemang refereras och diskuteras av Kärkkäinen 2002:134–141.

Matt 28:18-20, om att gå ut i hela världen och göra lärjungar, är troligen det mest citerade bibelordet i litteratur om församlingsgrundande.⁹² Inte minst betoningen på lärjungaskap är framträdande. Det handlar inte bara om att människor ska bli kristna och församlingsmedlemmar. De ska bli ”reproducerande lärjungar” som lever efter Jesu ord och själva söker göra andra människor till lärjungar.⁹³ Ott & Wilsons definition av församlingsplantering indikerar den hållningen:

Church planting is that ministry which through evangelism and discipleship establishes reproducing kingdom communities of believers in Jesus Christ who are committed to fulfilling biblical purposes under local spiritual leaders.⁹⁴

Det finns alltså i den församlingsgrundande praktikgemenskapen en särskild kristendomstolkning. Man har ofta en tydlig föreställning om *varför* man ska plantera, *vad* som ska planteras och *hur* den gemenskapen med dess enskilda medlemmar ska verka och leva. De vanligaste motiven som presenteras är följande:

- Missionsbefallningen i Matt 28 förutsätter församlingsgrundande (dop och lärande)⁹⁵
- Apostlagärningarna visar att församlingsgrundande var en väsentlig och självklar del av den tidigkristna missionen
- Det finns behov av nya församlingar på platser där det helt saknas församlingar eller inte finns ”fungerande” församlingar.
- Fler och nya församlingar leder till att människor omvänds och växer i sin tro samt påverkar hela samhällen i positiv riktning.
- Nya församlingar har större möjligheter till kontextualisering och nya uttrycksformer vilket skapar bättre förutsättningar för mission och kan inspirera etablerade församlingar.

Inte desto mindre finns också divergenser. Eftersom församlingsgrundande kan tolkas som mötespunkten mellan missiologi och ecklesiologi blir tolkningarna av dessa två områden kritiska för hur man förstår plantering av nya kristna gemenskaper. Den församlingsplantering som äger rum inom ramen för ”Emerging Church” utgår från en mer icke-traditionell teologi. Den problematiserar i högre grad etablerade föreställningar om ecklesiologi, mission och kunskapsförståelse, vilket Neve i sin avhandling har visat. Identiteten bland emerging church-företrädare kännetecknas av ord som ”post-evangelikal” och ”post-modern”.⁹⁶

⁹² Murray 2001:67–68 problematiserar ensidig användning av vissa bibeltexter, t ex Matt 28:18–20.

⁹³ Detta framgår tydligt av Ott & Wilson men även exemplen från Asserhed 2024 om kristen formation.

⁹⁴ Ott & Wilson 2011:8

⁹⁵ Ott & Wilson 2016:22

⁹⁶ Neve 2021:83–91

En missiologisk fråga gäller den diakonala sidan av missionen – ska församlingsgrundande även engagera sig i människors sociala situation eller prioritera det som bara församlingen kan göra: förkunna evangeliet om Kristus? Här finns olika synsätt och variationer mellan ytterligheterna.⁹⁷ En ecklesiologisk fråga är huruvida församlingen har ett egenvärde eller enbart är ett medel för mission. Church Growth-företrädaren Peter Wagner ser församlingsgrundande som en evangelisationsmetod. Paas finner att han därmed ger församlingen ett tämligen lågt egenvärde.⁹⁸ På motsatt sida står till exempel Richard Y Hibbert som framhåller att församlingen är centrum i Guds mission.⁹⁹

Hibbert sammanfattar i en artikel den historiska bakgrunden till församlingsgrundande, diskuterar motsättningarna ovan och söker formulera en teologisk ram för arbetet. Den definition han refererar till uppfattar jag som betydligt öppnare och därmed mer användbar än Ott & Wilsons. Den lyder:

A planned process of beginning and growing new churches¹⁰¹

Hibbert framhåller också ett holistiskt missionsperspektiv där han integrerar ”Guds rike” och ”Missio Dei” som viktiga komponenter i församlingsgrundande. Det är inte möjligt att plantera församlingar som ska återspegla Guds rike utan att de också har en social inriktning.¹⁰² För Hibbert är församlingen inte medel utan ett ”mål i sig själv”¹⁰³. Det leder honom till en syn på församlingsgrundande som ”the primary means of bringing in the blessings of the kingdom”¹⁰⁴

Hibbert framhåller vidare, i likhet med Murray, att ”reproduktion” är en av församlingens integrerade egenskaper, liksom allt levande har en sådan inbyggd drivkraft. Med hänvisning till bland annat 1 Kor 3:6-7 skriver han:

Churches are designed to reproduce, and the reproduction of the life of a church involves the planting of new healthy churches.¹⁰⁵

Hibbert använder inte ”moderförsamling”, men det han skriver är i själva verket att den rollen är naturlig för varje kristen gemenskap. Hur den ska gestaltas uttrycks inte men det framgår ändå att det är församlingar som planterar församlingar.

”Multiplisering” är liksom det nyss nämnda ”reproduktion” nyckelord i den församlingsgrundande diskursen. Det senare innebär att man söker efter en rörelse där

⁹⁷ Se Hibbert 2009:319–323 för en redogörelse av diskussionen inom framför allt den s k Lausannerörelsen. Själva argumenterar Hibbert för en vad jag kallar holistisk missionssyn, s 323–326. Jfr Paas 2016:95–101

⁹⁸ Paas 2016:39–42, 216–217.

⁹⁹ Hibbert 2009:326

¹⁰¹ Hibbert 2009: 317. Definitionen kommer från Malphurs 1998:21.

¹⁰² Hibbert 2009:325

¹⁰³ Hibbert 2009:324.

¹⁰⁴ Hibbert 2009:326.

¹⁰⁵ Hibbert 2009:330–331.

den församling man grundar, inom kort startar en ny församling, som i sin tur planterar ytterligare en församling. Det skapar en multiplicerande eller mångfaldigande rörelse. Garrisons undersökning visar att det åtminstone i vissa länder finns exempel på sådan multiplicerande plantering.¹⁰⁶

Ott & Wilson beskriver moder/dotter-församling som en bra metod vilken kan leda till multiplicering och konstaterar dessutom att det får positiva följder för moderförsamlingen: ”In fact, it is not unusual for the mother church to experience a season of accelerated growth as God honors its vision and commitment.”¹⁰⁷. En risk är att moderförsamlingens strukturer okritiskt överförs till den nya gemenskapen och att den senare blir alltför beroende av den förra.¹⁰⁸

En annan variant av församlingsplantering med moderförsamling är adoptionsförfarandet. En redan igångsatt plantering ”omhändertas” av en etablerad församling. I det här fallet bidrar moderförsamlingen med resurser och engagemang men inte medlemmar.¹⁰⁹ Ott & Wilson ser många fördelar och möjligheter med den här typen av plantering. En viktig förutsättning för att det ska fungera är ömsesidigt förtroende mellan moderförsamlingen och planteringsgemenskapen.¹¹⁰

2.2. Församlingsgrundande i Equmeniakyrkan

Jag har i föregående del frilagt kännetecknen och diskussioner i den generella församlingsgrundande diskursen. I denna del analyseras dokument som explicit eller implicit ger en bild av diskursen Församlingsgrundande i Equmeniakyrkan. Dokumenten är:

- *Teologisk grund Equmeniakyrkan (2011)*
- *Mission som förvandlar världen (2020)*
- *Färdplan. Ett kyrkoledarbrev med perspektiv för vägen vidare (2022)*
- *Mission 2030. Equmeniakyrkans internationella strategi (2023?)*
- *100 nya församlingar fram till 2025 (2011)*
- *10 grundteser om församlingsgrundande i Equmeniakyrkan (2013)*
- *Strategi för församlingsgrundande i Equmeniakyrkan (2016)*
- *Moderförsamling och stödförsamling i Equmeniakyrkans församlingsgrundande arbete (2016)*
- *Bidrag till församlingsgrundande arbete (2016)*
- *Varför läggs församlingsgrundande arbeten ned? (2022)*

¹⁰⁶ Se även Melin 2023.

¹⁰⁷ Ott & Wilson 2011:136

¹⁰⁸ Ott & Wilson 2011:136

¹⁰⁹ Ott & Wilson 2011:138.

¹¹⁰ Ott & Wilson 2011:140.

Dokumentet har olika karaktär och status i Equmeniakyrkan. Som fastställt grunddokument har *Teologisk grund* den mest vägledande ställningen. *Strategi för församlingsgrundande i Equmeniakyrkan* samt *Moderförsamling och stödförsamling i Equmeniakyrkan* finns på Equmeniakyrkans hemsida och har därmed officiell status. I förordet till *Mission som förvandlar världen* förklaras att det inte är ett ”färdigt dokument”, utan ”en inspirationstext till församlingarna”, vilket torde betyda att det inte ska uppfattas som Equmeniakyrkans officiella missionssyn. För närvarande ligger dock en länk till dokumentet, med rubriken ”Equmeniakyrkans missionssyn” på Internationella avdelningens hemsida. Kyrkoledarnas *Färdplan* har förstås också officiell status.¹¹¹ Den innehåller ett kapitel om Mission som refereras till nedan. *Mission 2030* är en internationell strategi men formulerar också i inledningen en missionssyn som kommer presenteras.

De övriga dokumenten kan beskrivas som interna arbetsdokument men är ändå viktiga för att förstå hur samtalen om Församlingsgrundande förts i Equmeniakyrkan från 2011 och framåt. Slutligen finns ansökningshandlingar för pionjärbidrag och förstudium till församlingsplantering. Också de uttrycker en syn på församlingsgrundande, vilket gör att det är relevanta att ta upp som dokument om ämnet i fråga.

Dokumentet kan delas in i explicita och implicita i relation till temat församlingsgrundande. De implicita är generella texter om församling och mission, t ex *Teologisk grund*. De explicita dokumenten, t ex *Strategi för församlingsgrundande*, har plantering av nya församlingar som dedikerat ärende.

2.2.1. Generella dokument om församling och mission

I denna del analyseras de dokument som uttrycker Equmeniakyrkans generella ecklesiologi och missiologi. Det är *Teologisk grund*, *Mission som förvandlar världen*, *Färdplan* och *Mission 2030*. Samtliga dokument återfinns på Equmeniakyrkans hemsida.¹¹²

Teologisk grund

Teologisk grund Equmeniakyrkan (2011) innehåller flera avsnitt som är relevanta i förhållande till församlingsgrundande. I utläggningen om ”Kyrkan” som ”universell” och ”apostolisk” framträder en missionscentrerad kyrkosyn. Kyrkan är sänd och att förkunna evangelium för hela skapelsen.¹¹³ Om ”uppdraget” heter det på ett liknande sätt:

¹¹¹ Hagerius m fl 2022. Av de tre författarna är det emellertid enbart Karin Wiborn som finns kvar i kyrkoledarrollen. De övriga författarna var kyrkoledare Lasse Svensson och biträdande kyrkoledare Joakim Hagerius.

¹¹² Se länkar i litteraturförteckningen.

¹¹³ *Teologisk grund* 2011:punkt 2

Med utgångspunkt i Jesu uppdrag och i den heliga Andens kraft vill den göra människor till Jesu Kristi lärjungar, förmedla Guds befrielse och därmed förvandla världen. Equmeniakyrkan vill tillsammans med andra kyrkosamfund fullfölja kallelsen att på Jesu Kristi uppdrag synliggöra Guds rike i Sverige och i världen.¹¹⁴

Här uttrycks både uppdragets innehåll och kallelsen att utföra det tillsammans med andra kyrkosamfund. Det handlar, utifrån missionsbefallningen i Matt 28, om att leda människor till personligt lärjungaskap men också ”förmedla Guds befrielse”. Det framgår senare i dokumentet att uppdraget innefattar socialt engagemang för människor och skapelse.¹¹⁵ I avsnittet ”Allas tjänst” framhålls att alla medlemmar har aktiv del i missionsuppdraget utifrån de gåvor man fått.¹¹⁶ Även om uppdraget här relateras till ”kyrkan” är det tydligt att verkställigheten i hög grad sker i och genom den lokala församlingen:

Kristus blir synlig genom de troendes gemenskap och i församlingens uppdrag att förkunna evangeliet och praktisera kärlekens tjänst bland människor.¹¹⁷

Församlingens roll när det gäller mission är tydlig i *Teologisk grund* men utvecklas mer i *Mission som förvandlar världen*.

Vidare beskrivs församlingen som:

Kristi kropp, där gudomligt och mänskligt möts. Den lokala församlingen möts regelbundet till gudstjänst där Guds ord och evangelium delas, dop äger rum och nattvard firas.¹¹⁸

Församlingen definieras här, å ena sidan i en teologisk-ontologisk bemärkelse som ”Kristi kropp”; å andra sidan i ett praktik-orienterat perspektiv - en församling är en gemenskap som utövar vissa praktiker. Församlingsgemenskapen kännetecknas vidare av öppenhet och mångfald, stöd till ömsesidig växt samt en anda av försoning.

Församlingen är självständig och i demokratiska former ansvarig för sin egen verksamhet samtidigt som den är en del av Equmeniakyrkan.¹¹⁹

I församlingsmötet söker församlingen Guds vilja och en samsyn för att forma sin tjänst på den plats där man verkar.¹²⁰

Platsen för de demokratiska formerna är i första hand församlingsmötet, där man ”söker... Guds vilja”. Det är alltså inte en demokrati som begränsas till det rent

¹¹⁴ *Teologisk grund* 2011, punkt 30

¹¹⁵ *Teologisk grund* 2011, punkt 31

¹¹⁶ *Teologisk grund* 2011, punkt 33

¹¹⁷ *Teologisk grund* 2011, punkt 9. Här uttrycks triaden gemenskap – vittnesbörd – diakoni som återkommer i *Mission som förvandlar världen 2020* och Hagerius m fl 2022.

¹¹⁸ *Teologisk grund* 2011, punkt 8

¹¹⁹ *Teologisk grund*, punkt 10

¹²⁰ *Teologisk grund*, punkt 21

mänskliga, utan en som relaterar till Guds makt.¹²¹ Församlingsmötet är enligt förslaget till normalstadgar för EK-församlingen, dess högsta beslutande organ¹²². Visserligen har både styrelse och anställda ett eget manöverutrymme men större frågor och förändringar, som till exempel att bli moderförsamling, tas i normalfallet upp som en fråga för beslut i församlingsmötet. Formellt sett är detta ett föreningsmöte men det finns också ett teologiskt motiv bakom de demokratiska formerna, som kan kopplas till tanken om det allmänna prästadömet och Kristi kropp-tankens i 1 Kor 12, 14.¹²³

Equmeniakyrkan som samfund ”hör samman organiskt”¹²⁴ med församlingarna.

Det är Equmeniakyrkans uppgift att stödja de lokala församlingarna i deras uppgifter och att utöva den del av Guds mission som förutsätter samverkan såsom utbildning, nationellt och internationellt arbete, ordination och avskiljning för särskilda tjänster. Gemenskapen uttrycker delaktighet och solidaritet genom ansvarstagande för varandra och den verksamhet församlingarna och Equmeniakyrkan bedriver, ekonomiskt och genom eget arbete efter förmåga.¹²⁵

Organisationen finns till för gemensam mission. Den tjänar församlingarna som samtidigt har ett ansvar för organisationens existens och arbete.

Det står inget uttryckligt om Församlingsgrundande i *Teologisk grund*. Men det finns en hel del implikationer i de avsnitt som citerats och refererats till. För det första att mission är församlingens grundläggande uppdrag samt församlingstillhörighet innefattar personligt lärjungaskap och delaktighet i Guds mission. Att vara delaktig i församlingsplantering kan beskrivas som en tillämpning av mission och lärjungaskap.

Det finns också tydliga formuleringar om vad som ska känneteckna en församling som Equmeniakyrkan planterar. För det första behöver den bekänna sig till den gudstro som formuleras i *Teologisk grund*. För det andra ska den vara delaktig i kyrkans gemensamma missionsuppdrag. För det tredje ska den ska utöva vissa särskilda praktiker som gudstjänst och gemensamt och sökande efter Guds vilja i församlingsmötet. För det fjärde ska den kännetecknas av öppenhet och mångfald, samt en anda av försoning. För det femte hör den samman med Equmeniakyrkan som gemenskap och samfundsorganisation. Samtidigt som det finns stort utrymme för variation och mångfald när det grundas en ny församling finns alltså samtidigt vissa kriterier och gränser som måste känneteckna gemenskapen.

¹²¹ Det anges också några särskilda kännetecken på arvet från Bildarsamfunden: ”betoningen av den personliga avgörelsen för Kristus, den enskildes ansvar i församling och samhälle samt de demokratiska formerna för beslutsfattande.” *Teologisk grund* 2016 punkt 6.

¹²² *Förslag på församlingsstadgar* §4

¹²³ *Teologisk grund* 2011: punkterna 8, 10, 21, 33

¹²⁴ *Teologisk grund* 2011, punkt 13

¹²⁵ *Teologisk grund* 2011, punkt 14

Mission som förvandlar världen

I *Mission som förvandlar världen* formuleras på några korta sidor en koncentrerad och informerad missionssyn. Utöver Bibeln och *Teologisk grund* citeras missiologer som David Bosch, René Padilla och Lesslie Newbigin samt exegeten N T Wright. Därutöver används ekumeniska dokument, främst *Tillsammans för livet* från Kyrkornas världsråd. Det är tydligt att författarna relaterar till en större missiologisk diskurs när de skriver.

Dokumentet framhåller att församlingens enda uppgift är att leva i mission. Det görs en åtskillnad mellan församlingen som ”missionerande” och ”missionell”. Med missionerande avses ett tänkesätt där vissa bestämda aktiviteter relaterar till mission medan missionell kännetecknas av att ”varje sak hon [kyrkan] företar sig sker som ett deltagande i Guds pågående mission i världen.”¹²⁶

Det finns en mycket medveten teologisk ansats när det gäller att beskriva missionen utifrån den treenige gudens ”överflöd av oändlig kärlek”, Andens centrala betydelse¹²⁷ och Kyrkans verksamhet utifrån *Missio Dei*-motivet¹²⁸. Man framhåller en holistisk eller ”integral” missionssyn. Missionens handlingar sammanfattas med begreppen ”diakoni, vittnesbörd och gemenskap”, vilka inte får bli ersättningar för varandra.

[M]issionens huvuduppdrag [handlar] både [...] om att människor ska komma till tro på Jesus Kristus och att göra den här världen bättre. (min emfas)¹²⁹

Samtidigt definieras mission utifrån missiologen David Bosch som att ”göra människor uppmärksamma på Guds universella rådande genom Kristus.”¹³⁰ Därmed blir evangelisation i betydelsen ”uttrycklig och avsiktlig artikulering av evangeliet, vilket innefattar inbjudan till personlig omvändelse och nytt liv i Kristus och till lärjungaskap” accentuerad.¹³¹ Det framhålls visserligen att Kristus-motivet i sig har en social-profetisk dimension:

Hon [kyrkan] är kallad att vara en gemenskap som med profetisk glöd och i Andens kraft utmanar makten, avslöjar ondska och förtryck och proklamerar befrielse för de fångna och syn för de blinda och frihet för de förtryckta. Detta är det glädjebud – evangelium – Jesus förkunnade. Det är också missionens ärende.¹³²

Ändå är det svårt att förbise en synbar spänning i dokumentet mellan den förkunnande och sociala dimensionen i missionstanken. Bland missionens handlingar tycks

¹²⁶ *Mission som förvandlar världen* 2016:7

¹²⁷ ”Livet i den heliga Anden missionsuppdragets innersta väsen.” *Kyrkornas världsråd* 2013, § 3

¹²⁸ ”deltagande i Guds pågående mission” *Mission som förvandlar världen* 2016:7

¹²⁹ *Mission som förvandlar världen* 2020:9

¹³⁰ “Mission is... the alerting of people to the universal reign of God through Christ”. Bosch 1995:33.

¹³¹ Citatet är återgivet i texten och är hämtat från *Kyrkornas världsråd* 2013: § 80-81

¹³² *Mission som förvandlar världen* 2020:9

evangelisation ha ett företräde. Motivet för den hierarkin går tillbaka på Ekuмениakyrkans vision som dokumentet utgår ifrån och som namnet anspelar på: ”En kyrka för hela livet där mötet med Jesus Kristus förvandlar mig, dig och världen.”

Det är mötet med Jesus Kristus som förvandlar människor, samhällen och världen. Missionens ärende är att förkunna frälsning och befrielse för alla människor genom tron på Jesus. ”Allteftersom kyrkan fördjupar sin förståelse av sin identitet som missionsgemenskap, tar dess utåtriktade karaktär uttryck i evangelisation.”¹³³

Det är tydligt att dokumentet vill framhålla missionens utåtriktade och pionjära karaktär:

Ett missionellt förhållningssätt bygger på att i varje kultur och subkultur där människor rör sig inkarnera, dvs förkroppsliga, vad Guds rike är och betyder, och söka vara Kristus till dem som ännu inte känner honom.

Som deltagande i Guds mission gäller det för kyrkan att ”ständigt [...] urskilja Guds specifika uppdrag eller kallelse i det missionssammanhang hon verkar.” Det vill säga, även om missionskallelsen är given måste församlingen ändå ”urskilja sitt specifika uppdrag”, sin kallelse.

Avsnittet om evangelisation¹³³ tar upp kommunikationsformer och kontextualisering; ”evangeliet behöver formas i sitt sammanhang och församlingen behöver ta form och kropp i den kultur den verkar.” Vidare framhålls betydelsen av att möta människor på ett respektfullt sätt:

Grundläggande för mötet med människor av annan tro, såväl som människor utan tro, är ett respektfullt lyssnande till den andre. Gud är med sin Ande verksam i alla människors liv. Vår uppgift är att igenkänna vad Anden gör och sedan ”helt enkelt berätta berättelsen om Jesus.” Sedan är det Andens verk och ligger i Guds hand att den andre blir övertygad om berättelsens sanning.” Utifrån denna hållning är det naturligt att samverka med människor av annan tro i att bekämpa förtryck och mänsklig nöd och i att främja det som gagnar livet och samhällets och världens bästa.¹³⁴

Tidigare angavs triaden diakoni-vittnesbörd-gemenskap som en sammanfattning av missionens handlingar.¹³⁵ I citatet ovan framträder evangelisationens karaktär av ”vittnesbörd”. Kopplingen till ”diakoni” blir också tydlig i t ex orden om att ”främja det som gagnar livet”. När det gäller ”gemenskap” kan det tolkas som församlingens syfte att hjälpa människor till en fördjupad relation till Jesus Kristus. Dokumentet betonar den funktionen som en förutsättning för mission:

Det är missionsstrategiskt viktigt att vi återupptäcker vad det betyder att på ett överlåtet sätt följa Jesus. Det går inte att vara en sann lärjunge utan att samtidigt leva i Guds mission. Det är ut i Guds värld som Jesus kallar sina lärjungar att följa honom.¹³⁶

¹³³ Rubrik: ”Missionens centrum är Jesus Kristus” *Mission som förvandlar världen*, 2016:10

¹³⁴ *Mission som förvandlar världen* 2020:11

¹³⁵ *Mission som förvandlar världen* 2020:9

¹³⁶ *Mission som förvandlar världen* 2020:11

Även om kallelsen till att delta i Guds mission är kollektiv uppfattas ändå den enskildes överlåtelse som grundläggande. Det menar jag ligger i linje med den frikyrkliga ecklesiologins betoning av troendeförsamlingen (se ovan).

Församlingsgrundande nämns uttryckligen en gång i dokumentet. Det är under avsnittet evangelisation och i samband med församlingsutveckling:

Tillsammans med det församlingsgrundande arbetet sker det för att människor ska få lära känna Jesus Kristus, komma till tro på honom och upptäcka församlingen som gemenskap för liv och tjänst.¹³⁷

Det huvudsakliga motivet för både utveckling av befintliga församlingar och planteringen av nya är alltså evangelisation. Även om församlingsgrundande bara nämns en gång finns det här liksom i *Teologisk grund* tydliga implikationer för det arbetet i texten. För det första utgör församlingsplantering en kontextualisering och inkarnation av evangeliet i nya kulturer. Orden om kommunikationsformer i mångkulturella miljöer är relevant för flera planteringar (bland andra två av de här undersökta). Betydelsen av en missionellt medveten och ”urskiljande” församling är utgångspunkten för att ta initiativ till att plantera. Och i grund och botten handlar det oftast om enskilda personer som erfar en kallelse att utifrån sitt lärjungaskap plantera en ny kristen gemenskap.

Mission 2030. Equmeniakyrkans internationella strategi

Dokumentet är inte daterat men refererar till *Färdplan* från 2022. Det tar sin utgångspunkt i Equmeniakyrkans vision om mötet med Jesus som ”förvandlar...världen”.¹³⁸ Det är en bred missionssyn som framställs där både det personliga mötet med Jesus Kristus och livsförbättrande utvecklingsarbete lyfts fram.¹³⁹ Det är dock tydligt att det framför allt är en internationell strategi, snarare än ett uttryck för en fördjupad missionssyn.

Mission 2030 formulerar tre strategiska områden ”Evangelium” ”Ett hållbart liv” och ”En hållbar värld” - ”för alla”.¹⁴⁰ ”Evangelium för alla” innebär bland annat ”[f]okus på att nå tidigare onådda grupper med evangelium”.¹⁴¹ Det står emellertid inte något om församlingsgrundande som en del av den uppgiften. När dokumentet tar upp frågan om hur församlingar i Sverige kan engagera sig för internationell mission är ett av förslagen att ”ta emot missionärer från andra länder.” Dessa kan, heter det, ”bidra med viktiga perspektiv och skapa engagemang.”¹⁴² Här kan noteras att det i

¹³⁷ *Mission som förvandlar världen* 2020:11

¹³⁸ *Mission 2030*:3

¹³⁹ *Mission 2030*:3

¹⁴⁰ *Mission 2030*:10–11

¹⁴¹ *Mission 2030*:10

¹⁴² *Mission 2030*:12

Equmeniakyrkan finns missionärer från den amerikanska samarbetskyrkan *Evangelical Covenant Church*, vilka ägnar sig just åt församlingsgrundande.

Färdplan. Ett kyrkoledarbrev med perspektiv för vägen vidare

Färdplan har ett kapitel om mission som också tar upp församlingsgrundande som exempel.¹⁴³ Framställningen utgår dels från nattvarden, dels från den tredelade förståelsen av mission som vittnesbörd, diakoni och gemenskap. Om evangelisation skriver kyrkoledarna

Evangelisation är den del av missionsuppdraget som bjuder in människor att erfara evangeliet genom personlig omvändelse till nytt liv i Kristus, för att följa honom.¹⁴⁴

De uppmuntrar i det sammanhanget läsaren att konkretisera sin tanke om att dela tron genom att ”ha en metod”.¹⁴⁵ Färdplan framhåller också att evangelisation i vår tid förutsätter ”kreativitet och nya initiativ” och här exemplifierar de med församlingsgrundande arbete:

Att grunda nya församlingar är ett sätt att bejaka nya initiativ. Unga församlingar tenderar med nödvändighet att ha ett målmedvetet missionsfokus för att överleva. Detta medför kreativitet och uppfinningsrikedom som kan inspirera och lära mer etablerade församlingar.¹⁴⁶

Det är vad jag kan se det andra av två hänvisningar som görs till församlingsplantering i de dokument från Equmeniakyrkan som inte uttryckligen handlar om det aktuella ämnet. Det intressanta är att etablerade församlingars lärande lyfts fram som en positiv möjlighet.

De två andra aspekterna av mission behandlas under rubrikerna ”För världens skull” och ”Att leva tillsammans”. I det första lyfts bibelorden från Luk 4:16-19 om befrielse för de fångna respektive Jer 29:7 om att söka stadens bästa, fram. Det hade förstås varit intressant om också det temat kopplats till församlingsgrundande. Avsnittet om gemenskap inleds med en mycket intressant formulering

Att gud är treenig säger oss att gemenskap är tillvarons grundmönster: gemenskap med Gud, mellan människor på jorden och i hela skapelsen.¹⁴⁷

En sådan trinitarisk tolkning av gemenskap och därmed församlingsliv har, så vitt jag kan se, ingen tydlig motsvarighet i *Teologisk grund*. Med en sådan grundsyn blir planteringen av nya församlingar något som har sitt ursprung i Guds väsen.

¹⁴³ Hagerius m fl 2022:39-56. De andra tre avsnitten är ”Identitet”, ”Kallelse” och ”Spiritualitet”

¹⁴⁴ Hagerius m fl 2022:44

¹⁴⁵ Hagerius m fl 2022:44

¹⁴⁶ Hagerius m fl 2022:45

¹⁴⁷ Hagerius m fl 2022:53. Detta stycke citeras också i *Mission 2030*.

2.2.2. Dokument om församlingsgrundande i Equmeniakyrkan

Det finns ett antal dokument som tar upp församlingsgrundande i Equmeniakyrkan. *Strategi för församlingsgrundande i Equmeniakyrkan* från 2016 är den officiella och mest utförliga texten. Den finns på Equmeniakyrkans hemsida där man också finner ansökningshandlingar om bidrag för församlingsgrundande samt en kort text om vad det innebär att vara moderförsamling respektive stödförsamling. Men därutöver har de som ansvarat för det församlingsgrundande arbetet formulerat andra texter som ligger i linje med strategidokumentet men samtidigt innehåller en del variationer och kompletterande tankar. Dokumenten kommer att tas upp i kronologisk ordning.

De explicita dokumenten utgör den tydligaste sammanfattningen av diskursen Församlingsgrundande i Equmeniakyrkan. Analysen av vad de säger om församlingsgrundande och moderförsamling är därför av stor betydelse för forskningsfrågan om lärande.

100 nya församlingar fram till 2025

100 nya församlingar fram till 2025 (2011) skrevs före bildandet av Equmeniakyrkan och är ett uttåg och förslag till strategi för den nya kyrkan när det gäller församlingsplanering. Som framgår innehåller den också ett numerärt mål som är större än det som senare kom att beslutas 2016. För att det ska ske måste församlingsgrundande bli något man på alla nivåer talar om, som något ”naturligt, önskvärt och uppmuntrat”. Vidare måste de församlingar som planteras

präglas av flexibilitet och rörlighet och vara mindre resurskrävande. Det kommer även bli viktigt att låta det unika sammanhanget få prägla form, organisation och uttryckssätt snarare än att komma med en färdig mall för hur en kyrka bör se ut.¹⁴⁸

Nya församlingar ska alltså inte enbart vara nybildade utan nya i bemärkelsen *annorlunda*. Husförsamlingsnätverk, utan byggnad och anställda anges som exempel på sådana annorlunda församlingar.

Principen att det är församlingar som planteras tas upp och beskrivs som en grundläggande värdering från SMK. Den kallas i dokumentet för ”Jordgubbsplantepripcipen” och författarna till dokumentet kommenterar:

Det är därför som systemet med moderförsamlingar är betydelsefullt. Detta vill vi nu utveckla så att lokala församlingar börjar tänka på möjligheten att plantera en ny församling i sitt närområde eller på en annan plats eller i en annan kontext som en naturlig del av vad som sker i en levande och vital församlings liv.¹⁴⁹

Uttrycket ”naturlig del” är signifikant. FG-dokumentet argumenterar på olika sätt för att församlingsgrundande ska uppfattas som en normal praktik i samfundet och dess församlingar. ”Moderförsamling” utgår från metaforen av en förälder som föder eller adopterar ett barn och uppfostrar det tills den kan stå på egna ben. De har sett ett

¹⁴⁸ Neve m fl 2011:2

¹⁴⁹ Neve m fl 2011:2

behov av en ny gemenskap på en plats dit de inte själva når. Författarna fortsätter med en uppmaning direkt till de större församlingarna i samfundet:

Rent konkret vill vi utmana de 50 största församlingarna i den nya kyrkan att under den närmaste 10-årsperioden plantera minst en ny församling/kristen gemenskap genom att mobilisera, träna och sända ut ett församlingsgrundande team...¹⁵⁰

Här formuleras en konkretion angående vem och vilka som behöver vara subjekt för den vision man målar upp. Utifrån moderförsamlingsprincipen är det ytterst sett inte samfundet som ska förverkliga visionen, även om dess kommunikation är betydelsefull. Det måste till beslut i enskilda församlingar och här tänker man sig att de mest resursstarka ("största") är de som man i första hand vill utmana.

I dokumentet föreslås också en omfattande struktur för arbetet med tjänster, rekrytering, utbildning årliga konferenser ekumenisk och internationell samverkan samt budget. Allt ställt i relation till målet om 100 nya församlingar. Utan att gå in i detalj på vad som skrevs och vad som blev kan jag konstatera att det inte på långt håll blev som man hoppades.

Församlingsgrundande i Gemensam framtid - 10 grundteser

2013 formulerade Peter Svanberg, då nationell samordnare för församlingsgrundande i Equmeniakyrkan, i anslutning till arbetet med pionjärbidrag, "10 grundteser" om församlingsgrundande.¹⁵¹ Där beskrivs ledarskap, rekrytering, bön, coachning och nätverkande som betydelsefulla faktorer för församlingsgrundande i Equmeniakyrkan. Motiven handlar om evangelisation samt Guds rike och ära.

Frihet bör råda när det gäller initiativ till församlingsplantering och en mångfald av gemenskaper behöver planteras, såsom "områdesförsamlingar, nischförsamlingar, etniska församlingar, mångkulturella församlingar osv." Det avgörande är att de är "sunda missionella församlingar".¹⁵²

I detta ligger att vi söker former som är enkla, funktionella, resurseffektiva och möjliga att anpassa till olika miljöer och målgrupper. Vi önskar också att dessa former ska kunna vara möjliga att reproducera i nya församlingsplanteringar. Vi uppmuntrar kreativitet, nyskapande och risktagande för evangeliets skull.¹⁵³

Här kommer tanken om den "mindre resurskrävande" församlingen från det tidigare dokumentet tillbaka men nu formulerat som "enkla" och "resurseffektiva". Den implicita tanken är att framtidens församlingar inte kommer kan eller bör drivas på samma sätt som de gjort hittills.

¹⁵⁰ Neve m fl 2011:2

¹⁵¹ Svanberg 2013. I Rubriken står "Gemensam framtid" vilket var arbetsnamnet för den nya kyrkan tills "Equmeniakyrkan" fastslogs som namn.

¹⁵² Svanberg2013:1-2

¹⁵³ Svanberg 2013:2

Principen ”församlingar som planterar församlingar” är en av teserna. Att vara en moderförsamling beskrivs som ”[e]n av de vägar som en etablerad församling kan använda för att röra sig mot att [själv] bli en sund missionell församling”.¹⁵⁴ Här uttrycks alltså ett möjligt utvecklingsmotiv för den församling som blir moderförsamling.

Strategi för församlingsgrundande i Equmeniakyrkan

Strategi för församlingsgrundande i Equmeniakyrkan från 2016 är det officiella dokument om församlingsgrundande som finns på Equmeniakyrkans hemsida. Det är ett ambitiöst handlings- och visionsprogram som togs fram efter Pionjärresan och beslutet om 50 nya församlingar. Dokumentet inleds med en tydlig motivförklaring:

Det församlingsgrundande arbetet är en viktig del i Equmeniakyrkans uppdrag att vara en kyrka där mötet med Jesus Kristus förvandlar människor, samhällen och världen i stort. Med utgångspunkt i det uppdraget och som ett uttryck för vårt deltagande i Guds mission grundar vi nya församlingar på nya platser och i nya kontexter och miljöer så att allt fler människor i vårt land ska få möjlighet att *lära känna Jesus, komma till tro på honom, bli en Jesu efterföljare och upptäcka den lokala församlingen som gemenskap för liv och tjänst* i världen.¹⁵⁵

De inledande orden anknyter till Equmeniakyrkans vision ”En kyrka för hela livet där mötet med Jesus Kristus förvandlar mig, dig och världen”. Dessutom är församlingsgrundande ett ”uttryck för vårt deltagande i Guds mission”. Det önskade resultatet är att människor blir Jesu efterföljare och delaktiga i församlingen. Det övergripande syftet kan alltså beskrivas som evangelisation och aktivt församlingsmedlemskap.

Det konstateras att målsättningen om 50 nya församlingar innebär en stor utmaning för kyrkan. Det innebär att

[e]n ny församlingsgrundande kultur och ett nytt tänkande i rörelse är betydelsefulla komponenter i att få se denna vision bli verklighet samtidigt som den kommer att sträcka sig längre in i framtiden genom det som nu påbörjas.¹⁵⁶

Utifrån den sk ”Sverigeundersökningen”¹⁵⁷ framhålls betydelsen av att satsa på migrantförsamlingar, storstäder och universitetsorter samt ”en ny generation”. Visionen är ”en församlingsgrundande kultur” med inriktning på ”evangelisation”, ”inspirerande berättelser” och ”multiplicering”. Det sistnämnda börjar med att

¹⁵⁴ Svanberg 2013:1

¹⁵⁵ *Strategi för församlingsgrundande* 2016:1

¹⁵⁶ *Strategi för församlingsgrundande* 2016:6

¹⁵⁷ En statistisk rapport om de numerära förändringarna bland frikyrkoförsamlingar i Sverige som tagits fram med 5 års mellanrum av EFK-pastorn Öyvind Tholvsen sen år 2000. År 2021 sammanfattades resultaten i *Frikyrkoundersökningen 2021*.

människor blir efterföljare till Jesus Kristus och sen i sin tur hjälper andra att bli lärjungar. Detsamma gäller hela församlingar:

Multiplikering sker genom att församlingar grundas i flera generationer. All multiplikering börjar i liten skala och initialt är tillväxttakten låg, men för varje ny generation ökas takten tydligt.¹⁵⁸

Dokumentet framhåller att om allt detta ska bli möjligt behöver kyrkans ledarskap driva frågan, inte minst kommunikationsmässigt.¹⁵⁹ Vidare behövs fortsatt satsning på rekrytering och utbildning av projektledare till församlingsplantering.¹⁶⁰ Kyrkans regioner förväntas på olika sätt bli ”resurscentra” för rörelsen.¹⁶¹

Dokumentet innehåller två avsnitt om moderförsamling. Principen *församlingar som planterar församlingar* formuleras och uttyds:

Att grunda nya församlingar är först och främst den lokala församlingens kallelse och möjlighet att delta i missionsuppdraget. Equmeniakyrkan vill arbeta för att utvecklas till en församlingsgrundande rörelse där församlingar grundar nya församlingar som i sin tur grundar församlingar så att detta blir en naturlig del av allt fler församlingars liv.

Uttrycket ”naturlig del” från dokumentet 2011 återkommer här. Det finns en tydlig ambition om att skapa en *normalisering* när det gäller församlingsgrundande. För att uppnå det målet föreslås en ordning för ”många” av Equmeniakyrkans församlingar; att regelbundet gå in i rollen som moderförsamling. Det skulle vara den konkreta grunden för en multiplicerande ”församlingsgrundande rörelse”.

Många församlingar bör kunna lägga in i sina verksamhetsplaner att vara moderförsamling för ett nytt församlingsplanteringsinitiativ vart femte eller vart sjunde år.¹⁶²

Här framhålls betydelsen av att enskilda församlingar (som var med och tog beslutet 2016) aktivt och regelbundet överväger sin möjlighet att bli moderförsamling.

Moderförsamlingar beskrivs också som en ”resurs” som bör tillvaratas inte minst i det regionala FG-arbetet. Nätverkande med andra moderförsamlingar ska uppmuntras och de ska användas som ”goda exempel” i kommunikationen.

Dessa församlingar behöver identifieras och få stöd och uppbackning i sitt engagemang för nya församlingar [...]. Det innebär att själva vara moderförsamlingar, men också forma nätverk med andra församlingar omkring nya initiativ och projekt. Dessa församlingar är också viktiga som goda exempel både i regional och nationell kommunikation.

¹⁵⁸ *Strategi för församlingsgrundande* 2016:6.

¹⁵⁹ *Strategi för församlingsgrundande* 2016:3.

¹⁶⁰ *Strategi för församlingsgrundande* 2016:4-5.

¹⁶¹ *Strategi för församlingsgrundande* 2016:3-4.

¹⁶² *Strategi för församlingsgrundande* 2016:2.

Citatet visar att man ger en mycket tydlig och viktig roll åt moderförsamlingen som *ambassadörer* för församlingsgrundande i relation till andra församlingar. Även nybildade församlingar ska uppmuntras att bli moderförsamlingar. Samfundets uppgift är att aktivt finna moderförsamlingar (avsnittet ”Rekrytering”) men också som framgång av citatet ovan ge ”stöd och uppbackning”. Det framgår dock inte vad som konkret avses med de orden.

Strategi för församlingsgrundande är en blandning av konkret handlingsprogram, vision och uppmaning till kyrkoledningen angående prioriteringar. Ekonomiskt har Equmeniakyrkan sen 2016 satsat mycket på församlingsgrundande. Bidragen finansieras genom användning av kyrkoavgiften och SST-bidraget och omfattar ca 4,5 mkr/år. Det går att ansöka om pionjärbidrag fyra gånger per år.

Ansökningshandlingar

Det är moderförsamlingen som ansöker om bidrag till församlingsgrundande arbete. Moderförsamling är i normalfallet en församling i Equmeniakyrkan men kan också vara en närstående organisation. Ansökan prövas av Fördelningsrådet, en instans i Equmeniakyrkan som handlägger församlingsbidrag och pionjärbidrag.

I ansökan ska moderförsamlingen ange antal medlemmar, ekonomisk status och sin ”situation”.¹⁶³ Därefter följer beskrivning av vision för församlingsgrundande samt hur pengarna ska användas. I dokumentet för ansökan anges ett antal kriterier för bedömning, som tar upp följande områden:

- Projektledare
- Vision och projektplan
- Evangelisation och lärjungaskap
- Equmeniakyrkans strategi för FG
- Budget och självbärande ekonomi
- Församlingsbildning
- Utbildning och handledning

Punkterna handlar primärt om hur planteringsgruppen ska arbeta, men det är alltså moderförsamlingen som i sin ansökan ansvarar för att kriterierna uppfylls. Centrum finns därför i ”Vision och projektplan”. Den ska visa att syftet handlar om evangelisation och lärjungaskap, att man avser att delta i det ekumeniska utbildningsprogrammet och att målet är en självständig församling som bär sina egna kostnader. Valet av en projektledare som kan förverkliga planen är också avgörande. ”För fortlöpande utbetalning av stöd krävs att utvärdering sker kontinuerligt”, står det i dokumentet.

¹⁶³ *Bidrag till församlingsgrundande* 2016:1-4

I ansökningshandlingarna finns också en särskild blankett för uppföljning. Moderförsamlingen ska berätta hur arbetet som man sökte bidrag för har gått och om det blev som det var tänkt. Därefter följer en mycket intressant fråga:

Vilka positiva följder har arbetet fått för er som församling och för det samhälle ni betjänar samt vilka lärdomar har ni gjort under arbetet?¹⁶⁴

Här finns en tydlig föreställning om att rollen som moderförsamling ska få ”positiva följder” för församlingen och leda till lärande. Det verkar emellertid inte som om dessa uppföljningsfrågor har besvarats och/eller följts upp från Equmeniakyrkans sida.¹⁶⁵

Målet är enligt förstudieansökan att ”undersöka förutsättningarna för en framtida församlingsplantering, samla ett församlingsgrundarteam och bygga en bas av förebedjare för det nya arbetet.” Förstudien ska leda fram till en rapport som utgör underlag för församlingens beslut om att bli moderförsamling. I de flesta fall där församlingsplanteringar i Equmeniakyrkans regi genomförs har det också gjorts en förstudie.

Moderförsamling och stödförsamling i Equmeniakyrkan

Det finns ett särskilt dokument på Equmeniakyrkans hemsida som handlar om moderförsamlingen.¹⁶⁶ Där anges att det finns flera sätt att bli och vara moderförsamling. Det kan vara den (eller de) gemenskap(er) där initiativet till FG uppstår. Men moderförsamlingen kan också ha ”adopterat en vision”. Det betyder att initiativet kommer från någon annan, en presumtiv planterare eller från Equmeniakyrkan. Här blir alltså samfundets roll mer påtaglig. Slutligen kan en ”närliggande organisation” ta på sig ”moderförsamlingens arbetsgivaransvar”. Om moderförsamlingens uppgift och ansvar sägs följande:

- Moderförsamlingen är med och utvecklar visionen genom samtal och bön och arbetar för att visionen kan förverkligas.
- Det är moderförsamlingen som står bakom en ansökan till Equmeniakyrkan om ett eventuellt ekonomiskt stöd till en församlingsplantering.
- Moderförsamlingen finns med i inledningsfasen av en församlingsplantering och stödjer genom arbete, bön och offer.
- Moderförsamlingen härbärgerar den nya församlingsplanteringen inom sin verksamhet tills det är dags att konstituera en ny församling (personalansvar, kollegialitet, medlemskap, ekonomi).

¹⁶⁴ *Bidrag till församlingsgrundande 2016:5*

¹⁶⁵ Jag bygger den förståelsen på mejlsvar från Klas Johansson 2025-04-25. Johansson är ordförande i Fördelningsrådet som tar emot ansökningar.

¹⁶⁶ *Moderförsamling i Equmeniakyrkan 2016*. Det är ett tvåsidigt dokument.

- Moderförsamlingen är representerad i ledningsgruppen för det nya arbetet. När en ny församling konstitueras, finns moderförsamlingen fortsatt med under den tid som kan behövas för att den nya församlingen skall bli väl grundad och bli "självgående".¹⁶⁷

Det finns en administrativ del av ansvaret som handlar om ansökan och att härbärgera planteringen inom sin verksamhet, vilket innefattar arbetsgivaransvar och ekonomisk förvaltning, vilket framgår av punkterna två och fyra, ovan. De övriga punkterna handlar mer om den andliga och moraliska aspekten i form av samtal, bön, offer, samtal, kollegialitet. Även efter församlingsbildningen förväntas moderförsamlingen finnas med "under en tid" som stöd.

I dokumentet nämns även "stödförsamling" som en roll i relation till en församlingsplantering. Det är "en församling som på olika sätt ger stöd och uppmuntran till en församlingsplantering". Stödförsamlingen har inte det formella och administrativa ansvar som en moderförsamling har. Här talas det om förbön, ömsesidiga besök och praktiskt stöd i t ex evangelisationsaktiviteter. Dokumentet avslutas med följande ord:

Det vi hittills har kunnat se är att ett samarbete som beskrivs ovan mellan en stödförsamling och en församlingsplantering har varit mycket berikande för båda parter.¹⁶⁸

Det är anmärkningsvärt att det som sägs om ömsesidigt "berikande" i dokumentet enbart formuleras i relation till stödförsamlingen. Över huvud taget är beskrivningen av dess roll mer "innerlig" och relationell än den som gäller moderförsamlingen. Möjligen är tanken att det som sägs om stödförsamlingens också ska uppfattas gälla för moderförsamlingen.

Varför läggs församlingsgrundande arbeten ned?

Det finns två dokument skrivna av Rickard Lundgren som utgår från en analys av fem nedlagda församlingsplanteringar i Equmeniakyrkan.¹⁶⁹ Lundgren har verkat som regional samordnare för Equmeniakyrkan sen 2017¹⁷⁰. Hans tjänst har omfattat flera regioner och han har också personlig erfarenhet av att leda församlingsplanteringar. Med anledning av hans breda erfarenhet och kunskap är hans text särskilt intressant och relevant. Texten är mycket personlig och angelägen och kan beskrivas som ett försvar för fortsatt arbete med verksamheten trots små numerära framgångar.

¹⁶⁷ *Moderförsamling i Equmeniakyrkan*, 2016

¹⁶⁸ *Moderförsamling i Equmeniakyrkan*, 2016

¹⁶⁹ Lundgren, 2022a och 2022b. Dokumenten utgår från en undersökning av de nedlagda församlingarna som Lundgren gjorde på uppdrag av EKs kyrkostyrelse. Texterna är delvis överlappande.

¹⁷⁰ Han anställdes först i EK region Väst, där han fortfarande tjänstgör men har numera sin anställning i region Öst. Lundgren arbetade även med församlingsgrundande i SMK.

Lundgren redogör inledningsvis för sekulariseringen och dess konsekvenser i Sverige. Han konstaterar att någon väckelse likt den som uppstod i Sverige 1875–1925 inte är att vänta eftersom de förutsättningarna inte längre existerar. Ett av de problem Lundgren ser för vissa församlingsplanteringar i Equmeniakyrkan är just orealistiska föreställningar om väckelse. Men också:

- Problematiska drömmar om att bli en stor församling
- Svårigheten att leda människor till kristen tro
- Bristande fokus på lärjungaträning¹⁷¹

Givet hur svår situationen är i vår tid manar Lundgren dels till ett kärleksfullt förhållningssätt till våra församlingsplanteringar, så att

våra hjärtan vänds till våra små sköra plantor med samma tacksamhet, kärlek och vilja till omsorg som när föräldrar för första gången ser sitt nyfödda barn. Man har en enorm vilja till stora uppoffringar för det man har i famnen är varken mer eller mindre; framtiden.¹⁷²

Utan att egentligen tala om moderförsamlingsrollen här är bildspråket tydligt hämtat från föräldraparadigmet. Vidare säger Lundgren att vi får ”absolut inte basera ett församlingsgrundande arbete på en framgångsfaktor i numerären.” Vi ska fortsätta plantera församlingar eftersom det är en konsekvens av missionsbefallningen men också för att

- Det är det effektivaste och mest konkreta sett att göra nya lärjungar och välsigna resten av den etablerade kyrkan med framtida ledare
- I nästan samtliga nya planteringar når vi ut till nya människor, ibland fler, ibland färre.
- Vi ser att det på sikt sakta men säkert förvandlar enskilda människoliv och ibland hela stadsdelar
- Det är också ett mycket starkt redskap till församlingsförnyelse och församlingsutveckling för etablerade församlingar
- Det väcker hitintills i samtliga av Equmeniakyrkans FG arbeten stor respekt och tacksamhet i beröring med såväl Kommuner, Social arbetare, enskilda människor och hos de andra kristna samfundet från Svenska Kyrkan till Trosrörelsen!
- Vårt arbete har Guds välbehag. Den otroliga siffran ”50 nya församlingar” är nu inom räckhåll, tack, pris och ära till Gud!¹⁷³

De motiv som anges här skiljer sig något från de övriga dokumenten med en starkare betoning på vad nya församlingar *åstadkommer* med människor, församlingar och kyrkor och samhälle.

En variant av ovanstående dokument är ”Varför läggs församlingsplanteringar ner?” Med underrubriken ”En analys av initiativ i Equmeniakyrkans församlingsgrundande arbete som lagts ner under åren 2010–2022”.¹⁷⁴ Den innehåller delvis samma text av

¹⁷¹ Lundgren 2022a:4–5

¹⁷² Lundgren 2022a:3

¹⁷³ Lundgren 2022a:5

¹⁷⁴ Lundgren 2022b.

Lundgren men nu med en analys som mynnar ut i nio orsaker till nedläggningarna. Han framhåller här ännu tydligare att det församlingsgrundande arbetet går bra, trots de aktuella nedläggningarna. Det finns en ”sakta tillväxt”, arbetet berör en stor mängd människor, det är flera unga vuxna som är delaktiga och Equmeniakyrkans arbete bemöts med respekt från andra samfund.¹⁷⁵ Men återigen:

Att göra nya lärjungar i Sverige tar tid och därför måste vi i Equmeniakyrkan poängtera att detta är en rörelse som alltid måste pågå och måste få ta tid.¹⁷⁶

Flera av orsakerna till nedläggning handlar om ledarskapet (projektledaren och kärnteamet). De saknar ”gemensam vision och värdegrund”. Teamarbetet uteblir när projektledaren inte samlar dem och/eller fokuserar för mycket på sig själv(a). Det finns också en risk att ledarskapet blir för ”uppdragsfokuserat” och/eller brister i att tillsammans ”lyssna in Guds tilltal”. När det gäller stöd utifrån påtalas brister när det ”gäller handledning och ansvarighet” och ”bönestöd i den andliga kampen” samt ”moderförsamlingens roll”.¹⁷⁷

Slutligen nämns ”[b]ristande fokus på evangelisation”. Som framgått tidigare uppfattas detta som det svåraste området. Lundgren kommenterar

När uppgivenhet slår till i ett FG arbete kan man därför frestas att mera lägga sin identitet i gruppens samlingar och gudstjänster i stället för den upprinnliga identiteten om att vara ett missionellt initiativ.¹⁷⁸

Till samtliga brister formuleras åtgärder. Tre av dem involverar moderförsamlingen: intervensering vid osunt ledarskap, hängiven förbön, särskilt när det finns risk för splittring, och kontinuerligt engagemang för planteringen. I dokumentet sägs att moderförsamlingen ska instrueras om intervensering samt att ”ytterligare sätt att bibehålla moderförsamlingarnas engagemang” ska tas fram.¹⁷⁹ Här indikeras frågan om utbildning för moderförsamlingar, vilket lyftes i de första dokumenten. Någon generell utbildning för moderförsamlingar finns inte utan det ligger på de enskilda samordnarna att ge den kunskap som behövs.

2.3 Sammanfattning och slutsats

Teologisk grund, Färdplan, Mission som förvandlingar världen och *Mission 2030* (i fortsättningen ”de generella dokumenten”) nämner bara församlingsgrundande vid två tillfällen. *Färdplans* beskrivning av församlingsplantering som en plats med särskilt missionsfokus och en källa till inspiration och lärande ligger i linje med Neves och Paas innovationsmotiv. Uppfattningen är att nya församlingar har större potential att hitta nya sätt att vara församling vilket kan vägleda de etablerade.

¹⁷⁵ Lundgren 2022b:2

¹⁷⁶ Lundgren 2022b:1

¹⁷⁷ Lundgren 2022b:3–4

¹⁷⁸ Lundgren 2022b:3

¹⁷⁹ Lundgren 2022b:4, punkterna 6, 8 och 9.

De generella dokumenten viktigaste bidrag till diskursen Församlingsgrundande i Equmeniakyrkan är att de ger missiologiska och ecklesiologiska förutsättningar för arbetet. *Teologisk grund* ger en förståelse för vad det är som ska grundas. Å ena sidan är formuleringarna om vad en församling är relativt öppna och ger därmed möjlighet till en mångfald av uttryckssätt. Å andra sidan finns ett antal kriterier som behöver uppfyllas för att en församling ska vara en församling i Equmeniakyrkan. Dessa gäller förstås i lika hög grad nya församlingar som etablerade. En ny gemenskap kan genom en stark betoning på evangelisation och kristen formation i högre grad leva i samklang med vissa delar av *Teologisk grund* än vad etablerade församlingar gör det.

De generella dokumenten framhåller samtliga församlingens missionella kallelse; att den är sänd in i världen för att delta i Guds mission, som bland annat innefattar att förkunna evangeliet och förmedla inbjudan till Guds församling. *Teologisk grund* utgår från församlingars existens. Den förutsätter med andra ord församlingsgrundande, även om det inte omnämns. Därmed är det naturligt att se uppdraget att etablera nya gemenskaper som en del av kyrkans och församlingens kallelse. De generella dokumenten har en bredare missionssyn än vad som framkommer i texterna med direkt bäring på församlingsplantering. De betonar i högre grad både diakoni och evangelisation som komponenter av missionsuppdraget.

I de specifika dokumenten om församlingsgrundande finns en stark betoning på *evangelisation*, i betydelsen handlingar med uttryckligt syfte att leda människor till personlig tro på Jesus Kristus.¹⁸⁰ I strategidokumentet framställs denna drivkraft också det starkaste motivet för församlingsgrundande. I dokumenten om nedläggning framställs bristande fokus på den uppgiften som särskilt avgörande. Å ena sidan är det tydligt att dessa dokument anknyter till den generella diskursen församlingsgrundande. Å andra sidan finns i den diskursen en diskussion om evangeliets holistiska karaktär. Min tolkning är att Equmeniakyrkan i hög grad präglas av en diakonal utgångspunkt. Betoningen av evangelisation i de specifika dokumenten kan därmed uppfattas som ett sätt att skapa balans mellan de två perspektiven.

Flera av dokumenten om församlingsgrundande framhåller starkt betydelsen av att hela kyrkan och framför allt kyrkoledningen står bakom och prioriterar arbetet med församlingsgrundande, både inställnings- och resursmässigt. Det verkar ha funnits en oro att så inte skulle bli fallet. I och med beslutet 2016 finns en tydligare strukturell och ekonomisk uppbackning. Betydelsen av ett sådant förhållningssätt påvisas av Lundströms artikel om legitimitet och strukturellt stöd.¹⁸¹

Lundgrens text om orsaker till nedläggning innehåller flera intressanta implikationer för hur situationen utvecklats från 2016. För det första finns ett försvar av verksamheten. Lundgren verkar se risken för att legitimitet och strukturellt stöd ska minska på grund av bristande resultat. Han framhåller att församlingsplantering i ett

¹⁸⁰ Observera dock att såväl metod som motiv för evangelisation kan variera mycket.

¹⁸¹ Lundström 2019.

sekulariserat land som Sverige är mycket utmanande. Men han pekar samtidigt på de goda resultaten av Equmeniakyrkans församlingsplanteringsarbete.

I Lundgrens dokument finns en något starkare betoning på *lärjungaskap* än i de tidigare (jfr referensen till Asserhed ovan). Det finns också delvis nya motiv till församlingsgrundande som åtminstone inte har uttryckts på det sättet tidigare. Framhålls tydligare vad nya församlingar *åstadkommer* med människor, församlingar och kyrkor och samhälle. Genom att också lyfta fram betydelsen för samhället finns indirekt ett diakonalt motiv som gör missionsuppfattningen bredare, i linje med de generella dokumenten.

Moderförsamlingstanken utifrån principen ”församlingar planterar församlingar” är en påtaglig röd tråd i de tidiga dokumenten om församlingsgrundande. Även efter 2016 framhålls moderförsamlingens betydelse men mer utifrån pragmatiska skäl än principiella. När de nio orsakerna till att församlingsplanteringar läggs ned diskuteras lyfts moderförsamlingens roll. Den ska rent allmänt vara engagerad för planteringen, ge dedikerat bönestöd och kunna intervensera vid osunt ledarskap.

Det allmänna intrycket är att termen ”moderförsamling” och uttrycket ”församlingar planterar församlingar” har både pragmatiska och teologiska motiv. I strategidokumentet från 2016 framhålls att ”med utgångspunkt i det uppdraget och som ett uttryck för vårt deltagande i Guds mission grundar vi nya församlingar”.¹⁸² Det fastslås:

Att grunda nya församlingar är *först och främst den lokala församlingens kallelse* och möjlighet att delta i missionsuppdraget [min emfas].¹⁸³

Denna utsaga kan relateras till en formulering i *Teologisk grund*:

Det är Equmeniakyrkans uppgift att stödja de lokala församlingarna i deras uppgifter och att utöva den del av Guds mission som förutsätter samverkan.¹⁸⁴

Grundsynen på samfund och församling i *Teologisk grund* är att mission i första hand sker utifrån den lokala församlingens gemenskap; enskilda personers kallelse och initiativ är viktiga men det är också ecklesiologiskt avgörande att det finns en församlingsgemenskap som står bakom. Samtidigt hör församlingsgrundande genom att den är resurskrävande till de områden där ”samverkan” i ett samfund behövs. Men rollen är primärt att ”stödja” lokala initiativ. Därmed blir moderförsamlingstanken, i den breda ecklesiologiska förståelse som Equmeniakyrkan har, naturlig.

En bärande tanke i strategidokumentet från 2016 är utvecklingen mot att bli en ”församlingsgrundande rörelse där församlingar grundar nya församlingar som i sin

¹⁸³ *Strategi för församlingsgrundande* 2016:1 (ingressen). Vilka som är ”vi” i denna mening är inte helt klart. Det kan syfta på samfundsorganisationen men också mer allmänt på hela Equmeniakyrkan.

¹⁸⁴ *Teologisk grund* 2011:punkt 14

tur grundar församlingar”.¹⁸⁵ Det ligger i linje med Jonas Melins argumentation för *multiplisering* som en princip som återkommer både i Nya Testamentet och kyrkohistorien.¹⁸⁶ Även om det inte framställs lika tydligt och ingående i Equmeniakyrkans dokument kan man ana att det finns en gemensam tanke om multiplisering med utgångspunkt från sändande moderförsamlingar. Min tolkning är att principen ”församlingar planterar församlingar” sammantaget i dokumenten ges en både ecklesiologisk och missiologisk status.¹⁸⁷

Dokumentet visar att moderförsamlingen formellt sett spelar en central roll i Equmeniakyrkans arbete med församlingsgrundande. Den ansöker om bidrag och anställer projektledare. Den ska enligt instruktionerna bistå med stöd i form av förbön, ekonomi, uppmuntran m m. Dessutom konstateras att i planteringar som utvecklar osunt ledarskap bör moderförsamlingen intervensera. Moderförsamlingen har vidare en viktig roll som ambassadör för det församlingsgrundande arbetet. Det finns också en uppfattning om att rollen som moderförsamling utvecklar gemenskapen mot att bli en ”sund missionell församling”.

Det finns som framgått, några motiv till lärande och utveckling, när det gäller församlingsidentitet och praktik, i moderförsamlingsrollen. Samtidigt ägnas inte moderförsamlingens lärande någon större uppmärksamhet i texterna. Moderförsamlingens roll handlar om dess instrumentella ansvar för planteringsarbetet och ansvarighet inför samfundet. Dess främsta uppgift är inte att lära sig något utan att *vara till nytta*.

Dokumentstudiet har visat att *mission* med betoning på *evangelisation* är det grundläggande motivet till församlingsgrundande för Equmeniakyrkan. Frågan är då med vilka motiv moderförsamlingar i Equmeniakyrkan har tagit sig an uppgiften. Vill de uppnå något för egen del, till exempel lärande, eller ser de i första hand rollen som ett uppdrag för andras skull? Frågan tydliggörs i relation till tre moderförsamlingar i nästa huvuddel där det empiriska materialet analyseras. Där framgår även i vilken grad som de relaterar till de analyserade dokumenten. Utifrån den använda teorin utgör dessa några av de ”verktyg” som ”medierar objektet” församlingsgrundande.

I de olika slutsatsavsnitten i kap 4 samt i kap 5 diskuteras hur moderförsamlingarna förhåller sig till Equmeniakyrkans dokument, särskilt Teologisk grund och de officiella dokumenten om församlingsgrundande och moderförsamling.

¹⁸⁵ *Strategi för församlingsgrundande* 2016:2

¹⁸⁶ Melin 2024:285-287 samt 289-292.

¹⁸⁷ Melin framhåller att nätverket *Vidares* vision är att församlingar ska plantera församlingar, Melin 2024:284. I likhet med Neve m fl 2011 använder Melin metaforen jordgubbsplantor för den här typen av församlingsgrundande.

Del B – Det empiriska materialet

3. Presentation av det empiriska materialet

Totalt 14 personer med relation till tre moderförsamlingar, har intervjuats. Informanterna består av pastorer, projektledare, regionala samordnare och medlemmar i moderförsamlingarna. De sex medlemmarna intervjuats parvis. Personer, ortnamn och församlingsnamn är fingerade.

Från Vihedakyrkan som planterade i Halmslätt (stadsdel i Nystad)

- Albert, medlem
- Britta, medlem
- Filip (projektledare i planteringen nu pastor i församlingen)
- Lennart (pastor under planteringstidens initiala fas)
- Mikael, projektledare för planteringen
- Mats, projektledare för planteringen

Från Sjösalakyrkan som planterar i Hunnebo (stadsdel i Broköping)

- Fredrik (föreståndare)
- Erik, medlem och aktiv i missionsrådet
- Diana, medlem och aktiv i missionsrådet
- Mats, projektledare

Från Skursjökyrkan som planterar i Ytterhamn

- Anders, föreståndare
- Lars, pastor och projektledare
- Josefine, medlem och styrelseledamot
- Ingvar, medlem, tidigare ordförande

Mats har varit projektledare i både Halmslätt och Hunnebo. Mikael har också intervjuats i egenskap av regional samordnare med relation till Sjösalakyrkan. Även Sven som är samordnare i den region som Skursjökyrkan är en del av, har intervjuats. De regionala samordnarna har också fungerat som handledare i församlingsplanteringsarbetet.

Två av församlingarna ligger på landsbygden, den ena är relativt stor (ca 300 medlemmar) och den andra är betydligt mindre (ca 100 medlemmar). Den tredje församlingen med ca 100 medlemmar ligger i utkanten av en medelstor stad, men karaktäriseras av en tidigare pastor ändå som landsbygdsförsamling. Två av

församlingarna planterar i s k utsatta områden medan den tredje planterar i en närbelägen (3 mil) mindre stad. Planteringsarbetet har ägt rum mellan 2010 fram tills nu. Planteringen i Hunnebo och Ytterhamn är pågående och har ännu inte resulterat i församlingsbildning. Halmslätt togs emot som en församling av Equeniakyrkans konferens 2016.

I det följande avsnittet att ge en generell beskrivning av moderförsamlingarna, deras kontext, karaktär och inriktning. Utgångspunkterna är fakta, egna intryck och informanternas utsagor.

3.1. Sjösalakyrkan

Sjösalakyrkan består av två tidigare missionsförsamlingar som gick samman under 00-talet. Den ligger på landsbygden i ett område som präglas av att det finns många livaktiga församlingar med rötter i SMK där. Den nuvarande kyrkan invigdes 2014. Den ligger lite ensligt vid en stor fotbollsplan som församlingen äger. Den stora kyrkan ger utifrån ett både funktionellt och estetiskt intryck. Det bekräftas av interiören som utöver en stor kyrksal och en serveringsavdelning har många olika utrymmen av varierande storlek.

Församlingens har två pastorer. Av dem har jag intervjuat Fredrik. Därutöver har jag projektledaren för planteringen Mats samt samordnaren Mikael, som varit och är representant för Equeniakyrkan i det församlingsgrundande arbetet, intervjuats.

När jag besöker kyrkan pågår konfirmandundervisning med närmare 30 deltagare. Jag får intrycket av en livaktig församling med omfattande verksamhet. Det finns också ett engagemang för att nå ut till människor både i närområdet och utanför. Pastor Fredrik berättar också att man har talat om att vara en "missionell församling". Vi har vuxit på det området och har mycket mer mission nu än tidigare, berättar han.

På hemsidan finns menyn "Mission". Där framgår att det finns ett missionsråd och att man stöder och/eller är involverade i olika missionsprojekt. Planteringen är ett av flera projekt varav de övriga är internationella, men alla beskrivs som "mission", vilket jag uppfattar vara en stark värdering i denna församling. Medlemmarna vill nå ut till sina medmänniskor i området. Och det finns ett missionsråd som "självständigt" driver frågor om utåtriktat arbete, i Sverige och andra länder. Två av de personer jag intervjuat kommer från rådet. Det är framför allt där som engagemanget för Hunnebo har funnits och finns.

Samtidigt som församlingen vill vara utåtriktad konstaterar Pastor Fredrik att medlemmarna är tämligen "hemkära". Man flyttar inte gärna från området. Det finns m a o en stark lojalitet till bygden och församlingen och på samma gång en ovilja att flytta därifrån för att till exempel engagera sig i en församlingsplantering.

3.2. Skursjökyrkan

Skursjökyrkan ligger i Solåkra kommun i södra Sverige. Det är en till synes liten kyrka som smälter väl in i det villaområde den ligger i. När man väl kommer in är den betydligt större än vad utsidan ger intryck av. Kyrksalen, som är det första rum man kommer in i efter kapprummet, rymmer ca 100 personer. Den har en enkel utformning med stolar och några passande konstverk, nattvardsbord, predikstol samt en ljusbärare. Ovanför nattvardsbordet svävar en duva som en av församlingens medlemmar/kontakter gjort.

Nästa rum är ett stort kök med matlagningsmöjligheter. Därefter kommer ett relativt stort caférum som ser modernt ut. Kyrkan byggdes 1912 men har byggts ut och renoverats, senast 2014. Intrycket är enkelt men fräscht.

Den nuvarande församlingen startades 1986 efter samgående mellan tre församlingar från orten. Det var missionsförbundare och baptister från ÖM respektive SB. De kom därmed att tillhöra tre samfund, men efter 2011 relaterar församlingen enbart till Equmeniakyrkan och Evangeliska Frikyrkan (EFK). Det är alltså en relativt ny församling.

Redan tidigt hade församlingen och särskilt dess pastor en tydlig riktning utåt, man ville nå människor i bygden. Den karaktären har fortsatt och idag är församlingen en väl känd aktör i samhället och dess omnejd. Många kommer på föreläsningar som hålls i allmänmänskliga och existentiella ämnen. Och församlingen är aktiv i samhället bl a genom arbetet på en folkhögskola i Solåkra.

Församlingen som har ca 100 medlemmar möts till gudstjänst varje söndag. De anordnar föreläsningar och erbjuder kurser i kristen tro (Alpha) och existentiell hälsa. Föreståndaren har innehaft tjänsten i 23 år och har därmed kunnat ”sätta en kultur” och blivit integrerad med både medlemmarna och befolkningen. Han beskriver gemenskapen som positivt stolt över sin tro och församling. Människor är glada över det man har och vill gärna att andra ska få del av det som tron har att ge, menar han. De två medlemmar jag intervjuar återspeglar den hållningen. Särskilt Josefine som kommit med utan tidigare frikyrklig erfarenhet.

3.3. Vihedakyrkan

Vihedakyrkan ligger i ett villaområde nära centrala Nystad. Kyrkan byggdes 1963 och församlingen i dess nuvarande form bildades 2009 när Nystads missionsförsamling delades upp i tre församlingar. Vihedakyrkan är visserligen ingen församlingsplantering i den gängse betydelse som används i Equmeniakyrkan men den är ändå som egen konstellation tämligen färsk.

Lennart som jag intervjuat var församlingens förste pastor och föreståndare. Jag har också intervjuat församlingens nuvarande pastor Filip som dessutom varit och

fortfarande är pastor i Halmslätt på 20%. Han har alltså en tämligen unik erfarenhet av att först vara pastor i planteringen och sen dess moderförsamling.

Församlingen formulerade i o m att de bildades en vision som lyder

[Vihedakyrkan] vill utifrån bibelordet Sakarja 4:6 ”inte genom någon människas styrka eller kraft ska det ske utan genom min ande, säger Herren” vara en tjänande och utåtriktad gemenskap med Jesus Kristus som centrum, där alla blir sedda, hörda och växer i tro på Gud och som människor.

Samtliga informanter refererar till bibelordet och två av dem till hela visionen som betydelsefull för arbetet med planteringen.

Utifrån vad informanterna delar, var församlingen vid starten var tämligen dynamisk och växande, men att den sen dess har stagnerat när det gäller utåtriktad, inte minst diakonal, verksamhet och växt. De två medlemmarna jag intervjuat framhåller att det rådde en stor kulturskillnad mellan Vihedakyrkan och innerstadsförsamlingen i Nystad. Den förra var mer missionsinriktad, menar Britta. Det finns också en vision hos nuvarande pastor Filip att församlingen åter ska fokusera mer på missionsuppdraget.

Å ena sidan beskriver Britta Vihedakyrkan som relativt kulturellt homogen. Med det uppfattar jag att hon menar i etnisk och social betydelse. Pastor Lennart framhåller, å andra sidan, en församling, som genom sitt sociala arbete med f d brottslingar, har tolerans mot människor med annan bakgrund än den traditionellt frikyrkliga. Det var en viktig grund för det planterande arbetet i Halmslätt. Hållningen var att ”Evangeliet sträcker sig långt”.

Verksamheten i Vihedakyrkan består av gudstjänst, bibelstudier, arbete bland barn och unga (framför allt scouting) samt utåtriktat diakonalt och evangeliserande arbete. Verksamhetsmässigt är det en tämligen traditionell EK-församling med rötter i SMK.

I starten användes församlingsutvecklingsprogrammet NFU, berättar Britta.¹⁸⁸ Genom en enkätundersökning genereras ett resultat för åtta väsentliga områden. Församlingen arbetar sen tillsammans med en handledare med det område som har lägst resultat.

Vidare användes materialet ”Som fisken i vattnet” från församlingen Willow Creek i USA. Inriktningen är att enskilda medlemmar ska få hjälp att identifiera sina gåvor, med syftet att de ska göra det de har begåvning och kallelse för både inom ramen för församlingens verksamhet och i sina vardagsliv.

De två programmen indikerar att församlingen hade en tydlig önskan om att ”jobba med sig själv”, att utvecklas både som gemenskap och enskilda. De två medlemmarna

¹⁸⁸ NFU betyder Naturlig Församlingsutveckling och är ett internationellt program som bygger på en enkätundersökning i församlingen. Resultatet visar vilken nivå församlingen ligger på när det gäller åtta väsentliga särdrag.

jag intervjuat säger att församlingen i starten var ”gåvobaserad” och präglad av missionstanken. (De menar dock att den karaktäriseringen har avtagit.)

3.4. Sammanfattning

De undersökta moderförsamlingarna är sinsemellan relativt olika. Men det finns en gemensam nämnare i att de på olika sätt har en färsk erfarenhet av att bildas, gå samman och/eller bygga ny kyrka (kyrkobyggnad). Skursjökyrkan utgörs av tre församlingar på orten som gick samman 1986. De renoverade sin kyrka 2014. Vihedakyrkan avknoppades från en innerstadsförsamling 2009 och den stora Sjösalakyrkan består av två församlingar som gick samman och byggde helt ny kyrka 2014.

Pastor Lennart i stadsförsamlingen beskriver gemenskapen vid tiden för beslut om plantering som en församling ”under utveckling” med öppenhet för nya vägar. I Sjösala hade man uttryckt viljan att vara en ”missionell församling”. Och i den mindre landsbygdsförsamlingen fanns vad pastor Anders kallar en ”pionjär känsla”, som innebär ”en utåtriktad, brobyggande verksamhet, som gör att fler upptäcker tron och gemenskapen här i kyrkan”.

4. Analys av det empiriska materialet

Analysen av intervjumaterialet är strukturerad utifrån tre kronologiska stadier i moderförsamlingen: startprocess, genomförande och följder. *Startprocessen* (1) innehåller två delar: ”initiativ och behov” samt ”samtal och beslut”. Den första handlar om hur och varför initiativet till att bli moderförsamling aktualiserades. I ”Samtal och beslut”, studeras sättet på vilket församlingen bestämde sig för att bli moderförsamling.

Genomförande (2) handlar om moderförsamlingens *engagemang* för planteringen. Denna del har tre teman: referensgrupp, engagemang och kursändring. Moderförsamlingens engagemang sker dels genom referensgruppen, dels i form av andra stödhandlingar. Under planteringsarbetet sker vanligen olika former av kursändringar med anledning av nya insikter.

Under *Följder* (3) studerar och analyserar jag vilka uppfattade effekter samt vilket explicit och implicit lärande som uppstått i moderförsamlingen som en följd av att den varit delaktig i en församlingsplantering. Med explicit lärande avses de lärdomar som informanterna själva tar upp. Implicit är det lärande som kan utläsas ur materialet, även om informanterna inte benämner det som lärande. I denna del studeras också hur informanterna ställer sig till församlingsbildning och att bli moderförsamling på nytt (”Ny församling”).

De undersökta moderförsamlingarna analyseras var för sig under respektive del. I slutet av varje församlingsstudie sammanfattas och tydliggörs resultatet med den

triangelfigur för aktivitetssystem som presenterades under teoridelen. Den generella modellen med grundläggande komponenter för lokalt församlingsgrundande i Equmeniakyrkan är förutsatt i de specifika figurerna. I de senare fokuseras dels på kontextuella utformningar av de olika noderna (subjekt, regler, arbetsfördelning m.fl.), dels på de motsättningar som analysen frilagt.

4.1. Startprocessen

I denna del analyseras startprocessen för det aktuella församlingsgrundandet. Vilka ”behov” och motiv föranledde att man blev moderförsamling? Hur och av vem initierades frågan? Hur och med vilka ”verktyg” processades den i församlingen? Hur uppfattade man ”objekt” och ”resultat” för projektet? Vilka särskilda ”regler” fördes in i verksamheten och hur såg ”arbetsfördelningen” ut?

4.1.1. Sjösalakyrkan

I Sjösalakyrkan är det pastorsparet som har med sig idén om församlingsgrundande redan när de kommer till församlingen och de tar upp den i olika sammanhang. Den har också med sig en personlig erfarenhet av att plantera. Av de pastorer jag intervjuat är Fredrik den som har mest sakkunskap om församlingsgrundande i Equmeniakyrkan. Han har också den mest utvecklade synen på vad det innebär att vara moderförsamling. Hans språkbruk ligger i linje med dokumenten om församlingsgrundande och *Mission som förvandlar världen*.

Behov och initiativ

Enligt Fredrik fanns, innan projektet blev aktuellt, en uttryckt vilja i Sjösalakyrkan att ”va med och starta nya församlingar”.¹⁸⁹ Det fanns och finns alltså en grundhållning i församlingen, där man söker ett planteringsprojekt, vilket kan beskrivas som det grundläggande ”behovet”. Utifrån dokumenten om plantering kan den inställningen betecknas som idealisk. En församling som på ett eget initiativ söker moderförsamlingsrollen. Fredrik fortsätter och beskriver motivet för planteringsviljan:

Vi befinner oss ju i sådant område här att det är väldigt många kristna i en väldigt liten del av befolkningen. Vi har så att säga en stor marknadsandel om man får uttrycka sig så...och...när stora företag blir dominerande på sin marknad, då är det väldigt naturligt att man tittar på nya marknader, å var...var kan vi ta den här produkten...eller budskapet i vårt fall, vi...det är ju Jesus det handlar om. Å vi försökte prata om det att är man stor och stark behöver man va snäll, som Bamse brukar säga [...] Vi upplevde inte bara att vi kan sitta här och tycka vi är...vad bra det är här, utan vi...utifrån det som har hänt historiskt här med dom som har kommit hit så har vi ett ansvar att ta det här budskapet vidare. [...] Å då är ett av de sätten församlingsplantering.¹⁹⁰

Med metaforer från både marknadsekonomi och serietidningsvärlden vill Fredrik framhålla både möjligheter och ansvar. De har både en ”produkt” och en styrka som

¹⁸⁹ Fredrik. Intervju, 12 nov 2024

¹⁹⁰ Fredrik. Intervju, 12 nov 2024

gör att det är deras plikt att missionera på andra platser, vilket bl a tar sig uttryck i församlingsplantering.

Fredrik refererar till Apg 1 där det står om Judéen, Samarien och jordens yttersta gräns. Judéen är Sjösaala, Samarien är deras Broköping o s v. De som bor här i Sjösaala är ”väldigt hemkära”, säger Fredrik. Han vill utmana församlingen att bli mer utåtvänd, bortom sitt närområde. Det finns en positiv utveckling i detta tycker Fredrik.¹⁹¹

Diana beskriver det också som att det fanns ett sökande efter ett missionsprojekt från församlingen och så kom förslaget om plantering som ett svar.

Ja och för min del...jag tror just på det där att man fångar tillfället [...] att det är väl Guds vilja då.¹⁹²

Åtminstone Diana tolkade alltså erbjudandet som ett uttryck för ”Guds vilja”. I vilken grad det uttrycktes så offentligt, vet jag inte. Men jag uppfattar att pastor och styrelse också tänkte i de termerna, det här är Guds kallelse till oss. Materialet visar dock att drivkraften för mission i denna församling framför allt relaterar till den generella kallelsen att ”gå ut”, snarar än en obändig längtan att få sprida den egna kulturen (som i Skursjökyrkan). Kanske kan man här tala om en ”deontologisk missionssyn”.¹⁹³

I vilket fall som helst är mission en stark drivkraft i församlingen vilket i deras fall leder fram till en artikulerad vilja att plantera församlingar. ”Objektet” missionsmotiverad församlingsplantering ligger därför nära till hands för församlingen.

Samtal och beslut

Mikael besökte som samordnare församlingen 2018 och pratade med styrelsen och församlingen och det blev väldigt bra, säger pastor Fredrik. Mikael bekräftar bilden av en församling och pastor som är mycket positiva till församlingsplantering. Han behövde inte som i en del församlingar driva frågan om att bli moderförsamling. Vid besöket aktualiserades Broköping, som på ett sätt känns långt borta men ändå ligger relativt nära (ca 4,5 mil).¹⁹⁴

Vid nyår 2018 föreslog Mikael att Mats som tidigare arbetat med honom i Halmslätt skulle göra en förstudie i Broköping, med Sjösalakyrkan som presumtiv moderförsamling. Även om det fanns ett inriktningsbeslut om att plantera, minns pastor Fredrik, att tiden för att bestämma sig kändes knapp. Man sa emellertid ja till att

¹⁹¹ Fredrik. Intervju, 12 nov 2024.

¹⁹² Erik och Diana, Intervju, 5 nov 2024.

¹⁹³ Uttrycket lånat från etiken där man talar om pliktetik som ”deontologisk”.

¹⁹⁴ Mikael. Intervju, 3 dec 2024.

ställa sig bakom förstudiearbetet och senare till att bli moderförsamling för en plantering i Hunnebo som förstudien pekat ut som lämplig plats för planteringen.¹⁹⁵

Pastor Fredrik berättar att det fanns några (eller någon) som ifrågasatte varför församlingen skulle plantera i Broköping. Men på det hela taget verkar samtalet inte ha präglats av invändningar. Den konkreta frågan hade också föregåtts av pastorernas undervisning om mission och församlingsgrundande som något viktigt och önskvärt. Fredrik är också medveten om att det han och den andra pastorn säger tas emot på ett positivt sätt av medlemmarna

Jag upplever att jag och [den andra pastorn] har haft ett stort förtroende från församlingen i detta, så att när vi tillsammans med styrelsen vill detta då har församlingen hängt med.¹⁹⁶

Eftersom det förtroende Gustaf refererar till bidrar till att närma sig ”objektet”, kan det tolkas som en form av ”verktyg” i ”aktiviteten”. Tillsammans med undervisning och predikan från särskilda bibelord, användning av ord som ”missionell”, samt information och samtal har ”gemenskapen” förts närmare ett beslut att bli moderförsamling.

Erik säger att när man kommer till församlingsmötet så är frågan ofta så väl förberedd att det inte blir så mycket diskussion. Det kom frågor om ansvar och hur det skulle gå till men det blev inte föremål för omröstning. Diana konstaterar att i o m att det fanns en så god struktur med förstudier så var det inte svårt att säga ja. Diana beskriver det också som att det fanns ett sökande från församlingen och så kom förslaget om plantering som ett svar. Responsen från församlingen var dock inte ”jubel och lovsång” men väl ”Det här är bra”.¹⁹⁷

Det verkar alltså ha varit en relativt okomplicerad och tämligen snabbstartad process att säga ja till förstudie och planteringsarbete i församlingen. Det fanns en allmän beredskap som stöddes och uppmuntrades av Equmeniakyrkans inriktning och samordnarens möten med församlingen. Att kostnaderna för arbetet skulle täckas av bidrag från samfundet var också betydelsefullt, framhåller Fredrik. Även här utgör alltså Equmeniakyrkans ”verktyg” en viktig faktor. Men även om Equmeniakyrkans initiativ och stöd är betydelsefulla möter planteringsfrågan framför allt ett eget sökande i församlingen. Diana beskriver det med uttrycket att man ”fångar tillfället”, vilket för henne indikerar att det handlar om ”Guds vilja”.

Sjösalakyrkan är den församling som tydligast framhåller att de som arbetar i planteringen måste få fria händer att utforma verksamheten som de tror är bäst och som fungerar i sammanhanget.

Vi måste ge Mats och gruppen i [Broköping] full frihet. Vi är inte de som är bäst på församlingsplantering, utan vi ska vara som en god morsa, som hejar på, som stöttar, å

¹⁹⁵ Fredrik. Intervju, 12 nov 2024.

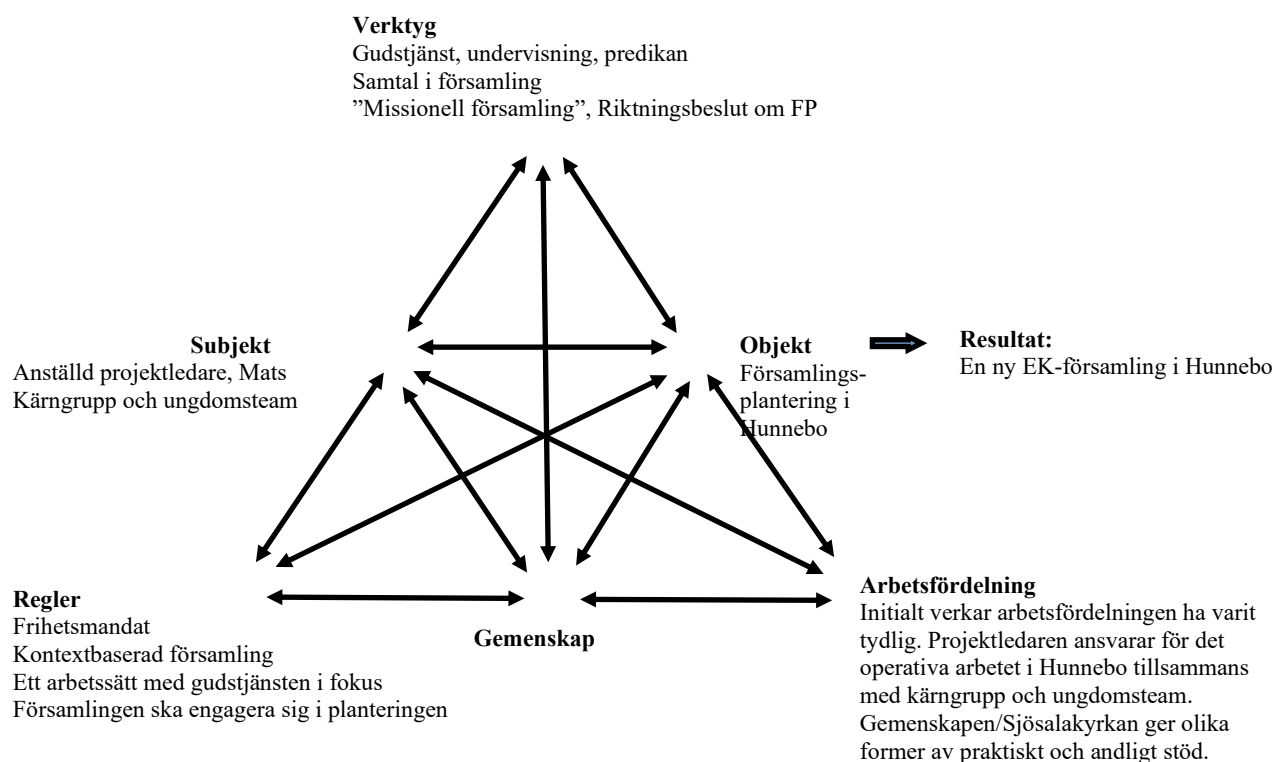
¹⁹⁶ Fredrik. Intervju, 12 nov 2024.

¹⁹⁷ Erik och Diana, Intervju, 5 nov 2024.

som ni får göra vad ni vill och vi supportar, å...fråga oss om hjälp så ska vi se om vi kan lösa det. Och...vi har hela tiden verkligen försökt å va det.¹⁹⁸

I Missionsrådet är planteringsgruppens frihetsmandat alltså tydligt uttalat. I citatet ovan framhåller Fredrik också något om moderförsamlingens åtagande i ord som ”stöttar”, ”supportar” och söker komma med hjälp när det efterfrågas. Som kommer framgå under ”Genomförande” finns en förväntan på ”gemenskapen” om engagemang i form av besök. Det finns alltså två initiala ”regler” i moderförsamlingen: planteringsgruppens frihet och gemenskapens engagemang. Till dessa kommer Projektledaren Mats ”regel” om en kontextbaserad församling med regelbundet gudstjänstfirande som en väsentlig del av arbetet.

Tolkad som en aktivitet kan startprocessen när det gäller plantering i Hunnebo beskrivas med följande figur:

Figur 4.1: Församlingsgrundande i Hunnebo. Startprocessen.

Figuren visar vilka verktyg och regler som finns i startprocessen. Det gudstjänstbaserade arbetssättet verkar dock inte ha varit som alla i subjektgruppen kände till. Arbetsfördelningen är emellertid tydlig utifrån regeln om ”frihetsmandatet”.

¹⁹⁸ Fredrik. Intervju, 12 nov 2024.

Det finns implicita ”motsättningar” i reglerna men de kommer inte i dagen förrän vid genomförandet. Församlingens ”verktyg” är tämligen kraftfulla och objektet är en tydlig drivkraft i framför allt subjektgruppen.

4.1.2. Skursjökyrkan

Pastor Anders säger att det i Skursjökyrkan finns vad han kallar en ”pionjär känsla”, som han uttyder på följande sätt:

Känslan av att vara få som har gjort att man redan från början hade en inriktning om att man ville ha... vad ska man säga... en utåtriktad, brobyggande verksamhet, som gör att fler upptäcker tron och gemenskapen här i Skursjökyrkan.¹⁹⁹

Det har också funnits, tror Anders, en förkärlek för det lilla och familjära: känslan av att se och möta varandra, vilket man gör bättre när man inte är så många. När kyrkan renoverades 2014 sa man att vi inte behöver bygga ut kyrksalen, för när den är full ska vi vara med och starta ett nytt sammanhang. Detta synsätt gör att man både kan bevara småskalighet och ändå prata om växt. Blir man fler bildar man nya enheter.

Behov och initiativ

Det finns flera perspektiv på det ”behov” som föranleder församlingsgrundande i Ytterhamn. För det första är det besökare i Skursjökyrkan från Ytterhamn som säger ”Varför kan inte ni inte komma till oss?” Den frågan dröjde kvar som en utmaning hos pastorerna Lars och Anders.²⁰⁰ För det andra kommunicerar den regionala kyrkoledaren för Equmeniakyrkan att Ytterhamn är en strategisk plats att starta en ny församling på.

Ingvar minns tydligt den regionala kyrkoledarens budskap till församlingen och det gjorde ett starkt intryck på honom. Hen framhöll att det fanns ganska få församlingar i Ytterhamn; att församlingen i Skursjö hade ett annat arbetssätt och kunde nå andra målgrupper, än t ex Svenska kyrkan. Ytterhamn behöver den form av arbete som vi har, menade den regionala kyrkoledaren.²⁰¹

Här framträder ett tredje perspektiv på ”behov”. Den församlingskultur som Skursjökyrkan är bärare av saknas i Ytterhamn. Även om det inte finns någon kritik av andra kristna uttryck ser man ett behov av Skursjökyrkans sätt att gestalta kristen gemenskap. Josefine uppfattar församlingens motiv till att plantera församling som ”Att sprida Guds ord, och att göra det i en form som vi tror på”. Det är inte på något sätt i polemik med Svenska kyrkan betonar Josefine men:

¹⁹⁹ Anders, Intervju, 18 nov 2024.

²⁰⁰ Lars. Intervju, 26 nov 2024.

²⁰¹ Josefine och Ingvar. Intervju, 18 nov 2024.

Frikyrkan har ju ett speciellt sätt att umgås kring [...] Gud. Ett speciellt sätt att vara församling, ett speciellt sätt att föra ut Gud till människorna.²⁰²

Josefine ser alltså att frikyrkan har en särskild missionsuppgift ”ett speciellt sätt att föra ut Gud till människorna”. Hon ställer inte det i motsats till andra kyrkor, utan framhåller att det behövs olika uttryck, varav Skursjökyrkan har ett eget bidrag, som de har ansvar att utföra.

Den tydliga behovsbilden föranleder särskilda ”regler”, val av ”verktyg” och en tydlig föreställning om ”resultatet”. Skursjökyrkan vill som moderförsamling plantera utifrån en *modell*. De mötesplatser som fungerat i Skursjökyrkan ville man tillämpa också i Ytterhamn. Framför allt var det nog en kultur och ett förhållningssätt man ville plantera, konstaterar Anders. Men eftersom de i hög grad också låg i formerna tillämpade man dem också i Ytterhamn, i form av gudstjänst och Alphakurs.

När det gäller teologiska motiv konstaterar Anders att det inte fanns så mycket av sådana samtal när saken diskuterades. Det var snarare en stark övertygelse om att ge vidare som motiverade:

Det är nån *smak* som människor bär— nu när du frågar—så tror jag att det finns mycket av det: Människor har en känsla av en smak, man tycker är god. Och den vill man inte missunna nån annan [...] Du behövde inte sporra, liksom och motivera här så mycket.²⁰³

Det fanns en generell vilja i församlingen att sprida evangeliet, menar Anders. Det behövdes ingen argumentation för att göra det. Drivkraften att plantera församling på en annan plats fanns naturligt i församlingens ”mylla”. Anders konstaterar

Det kom ur den här myllan över att vi... upplevde glädje och stolthet över det vi gör här. Vi ser...att vår kultur, vårt sätt att tänka och arbeta på, inte är ett etablerat sätt i Ytterhamn

Anders själv beskriver det teologiska motivet i termer av sändande, Guds mission och Guds kärlek:

Det teologiska perspektivet är – [...] tänker jag för min egen del i alla fall—att vi är sända [...] vi är i Guds mission och vi är sända - att nå vidare, [...] att i ord och handling – leva ut Guds kärlek, Guds barmhärtighet och Guds inbjudan till gemenskap. Och att tillgängliggöra [...] hjälpa människor se och upptäcka Guds kärlek till människan, Guds kärlek till sin skapelse och att Gud [...] söker människan. Och att [...] Gud är liksom - i sig själv en stor inbjudan till gemenskap²⁰⁴

Jag noterar att det i hans motivförklaring finns en mycket stark betoning på Guds kärlek och barmhärtighet. Mission är att hjälpa människor att ”upptäcka Guds kärlek”. Här finns en distinkt uppfattning om motivet för församlingsgrundande. Det handlar ytterst om Guds kärlek. Jag uppfattar också hela hållningen som sprungen ur den

²⁰² Josefine och Ingvar. Intervju, 18 nov 2024.

²⁰³ Anders, Intervju, 18 nov 2024.

²⁰⁴ Anders, Intervju, 18 nov 2024.

tanken och erfarenheten. Vi är älskade av Gud – vi vill att också andra ska få upptäcka det.

Lars som var pastor i församlingen på deltid redan innan planteringen initierades och kom att bli förstudieledare och projektledare berättar om sitt motiv för att gå in i arbetet på följande sätt:

[F]ör min del var det bara det här att ta ett lite annat steg och det var meningsfullt. Och så tänkte vi att kommunen [Ytterhamns] är större än [Solåkra]. Det finns 30 000 i stället för knappt 20 000 [...] i själva tätorten Ytterhamn. Tänker bara rent krasst så [...] att om det har gått i [Skursjö] och i [Solåkra], det är ganska nära, kommunerna är lika på flera olika sätt. [...] och så kände vi ju - i och med ansökan som går igenom, [...] å den här Alpha-kursen, [...] - att det öppnas där. Det kändes som att det var Guds lilla finger, [...] Jag kanske inte tänkt det själv.²⁰⁵

Lars framhåller att han inte drevs av några särskilda bibelord eller tilltal utan mer ”krasst” tänkte att det av sakliga skäl är motiverat att plantera i just Ytterhamn. När det efter hand visade sig fruktbarande upplevde han dock Guds bekräftelse (”Guds finger”) i det han stod i. Han berättar hur han återkommit till de positiva erfarenheterna när det gått trögare som en påminnelse om ”att Gud öppnade en dörr och det kan man inte förneka”. Det som börjar i ett mer resonerande förhållningssätt blir senare ett där Guds ledning identifieras.

Den regionala samordnaren Sven beskriver Skursjökyrkan som en gemenskap präglad av ett starkt ”missionellt DNA”. Den vill på ett genomtänkt sätt – via föreläsningar, kurser och gudstjänster - nå ut till människor med evangeliet och skapa tydliga ”omvändelseplatser”. Han beskriver också en församling som kontinuerligt arbetar med utveckling av gudstjänstformerna. Man är noga med former och uttryckssätt. Den som kommer till gudstjänsterna ska veta vad de kommer till och de ska känna sig trygga.²⁰⁶

Det övergripande intrycket är att missionsmotivet, med en särpräglad profil, är en stark drivkraft i Skursjökyrkan. Den blir för dem också ett incitament till ”objektet” missionsmotiverad församlingsplantering.

Samtal och beslut

I Skursjökyrkan, fanns enligt pastor Anders ”ingenting av.... ifrågasättanden” när det kom till samtal och beslut om att genomföra en förstudie och att bli moderförsamling.²⁰⁷ Som framgått tidigare fanns en ”missionskultur” och ”pionjär känsla” där man ville förmera det man hade på andra platser. Dessutom fanns en tydlig uppmuntran från Equmeniakyrkan att plantera församling i Ytterhamn.

²⁰⁵ Lars. Intervju, 26 nov 2024.

²⁰⁶ Sven. Intervju, 18 dec 2024.

²⁰⁷ Anders, Intervju, 18 nov 2024.

Equmeniakyrkans ”verktyg” i form av strategi och ekonomiskt bidrag var också här betydelsefulla för ett positivt beslut.

Ingvar minns att det ”föll i god jord på en gång i styrelsen”. Som ordförande lade han fram förslaget tillsammans med Lars och Anders. I församlingsmötet var det ”inga större ifrågasättanden”, säger han, men indikerar därmed också att det fanns en diskussion om för och emot (=”motsättningar”). Beslutet blev i alla fall positivt och Josefine konstaterar att det finns ett stort förtroende för styrelsen och vad den föreslår.²⁰⁸

Lars, som gjorde förstudien och sen blev projektledare för ”Mötesplats Ytterhamn”, var sen tidigare pastor i församlingen. Han kom alltså ”inifrån”. De två andra i ledningsgruppen är numera medlemmar i Skursjökyrkan. Det finns alltså en mycket nära relation mellan moderförsamlingen och projektet.

Förstudien gjordes hösten 2019 av Lars. Redan då anordnades test-gudstjänster i Ytterhamn i enlighet med den gudstjänstordning som tillämpades i Skursjökyrkan. Till en början åkte ett 20-tal personer från Skursjökyrkan till Ytterhamn för att delta i mötena. Man ville att det skulle vara en ordentlig volym så att inte de nya satt i en alltför liten grupp och på så sätt kände sig utsatta. Anders beskriver tanken:

Vi låter inte de sex personerna sitta där själva, utan nu åker vi in dit och så är vi i stället 20-25 på gudstjänsten. Och skapar genom det en känsla av att ha varit på en gudstjänst, där det bär sig liksom.²⁰⁹

Genom detta förfaringssätt skapade man både en trygg form för Ytterhamnsborna och en möjlighet för en stor del av församlingen att vara direkt delaktiga i planteringen. Josefine deltog själv i de tidiga gudstjänsterna och tyckte det kändes bra och konstaterade – lite överraskad - ”Det är möjligt att göra så här”.²¹⁰

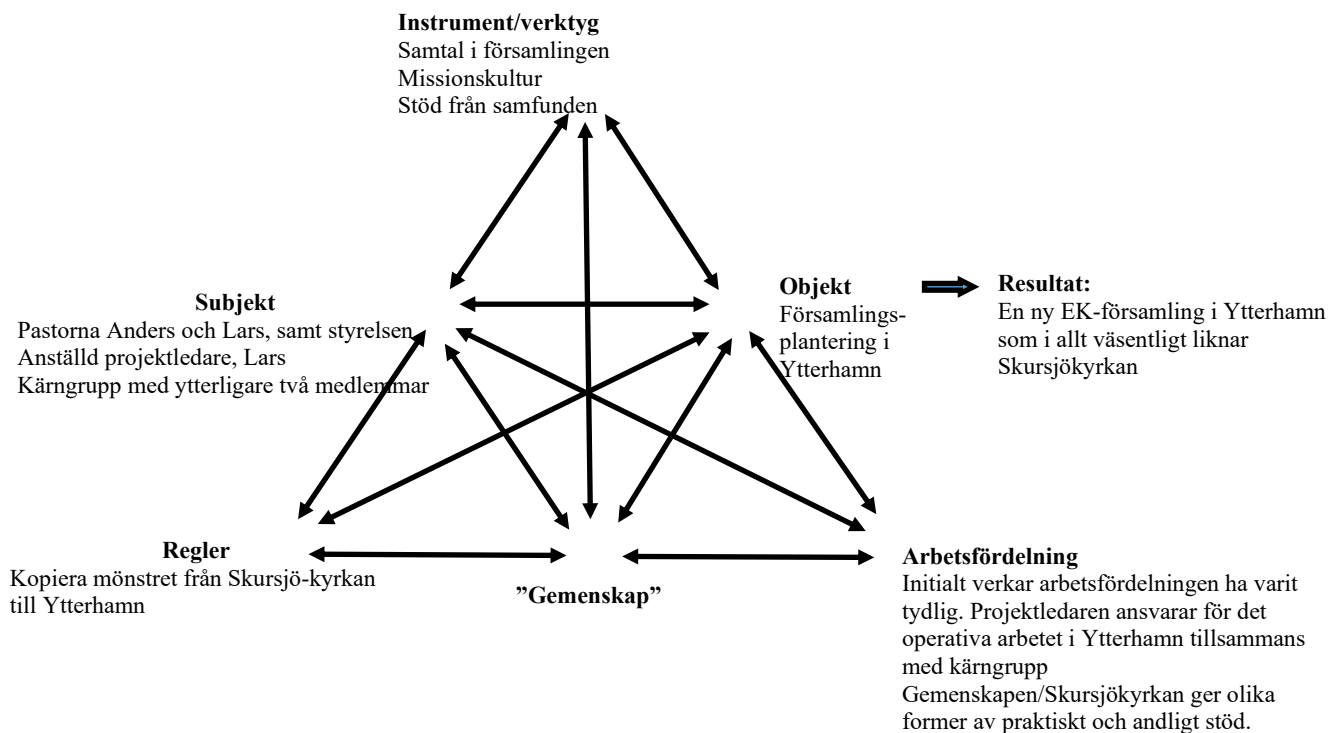
Materialet visar att man fick en positiv start, både vad gäller enighet i moderförsamlingen och framgång i planteringen. Dessutom var det ett stort antal personer från ”gemenskapen” i moderförsamlingen som var med på de första gudstjänsterna och fick ett eget intryck av ”objektet”.

Tolkad som en aktivitet kan Skursjökyrkans startprocess illustreras enligt följande:

²⁰⁸ Josefine och Ingvar. Intervju, 18 nov 2024.

²⁰⁹ Anders, Intervju, 18 nov 2024.

²¹⁰ Josefine och Ingvar. Intervju, 18 nov 2024.

Figur 4.2: Församlingsgrundande i Ytterhamn som aktivitetssystem. Startprocessen.

Det saknas initiala "motsättningar" i systemet. "Subjekt" och "gemenskap" verkar tämligen klara över sin arbetsfördelning. Dessutom är subjektnoden tämligen integrerad i moderförsamlingen genom att Lars är anställd som pastor redan innan planteringen påbörjas. Det finns en mycket tydlig bild av det förväntade "resultatet" men några tydliga "sekundära resultat"-motiv återfinns inte i materialet.

4.1.3. Vihedakyrkan

Vihedakyrkans ingång till församlingsgrundande är samfundsorganisationens behov av en moderförsamling till ett planteringsprojekt som man vill påbörja. Men det fanns också en tidigare utåtriktad verksamhet från församlingen i ett av de områden som blev aktuella för plantering.

Initiativ och behov

Initiativet att plantera i Vihedakyrkan startar på allvar då Britta, som på olika sätt varit engagerad i stadsdelen Halmslätt, möter Mikael på en konferens om församlingsgrundande. Hon berättar för honom att det borde finnas förutsättningar för

plantering i Halmslätt/Nälinge. Mikael inleder på distriktets initiativ en förstudie i områdena, men det är ännu inte bestämt vem som ska vara moderförsamling.²¹¹

Förstudien visar på ett ”behov” av en ny församling i områdena. För att det ska kunna bli ett församlingsgrundande arbete förutsätts också en moderförsamling, vilket blir en form av sekundärt ”behov”. Enligt de ”verktyg” och ”regler” som organisationen bestämt måste det finnas en moderförsamling (se diskursanalys).

Det formella initiativet till att grunda en församling kom alltså från distriktet men en av församlingens medlemmar hade uppmuntrat planteringstanken. Det fanns också en beredskap i församlingen att anta nya utmaningar. Man var, menar pastor Lennart, en församling ”under utveckling”.²¹² Slutligen fanns också en viss historia av att arbeta i det aktuella området.

Carlsons beskriver motivet som ”evangelisation”. De minns emellertid inte några ingående samtal om teologiska motiv. De pekar på församlingens vision med utgångspunkt från Sak 4:6. ”Vi ville ju evangelisera”, säger Britta och Albert fyller i:

Vi kunde ju evangelisera på nära håll. För det var ju från [...] hela jordens befolkning som hade flyttat hit, till [Nälinge] och [Halmslätt]. Så att, då kunde vi nå dem, här. Inte behöva åka till nåt land långt bort.²¹³

I linje med flera av Equmeniakyrkans dokument sätter Albert in planteringsarbetet i ett missions sammanhang. Missionsbefallningens ord om att ”gå ut i hela världen” möjliggörs nu på ett geografiskt närliggande håll. Albert återkommer till att han gärna skulle se att människor som kommer till tro genom arbetet i Halmslätt får dela evangeliet med sina landsmän.

Lennart minns att i ett möte med distriktet så citerades orden om att Gud kan göra mer än vad vi kan tänka och planera. De blev vägledande, säger han. Sen var det församlingens ledord från Sak 4:6 som lyftes fram. Lennart tror att medlemmarna i Vihedakyrkan ser planteringen som en missionsinsats, men tillägger att det vore intressant att höra med var och en hur de tänker i den frågan.²¹⁴ Även Filip framhåller att Sak 4:6 återkom i samtalen som fördes i Vihedakyrkan. Men han uppfattade inte att det fördes så mycket dialog om det teologiska motivet till att plantera församling.

Det var också först när Filip började delta i gemensamma samlingar för församlingsplanterare som han själv började reflektera över motiv.²¹⁵

²¹¹ I Albert och Britta. Intervju, 13 okt 2024 samt Mikael. Intervju, 3 dec 2024.

²¹² Lennart. Intervju, 9 nov 2024.

²¹³ Albert och Britta. Intervju, 13 okt 2024.

²¹⁴ Lennart. Intervju, 9 nov 2024.

²¹⁵ Filip. Intervju, 30 okt 2024.

Lennart kom in som föreståndare när processen redan var påbörjad. Han hade ingen tidigare erfarenhet av församlingsgrundande men kom att se det som en positiv möjlighet för församlingen:

Jag tänkte så här väl att en plantering hjälper ju oss att se det avgörande i att vara församling. Den kan inte börja med hela verksamhetsapparaten och det kan vara *stimulerande för oss*. Sen såg jag naturligtvis tanken att de tre ungdomar som skulle komma, de får också in en fot i [Vihedakyrkan], i scoutarbete och gudstjänstliv. Och det blev ju jättebra. Så jag tror ändå vi såg positivt på att bli moderförsamling²¹⁶ (min emfas)

Lennart hoppades att rollen som moderförsamling skulle ge församlingens ecklesiologiska insikter ("att se det avgörande i att vara församling"). Men dessutom, på ett mer pragmatiskt plan, konkreta personalvinster i form av ungdomsarbetare. Han summerar resultatet som "jättebra". Här finns alltså förväntningar om sekundära resultat i linje med som i dokumentet om moder- och stödförsamling beskrivs som "berikande".²¹⁷

När pastor Lennart framhåller att det också kan bli "stimulerande" för moderförsamlingen samt ge nya ungdomsarbetare benämner han andra "sekundära resultat" än det primära (en ny församling). Sådana vinster utgör troligen också en del av de motiv som gör att församlingen bejaktar möjligheten att bli moderförsamling. Det är tydligt att man särskilt i Vihedakyrkan har sådana förväntningar. Jag återkommer till den frågan under del 3 om "Följder".

Det är förstudieledaren Mikael som tillsammans med Mats blir projektledare för planteringen. Mikael var anställd i SMK²¹⁸ för att arbeta med församlingsgrundande arbete. I SMK-distriktet fanns med inspiration från Evangelical Covenant Church²¹⁹ i USA också en önskan om att plantera multi-etniska församlingar. Ett studiebesök i USA med efterföljande samtal och möten visade emellertid att det finns många utmaningar med ett sådant arbete. En förutsättning, de framhöll, var att ledaren för ett sådant projekt lever i ett äktenskap med en person av annan "etnisk härkomst". Mikael refererar till ett senare uttalande från en person från Covenant Church:

[E]tt blandäktenskap talar så mycket starkare än all din ideologi om att 'Jag skulle kunna gifta mig med någon från annan etnicitet, det är inget problem', men eftersom du inte gjort det, så kommer det aldrig tala ett sånt tydligt signalspråk, som den som har ett blandäktenskap.²²⁰

Det finns alltså före det konkreta planteringsinitiativet en tanke—"regel"—från samfundsorganisationen om att plantera en multietnisk församling i Nystad. Den församling som uppstår ska präglas av flera nationaliteter och det gemensamma

²¹⁶ Lennart. Intervju, 9 nov 2024.

²¹⁷ *Moderförsamling i Ekumeniakyrkan* 2016: 2

²¹⁸ Arbetet påbörjades innan EK hade bildats men övergick efter knappt två år i EKs regi.

²¹⁹ Ett amerikanskt samfund som grundats av Svenska Missionsförbundet och är ett av EKs samarbetskyrkor.

²²⁰ Mikael. Intervju, 3 dec 2024. Just detta uttalande kom i ett senare skeende när en person från Evangelical Covenant Church var på besök i Sverige.

språket ska vara svenska. För Mikael är det också viktigt att den gemenskap som bildas formas av de människor som blir deltagare. Det är de människor som kommer till planteringsens samlingar som ska forma dess gestaltning, inte några på förhand givna ramar. Jag kallar det för en ”regel” om kontextbaserad församling. Dessutom är det Mikaelns mål att finna en efterträdare som lever i en relation med dubbel etnicitet, vilket blir ytterligare en ”regel” som förs in i planteringsarbetet. Dessa regler gav en bestämd bild av ”resultatet”: inte bara en ny församling utan en som rymmer många nationaliteter.

För Mikael (och distriktet) är alltså ”objektet” multinationell församlingsplantering, vilket är en viktig drivkraft för honom. Jag antar att denna regel kommunicerades och var förankrad hos övriga subjekt. De anförda reglerna påverkar alltså synen på ”objekt” och ”resultat” samt troligen flera av ”handlingarna” och valen av ”verktyg” i systemet.

Materialet visar att det grundläggande *motivet* till församlingsplantering inte processades i särskilt hög grad i Vihedakyrkan. Det behöver inte betyda att de var omedvetna om det. Samtidigt framstår ”mission” som en tydlig drivkraft i församlingen. Den nyligen antagna visionen om att ”vara en tjänande och utåtriktad gemenskap med Jesus Kristus som centrum” blir också vägledande för att anta förslaget. Med orden från Sak 4:6 fanns en stark tro på att det skulle vara möjligt även för en relativt liten församling att göra detta och de beslöt att anta erbjudandet om att bli moderförsamling.

Det som i mitt analysperspektiv utgör ”objektet” för aktiviteten ”missionsmotiverad församlingsplantering” är alltså väl grundat i moderförsamlingen.

Samtal och beslut

Vihedakyrkan söker alltså inte ett planteringsprojekt, utan får en fråga om att bli moderförsamling. För att nå fram till ett beslut använder de primärt ”verktyget” samtal i församlingsmötet. Andra verktyg i detta samtal är SMKs ekonomiska stöd och strategi för församlingsgrundande, tidigare erfarenheter av arbete i dessa områden, församlingens vision, kontakter mellan en av församlingsmedlemmarna och den blivande projektledaren Mikael. Ytterligare en faktor i processen är en gemenskap ”under utveckling” och delvis beredda på ”äventyr”, i enlighet med pastor Lennarts beskrivning.

Lennart säger att det fanns frågor och invändningar men de var samtidigt trygga i att ledarskapet ansåg att det vara en rätt väg. Även Carlssons instämmer i att det var så. Mikael konstaterar att han inte var så involverad i samtalen om att bli moderförsamling. Men han uppfattade ändå att beslutet ”verkliggen” var väl förankrat i församlingen. Han minns särskilt att några invandrare i församlingen tyckte det var

väldigt positivt med en församling där icke-infödda svenskar från början får vara med och bestämma.²²¹

Beslutet togs i ett församlingsmöte i januari 2011. En del tyckte det var ”vågsamt”, säger Lennart, men andra såg det som ett positivt ”äventyr”. En avgörande faktor som eliminerade ”motsättningar” och befrämjade det positiva beslutet var, menar Lennart, att församlingen inte behövde ta något ekonomiskt ansvar för planteringen.²²² Samtliga informanter beskriver på olika sätt att de fått viktigt och positivt stöd från samfunden (först Svenska Missionskyrkan och sen Equmeniakyrkan), både från den nationella delen och distrikt/region. Equmeniakyrkans generella ”aktivitetssystem” och ”verktyg” för församlingsgrundande framstår alltså som mycket betydelsefulla.²²³ Britta menar dock att det skulle behövts mer av utbildning för moderförsamlingar. I början av planteringsarbetet anordnades samlingar med det ändamålet men de försvann sen, säger hon.²²⁴

Generellt sett är alltså församlingen positiv till att bli moderförsamling. Frågan är dock hur medvetna medlemmarna var om innebörden i att ha den rollen. Filip, som blev pastor i planteringen efter två år och nu är pastor i Vihedakyrkan, tror inte att planteringen var ”riktigt bra förankrad i människors tankar”. Fortfarande träffar han folk i Vihedakyrkan som inte vet så mycket om församlingen i Halmslätt, av vem och när det startades. Det pratades inte tillräckligt mycket och man uppmuntrade inte tillräckligt många människor att engagera sig. Det var ett vid-sidan om projekt för de särskilt intresserade, menar Filip.²²⁵

Att flera personer i församlingen nu saknar historisk kunskap om vad som hände kan bero på att planteringsarbetet nu ligger relativt långt tillbaka i tiden. Samtidigt indikerar Filips intryck att församlingsplanteringen inte tycks vara en stark och bestående del av församlingens berättelse. Britta kommenterar i linje med den tolkningen att hon tycker det är märkligt att man inte talar mer om Halmslätt i församlingen idag.

Informanterna ger alltså lite olika bilder huruvida samtalet var tillräckligt omfattande. Den nuvarande pastorn som också varit projektledare menar att förankringen var otillräcklig, medan övriga verkar anse att det var tillräckligt väl genomarbetat. Som kommer framgå under ”Genomförande” fanns det dock olika uppfattningar om ”regler” och ”arbetsfördelning”. Medan de flesta i ”gemenskapen” verkar ha sett det som ett projekt för en viss grupp menade andra i ”subjekt”-gruppen att fler i ”gemenskapen” borde gjort besök i planteringen. Dessa oklarheter leder till olika förväntningar som skapar ”motsättningar” i systemet.

²²¹ Mikael. Intervju, 3 dec 2024

²²² Lennart. Intervju, 9 nov 2024. Albert och Britta. Intervju, 13 okt 2024.

²²³ Se Diskursanalys kap 2.2 samt Lundström, 2019.

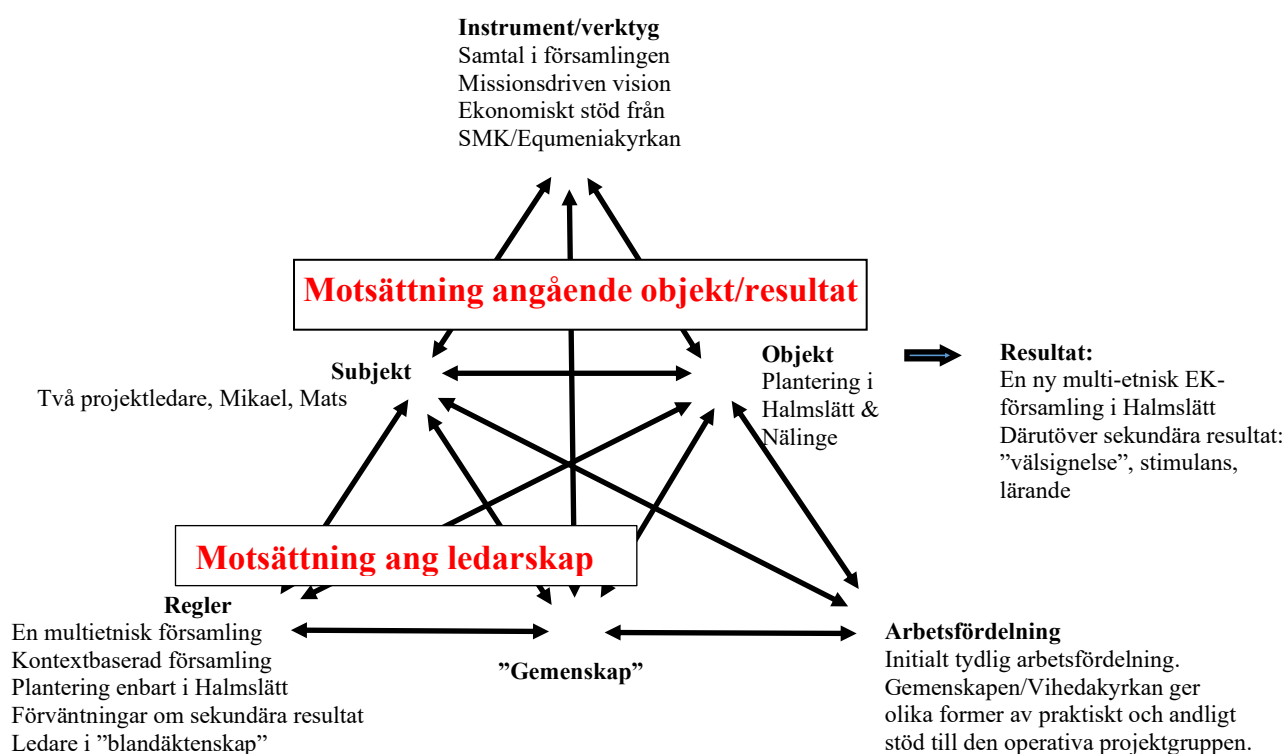
²²⁴ Albert och Britta. Intervju, 13 okt 2024.

²²⁵ Filip. Intervju, 30 okt 2024.

Ytterligare en "motsättning" var att Mikael och moderförsamlingen inte var ense om valet av planteringsort. Församlingen hade en vision för och upplevd kallelse till Nälinge där man bedrivit verksamhet. Mikael såg inte den platsen som lämplig för plantering av sociologiska skäl. Medan man i Halmslätt möttes på torget och samtalade med varandra var Nälinge ett område där man höll sig inne. Därför såg Mikael en större strategisk potential i Halmslätt där det dessutom bodde fler människor från fler nationaliteter. Till att börja med löstes motsättningen genom att man talade om församlingsplantering på båda ställena. Efterhand löstes motsättningen genom att det blev tydligt för alla att Halmslätt var den bättre platsen.

Med Everists kategorier använde Mikael "undvikande" och "kompromiss" i stället för "konfrontation". På ett sätt kan man också beskriva hans strategi i termer av "konkurrens", d v s det får visa sig vilken plats som är den bättre. Det innebär att motsättningen egentligen aldrig blir tydlig annat än för Mikael. Därmed blir det kollektiva lärande som kan följa på en motsättning sannolikt begränsad till honom.

Församlingsgrundande i Halmslätt & Nälinge kan utifrån Engeströms modell beskrivas enligt följande:

Figur 4.3: Församlingsplantering i Halmslätt & Nälinge. Startprocessen

Figuren visar de motsättningar som finns i systemet. Dels mellan regler och faktiskt ledarskap; varken Mats eller Mikael lever i ett "blandäktenskap". Dels mellan moderförsamlingens vision om församlingsgrundande i både Halmslätt och Nälinge

som står i kontrast mot Mikael's övertygelse om att enbart Halmslätt är platsen för en ny församling. De instrument som används i startprocessen är i första hand samtal i församlingen där missionsmotivet står i förgrunden. Det ekonomiska stödet från samfundet är emellertid ett mycket viktigt incitament för att säga ja till att vara moderförsamling. Det finns också tydliga förväntningar om "sekundära resultat" i moderförsamlingen.

4.1.4. Summering av startprocessen

De tre moderförsamlingarnas startprocesser har både likheter och skillnader. I Skursjökyrkan och ännu mer Sjösalakyrkan fanns ett eget formulerat "behov" av att få bli moderförsamling. I Vihedakyrkans fall är det inledningsvis samfundet som har "behov" och söker involvera församlingen i sitt projekt. Genom samtal i församlingen gör de emellertid samfundets behov till sitt eget med motiv som baserar sig på mission och "sekundära resultat".

Det finns tre "verktyg" i startprocessen som är särskilt viktiga för moderförsamlingen: samtalet i församlingsmötet, det ekonomiska bidraget från Equmeniakyrkan samt mission som drivkraft. Utifrån mitt analysperspektiv är det i församlingsmötet som "subjekt"-gruppen lyfter fram "objekt"/"resultat" för "gemenskapen". Troligen anges då också vilka "verktyg" och operatörer som ska "mediera objektet". Det är dock inte säkert att "regler" och "arbetsfördelning" diskuteras. Därmed blir potentiella "motsättningar" inte alltid synliga. Däremot kan det förstås uppstå motsättningar när det gäller själva objekt/resultat-frågan. "Ska och kan vi verkligen göra det här?" Samtalet om de outtalade motsättningarna uppstår i stället när det blir tydligt att det finns olika meningar om "arbetsfördelning" och "regler".

I två av församlingarna verkar det inte ha varit en omfattande diskussion om att bli moderförsamling, vilket i hög grad beror på att det inte fanns särskilt mycket invändningar, om några alls. Det fanns med andra ord få explicita "motsättningar" i startskedet. Jag uppfattar dock att man både i Vihedakyrkan och Sjösalakyrkan troligen hade behövt samtala mer om "regler" och "arbetsfördelning". Här finns i alla fall tydliga "motsättningar".

Det andra centrala "verktyget" är Equmeniakyrkans ekonomiska bidrag. Utan detta som i princip ger full kostnadstäckning hade det troligtvis blivit fler "motsättningar" i startprocessen. Men materialet visar också att även Equmeniakyrkans övriga "verktyg" är det som i hög grad möjliggör planteringsarbetet. Det vill säga samordnarens besök och information, strategidokument och tillhandahållande av projektledare.

För det tredje utgör mission som drivkraft det grundläggande motivet för aktiviteten och relaterar vidare till "objektet" *missionsmotiverad församlingsplantering*. Mission är ett påtagligt tema i de undersökta församlingarna. I Skursjökyrkan fanns en missionskultur som gjorde att frågan om att fortplanta sig var naturlig. I Sjösalakyrkan hade pastorerna pläderat för att bli moderförsamling innan det fanns något förslag. I Vihedakyrkan hade några redan bedrivit verksamhet i av områdena. När man genom Equmeniakyrkan/SMK fick konkreta förslag på projekt fanns en beredskap.

Det verkar dock ha förts ganska lite av samtal om teologiska motiv när man stod i begrepp att bli moderförsamling. Att det inte blev mer diskussion i församlingsmötena kan å ena sidan indikera att tanken var så naturlig att det inte fanns något mer att säga. Missionsmotivet kanske var så levande att det inte behövdes. Å andra sidan visar nästa avsnitt att det fanns delade meningar om graden av "gemenskapens" engagemang i två av församlingarna. Det antyder möjligheten att församlingarna borde ha samtalat mer om "objektet" för att bli delaktiga i aktiviteten.

När det gäller "regler" och "resultat" finns en del intressanta skillnader mellan församlingarna. Skursjökyrkan har en regel om att plantera sitt eget "DNA" på en ny plats. Eftersom den är så etablerad i subjekt-noden bör den nog betraktas som ett "verktyg". Den medför också en definierad bild av "resultatet" – en församling i Ytterhamn som i allt väsentligt liknar Skursjökyrkan. Denna tydliga bild skapar också en slags nyfiken förväntan: 'är det möjligt?'. Sjösalakyrkans "regel" går närmast åt motsatt håll: den församling som uppstår i det nya området måste vara formad av de som kommer med i gemenskapen. Att resultatet är en ny församling är tydligt men hur plantan kommer att se ut är och ska vara oklart.

Vihedakyrkans unika regel är den multietniska församlingen som framför allt bärs av den förste projektledaren. Det kom senare att påverka valet av efterträdande projektledare. Denne ska för att målet ska nås helst finnas i ett etniskt blandäktenskap, vilket kan förstås som ytterligare en "regel".

Andra "regler" som förs in i systemen är gudstjänstbaserad verksamhet (från projektledarna) samt församlingsmedlemmars engagemang. Särskilt den senare kom att medföra motsättningar när det gäller "arbetsfördelning" mellan "subjekt" och "gemenskap", vilket kommer framgå i nästa avsnitt. Dessa "regler" kan vara mer eller mindre uttalade men de är ändå inte så gemensamt etablerade att de kan kallas "verktyg".

I startprocessen har jag identifierat tre "motsättningar". Det har funnits invändningar i samtalen men de verkar ändå ha varit relativt marginella. I Vihedakyrkan fanns delade meningar om platsen för plantering. Genom Mikael's "kompromiss" och "undvikande" upplöses emellertid denna motsättning av sig själv. För Mikael finns också en inbyggd "motsättning" i hans ledarskap i relation till regeln om det dubbel-etniska äktenskapet.

I relation till dokumentanalysen visar pastor Fredrik en god kännedom om den strategi och teologi som ligger till grund för EKs församlingsgrundande arbete. Han verkar också implementera den i "gemenskapen". Även pastor Anders har en genomtänkt missionsteologi och hänvisar med uppskattning till både Equmeniakyrkans och EFKs ideologiska stöd till församlingsgrundande. Hans språkbruk skiljer sig dock till viss del från det jag möter i Equmeniakyrkans dokument. Pastor Lennart var som framgått inte lika bekant med det församlingsgrundande tänkandet utan fick lära sig det efter hand. Det som är genomgående hos alla informanter är den missionella drivkraften som ligger väl i linje med de dokument jag analyserat ovan. En del av de "regler" som lyfts fram går så att säga utöver vad de formella dokumenten föreskriver.

4.2. Genomförande

Här kommer jag framför allt att studera och analysera moderförsamlingarnas engagemang för planteringen men även, mer kortfattat, hur den genomförs av de operativa planterarna. ”Engagemang” uttrycker både de konkreta handlingar som moderförsamlingen utövar i ”aktiviteten” (t ex besök) och de mentala och emotionella inställningarna till arbetet. Den senare är förstås en tolkningsfråga som informanterna förmedlar utifrån sig själva och hur de uppfattar den övriga ”gemenskapens” inställning. I mitt tolkningsperspektiv är det framför allt här ”objektet” församlingsplantering ”medieras” genom olika ”verktyg”.

Jag kommer först redogöra för hur projektets referensgrupp arbetar. Den består av representanter från Equmeniakyrkan, moderförsamlingen och planteringsgruppen och har det grundläggande ansvaret för planteringsarbetet och ”arbetsfördelningen”.²²⁶ I mitt analysperspektiv är det framför allt här som aktivitetens ”subjekt” möts. Därefter studeras moderförsamlingens (”gemenskapens”) generella engagemang för planteringen. Slutligen anges eventuella kursändringar som görs under planteringsarbetet samt vilka omförhandlingar av ”verktyg”, ”regler” och ”resultat” de eventuellt medför.

4.2.1. Sjösalakyrkan

Redan midsommar 2018 var mycket ”på plats” i Hunnebo och pastor Fredrik kände att det gick fort och smidigt. Det fanns en relativt stor kärngrupp för planteringsverksamheten, berättar han. Utöver kärngruppen fanns ett ungdomsteam med i arbetet. De gjorde, säger Fredrik, fina insatser på skolor, byggde relationer, spelade fotboll med barnen och gjorde flera utomhusaktiviteter. Det togs initiativ till en så kallad pannkakskyrka, berättar Fredrik vidare.²²⁷

Referensgrupp

Det var i Sjösalakyrkans fall Missionsrådet och representanter för styrelsen som utgjorde referensgrupp tillsammans med pastor Fredrik och projektledaren Mats. Första året präglades av relativ framgång. Fredrik hade ingen bestämd tanke om arbetets utformning utan överlät den frågan till Mats. Frihetsmandatet som jag refererar till under ”Startprocessen” utgjorde en ”regel” om ”arbetsfördelning” mellan moderförsamling och planteringsgrupp. Den kan uttryckas: ’Vi ska inte lägga oss i utformningen men ge det stöd planteringen behöver.’ Både Fredrik och Mats bekräftar att missionsrådet i mycket hög grad har engagerat sig i arbetet.

Den initiala ”arbetsfördelningen” var alltså tydlig och välfungerande men kom efter en tid att ruckas på och ifrågasättas. Fredrik tänkte, redan tidigt, att planteringsarbetet var

²²⁶ I både SMK och EK var referensgrupp eller ”ledningsgrupp” som det ibland kallades en del av programmet för församlingsgrundande. Det är i hög grad de som engagerar sig och besöker planteringsens samlingar. ”Referensgruppen” kan i verkligheten ha olika namn och se olika ut men gemensamt är att de utgör en ”subjekt”-grupp med olika roller och utgångspunkter.

²²⁷ Fredrik. Intervju, 12 nov 2024.

ganska traditionellt med mycket fokus på gudstjänstfirande som riskerade att ta tid och kraft från annan verksamhet. Han funderade på om det verkligen var nödvändigt att lägga så mycket tid och energi på att ha gudstjänster varje söndag. Det var emellertid inget han sa till Mats.²²⁸ Det fanns alltså en ”motsättning” när det gällde valet av ”verktyg” i planteringsarbetet. Men på grund av den ”regel” om ”arbetsfördelning” som man antagit ledde den inte till någon åtgärd.

När det gått ett år uppfattade Fredrik att arbetet stagnerat (”Det lyfte inte vidare”). Det fanns yttre omständigheter till att det inte gick framåt, framför allt innebar pandemin ett stort bakslag för arbetet. Men Missionsrådet och Fredrik menade också att det fanns metodiska problem. ”Verktygen” ”medierade” inte ”objektet”. Men på grund av ”arbetsfördelningen” artikulerades inte heller nu motsättningen i relation till planteringsgruppen.

En förutsättning för att uppnå församlingsbildning, är en någorlunda stabil struktur. De flesta som var delaktiga i planteringsarbetet kommer från andra länder och har inte erfarenhet svenskt föreningsliv och dess administration. ”Kyrkan” är för dem, de som kommer på gudstjänsten, menar Fredrik. Här är kontrasten i förhållande till moderförsamlingen mycket stor. De bär på och bärs av en lång folkrörelsetradition där man sett föreningsstrukturen som fungerande och betydelsefull. Moderförsamlingen har med andra ord en omfattande uppsättning av ”verktyg” att bidra med. 2020 försökte man hjälpa planteringen att ta fram stadgar, utifrån deras egen önskan men det rann ut i sanden.²²⁹

Mats framhåller att ledningsgruppen i Hunnebo aldrig behövde sakna pengar till verksamheten. Men de fick inte heller någon insyn i hur intäkter och utgifter såg ut. Därmed fick de inte lära sig de ekonomiska villkoren när det gäller att vara församling, vilket Mats beklagar. Å ena sidan ser Mats den goda viljan att hjälpa och låta dem slippa administrativa bekymmer. Men å andra sidan innebar det att man inte fick lära sig de nödvändiga förutsättningarna för att vara församling.²³⁰ Här framgår en ”motsättning” i den ”arbetsfördelning” som gällde ”verktyget” ekonomi. Moderförsamlingen valde av god vilja att inte ge det vidare, vilket ledde till uteblivet lärande i planteringsgemenskapen.

Sammantaget framgår här en tämligen komplex (för att inte säga motsägelsefull) ”motsättning”, Å ena sidan vill moderförsamlingens representanter i referensgruppen bidra med sina ”verktyg” och lära ut frågor om ekonomi. Å andra sidan erfar projektledaren att moderförsamlingen undanhåller en del av de ”verktyg” man skulle behövt.

²²⁸ Fredrik. Intervju, 12 nov 2024

²²⁹ Fredrik. Intervju, 12 nov 2024

²³⁰ Mats, Intervju, 9 dec 2024.

Engagemang

I Fredriks formulering av frihetsmandatet förutsätts, att också ”gemenskapen” är med och ger stöd. Det är i alla fall tydligt att det hos honom och Missionsrådet fanns tydliga förväntningar på engagemang. Det finns en ”regel” om ”arbetsfördelning” i relation till ”gemenskapen”. En viktig del av moderförsamlingens engagemang i Hunnebo utgörs av besöksresorna till planteringen. Redan i samband med förstudien deltog församlingsmedlemmar i återkommande bönevandringar i Broköping. Pastor Fredrik berättar om hur de vid ett tillfälle var där och gick när det var 17 minusgrader. Det visar på ett starkt engagemang för planteringen.

En gång i veckan åker man dit för att delta i samlingar. Det är Erik som organiserar dessa resor. Det kan vara allt från två personer till flera bilar som åker. Han tycker själv att de är mycket givande. Pastor Fredrik skriver till exempel i sitt veckobrev, att nu åker Diana till Hunnebo, då och då. Är det någon som vill följa med så kan man höra av sig till henne. Ibland men långt ifrån alltid är det någon som hakar på. Dessa ”missionsresor” ser jag som ett tydligt och synligt uttryck för moderförsamlingens engagemang. De kräver planering, tid och kontakter. De utgör, i mitt analysperspektiv, den här moderförsamlingens mest centrala ”verktyg” för att ”mediera objektet”.

Erik och Diana uttrycker en viss besvikelse över att det är relativt få som följer med. Det är inte någon särskilt stor ansträngning att en eftermiddag i månaden (ca 3 timmar) ”offra sin bekvämlighet” och åka till Hunnebo, konstaterar Erik.²³¹ Alla tycker det här är jättebra, säger Diana, men de flesta engagerar sig litegrann men få engagerar sig mycket. Det är framför allt missionsrådet som driver engagemanget.²³² Diana korrigerar sen bilden av att det är ”väldigt få” som varit där och menar att det ändå varit ”ganska många” som någon gång besökt Hunnebo och att det också för dem varit en positiv upplevelse.²³³

Pastor Fredrik hade hoppats mer på delaktighet från församlingens sida. Han anser att man kunde gjort mer, att fler skulle ha gjort besök i planteringen. De som gör något för planteringen är i hög grad pastor och missionsråd. Pastor Fredrik är imponerad över missionsrådets hängivenhet:

[M]issionsrådet är väldigt engagerade och har varit mycket där, men det är väldigt många som inte varit på Hunnebo och där kan jag tycka där skulle vi kunna ha gjort mycket annorlunda genom åren för att försöka förstärka, liksom, kopplingen.²³⁴

Den regionala samordnaren Mikaelns uppfattning om Sjösalakyrkans engagemang är betydligt mer positiv. Han uppskattar deras engagemang och tycker att närvaron varit

²³¹ Erik och Diana, Intervju, 5 nov 2024. Planteringsområdet är också en av de av polisen utpekade utsatta områdena, vilket naturligtvis kan ge en känsla av fysisk risk. Det ligger på flera sätt utanför komfortzonen och utgör därmed en ”prövning”.

²³² Erik och Diana, Intervju, 5 nov 2024.

²³³ Erik och Diana, Intervju, 5 nov 2024.

²³⁴ Fredrik. Intervju, 12 nov 2024

tillräcklig.²³⁵ Mats delar i hög grad den uppfattningen och talar om ett ”jättebra engagemang”.²³⁶ ”Motsättningen” när det gäller gemenskapens engagemang är alltså begränsad till de särskilt engagerade i moderförsamlingen. Projektledaren däremot upplever inte att besöksfrekvensen är för låg. Men de skulle behövt människor som var på plats kontinuerligt. De är goda *besökare* men behovet i planteringen är människor som bor i området, framhåller han.²³⁷ Han relaterar till ett samtal med missionsrådet när det började bli osäkert om projektet i Hunnebo skulle kunna fortsätta:

[Ä]ven om folk i missionsrådet i Sjösalakyrkan [sa] ’jamen om jag kommer på fler gudstjänster då, kan församlingen fortsätta då?’. Men det var liksom inte det vi behövde. Vi behövde folk som kunde va här och engagera sig i människorna, i deras vardag.²³⁸

Moderförsamlingens ”verktyg” är för Mats inte tillräckliga. Det fanns andra behov som var större. I linje med det Mats efterlyser, har Pastor Fredrik uppmuntrat människor i Sjösalakyrkan att göra denna ”aktivitet” till sitt enda engagemang i församlingen. Pastorn har även uppmuntrat enskilda medlemmar att gå in och ta ett eget ansvar för planteringsarbetet, kanske t o m flytta dit. Hans tanke är att man i så fall avsäger sig andra uppdrag och låter planteringen vara ens enda engagemang i församlingen.

Jag vet att jag faktiskt utmanade en av våra medlemmar och hennes man [...] tänk om ni skulle pausa alla era uppgifter på Sjösalakyrkan, å strunta i det, å så bara engagerar ni er i Hunnebo.²³⁹

Fredriks strategi kan tolkas som att han söker implementera en alternativ ”arbetsfördelning”, där personer i ”gemenskapen” inbjuds att träda in i ”subjekt”-gruppen för att använda och bli ”verktyg” som kan bidra till att uppnå det man strävar mot (”medierar objektet”). De tillfrågade upplevde emellertid inte församlingsplanteringen (”objektet”) som ”sin kallelse”, d v s det var ingen drivkraft för dem. Berättelsen illustrerar en ”motsättning” mellan den kollektiva och personliga kallelsen, men också mellan vad som kan tolkas som två ”aktivitetssystem”: Sjösalakyrkan med dess mångfald av verksamheter *och* Församlingsgrundande i Hunnebo. De överlappar visserligen varandra men blir i ett perspektiv konkurrerande. Fredriks maning ovan kan tolkas så att han ber enskilda personer att lämna ett system för ett annat.

Det framgår av materialet att planteringen i Hunnebo är tämligen välkänd i moderförsamlingen. Den aktualiseras regelbundet både som information och böneämne. Det finns också en regelbunden inbjudan genom pastorns veckobrev att följa med och besöka planteringen. Missionsrådet har en stående artikel i församlingens programblad och ansvarar för att planteringen i Hunnebo aktualiseras.

²³⁵ Mikael. Intervju, 3 dec 2024

²³⁶ Mats, Intervju, 9 dec 2024.

²³⁷ Mats, Intervju, 9 dec 2024.

²³⁸ Mats, Intervju, 9 dec 2024.

²³⁹ Fredrik. Intervju, 12 nov 2024

Några gånger har det gjorts reportage från planteringen i bladet. Vidare har projektledaren predikat i församlingens gudstjänster och på så sätt synliggjort planteringsarbetet. Nästan alla känner till det, tror Diana. Går man på några gudstjänster här, kan man inte missa det säger Erik. I gudstjänsten ber man också för planteringen liksom vid bönesamlingen på måndagar.²⁴⁰ Vi ber för dem, varje onsdag. Säger Fredrik och fortsätter:

Vi har ju ofta bett så här och det har jag hört mig själv be och det har jag hört bönedamerna be också, eller kanske det är mest jag, att en dag ska det vara fler människor som samlas till gudstjänst [i Hunnebo] än det är på Sjösälakyrkan.²⁴¹

Bönen är i Sjösälakyrkan ett ”verktyg” som aktualiserar Hunnebo, uttrycker engagemang och förväntas åstadkomma resultat.

Ibland har de som relaterar till planteringen inbjudits till särskilda gudstjänster i Sjösälakyrkan. Då fungerar missionsrådet lite som värdar för besökarna. Erik säger att mötena känns bra. Men Diana tycker att församlingen är ”lite trög” vid besöken. I flera år har man talat om hur relativt få som åker dit och inte heller när de kommer är engagemanget särskilt stort (så tolkar jag Diana). Några av de ”gamla bönetanterna” är intresserade och kontaktar dem, framhåller Diana.²⁴²

Mats berättar att Sjösälakyrkan gärna ville att planteringen i Hunnebo skulle vara med på deras arrangemang. Det var en fin tanke, säger han, men alltför krävande och svårt för deltagarna i planteringen. Det hade varit bättre om moderförsamlingen hade kommit till deras församlingsdag för att ta ett exempel. Här fanns alltså en ”motsättning” genom en förväntan från moderförsamlingen som inte Mats kände att de kunde leva upp till.²⁴³

I början var det mycket samtal om Hunnebo med stor entusiasm, säger Fredrik. Sen när det började gå knackigt blev det mindre samtal. Men efter en gemensam dag har man börjat prata mer igen på ett positivt sätt. Han refererar till en församlingshelg på en extern gård till vilken man bjöd in planteringsgemenskapen. Man firade gudstjänst tillsammans och det blev en väldigt fin samling där den nye projektledaren tog fram tre personer från planteringen som fick berätta om varför de var där. ”Det var helt fantastiskt”, säger Fredrik. Efter att Sjösälakyrkans medlemmar åkt hem hade planteringsgemenskapen en egen samling med dop. Erik från Missionsrådet som ordnat med buss till dem var kvar. Fredrik säger:

Efter det så känns det liksom, lite som, att det pratas lite mer om församlingen här, för då fick vi se att ändå är ett gäng och [den nye projektledaren] är där och de var ändå

²⁴⁰ Erik och Diana, Intervju, 5 nov 2024.

²⁴¹ Fredrik. Intervju, 12 nov 2024

²⁴² Erik och Diana, Intervju, 5 nov 2024.

²⁴³ Mats, Intervju, 9 dec 2024.

med där, å... vad kul, liksom. Så de... känner lite som det har lyft lite på slutet igen då.²⁴⁴

Per frågar om mötet var unikt, men Fredrik menar att det funnits liknande möten tidigare, men samtidigt var det något mer med denna samling, ett riktigt möte mellan två grupper även om det blev kort. Fredrik berättar bl a om muslimska kvinnor som är med och deltar i gudstjänsten på gården och hur det skapade eftertanke hos honom.²⁴⁵

Erfarenheten bekräftar Fredriks uppfattning att möten med planteringen (även utanför dess ordinarie plats) skapar engagemang. När man får se och höra att det faktiskt händer något blir människor mer benägna att engagera sig.

Den sammantagna bilden av Sjösalakyrkans engagemang är starkt och rikt. Fredrik är medveten om att de troligen varit mer engagerade än många andra moderförsamlingar och att planteringen inte räknat med mer omfattande stöd. Ändå finns en tydlig och upplevd ”motsättning” när det gäller ”arbetsfördelning”—fler borde gjort mer. Men motsättningen är begränsad till den del av subjektgruppen som representerar moderförsamlingen. Planteringsgruppen skulle visserligen ha önskat att fler människor kom och bodde i området, men jag uppfattar inte att det var någon förväntan från Mats sida.

Kursändringar

Det finns, som framgått, områden där pastor och missionsråd skulle önskat en kursändring både vad gäller medlemmarnas engagemang och planteringsgruppens arbete. Även Mats indikerar att de hade varit bra med fler människor från moderförsamlingen som hade bott i området. Men det verkar inte ha lett till några avgörande kursändringar.

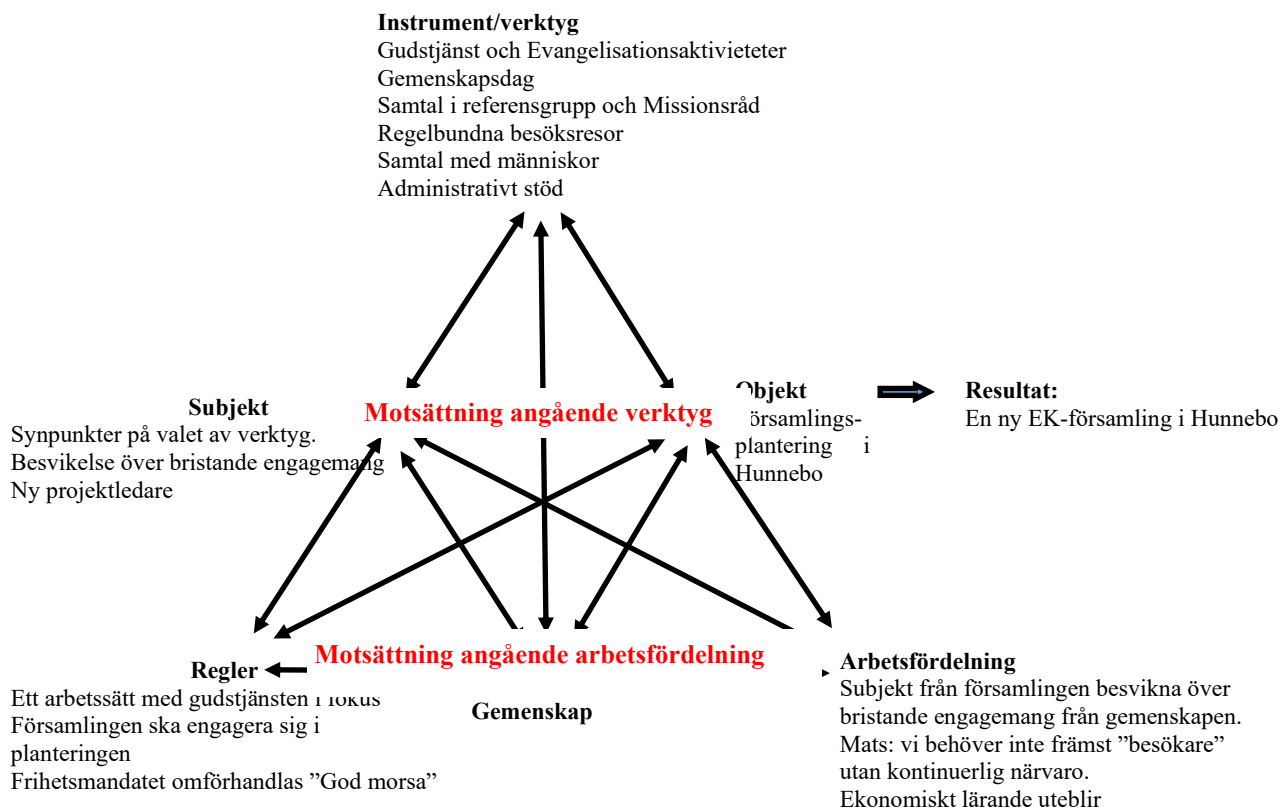
När Fredrik uppfattade att planteringsarbetet inte fungerade som han hoppats kom han att ompröva frihetsmandatet och önskar att han varit lite mer ”ifrågasättande”. I mitt tolkningsperspektiv ser han att ”verktyget” intervenering hade ”medierat objektet” på ett mer effektivt sätt, vilket hade inneburit en omförhandling av ”arbetsfördelningen”. Att implementera en ny ”regel” om ”arbetsfördelning” i efterhand visade sig emellertid svårt.

En förändring som inträffar är att Mats avslutar sin tjänst som projektledare och under en period ser det ut som om planteringen måste läggas ned, utan att ”resultatet” uppnåtts. Efter några månader anställs emellertid en ny person för arbetet och arbetet antar därmed en delvis ny form. Det innebär dock inte någon egentlig kursändring i moderförsamlingen.

²⁴⁴ Fredrik. Intervju, 12 nov 2024

²⁴⁵ Fredrik. Intervju, 12 nov 2024

Tolkat som ett aktivitetssystem kan genomförandefasen i Hunnebo framställas med följande figur:

Figur 4.4: Församlingsgrundande i Hunnebo. Genomförande.

Figuren visar å ena sidan på flera verktyg som moderförsamlingen bidrar med men också hur subjektgruppens regler om gemenskapens engagemang leder till besvikelse och motsättningar. Det finns också en motsättning från projektledarens sida när det gäller kontinuerlig närvaro och ekonomiskt lärande. Slutligen finns motsättningar i subjektgruppen angående valet av verktyg i planteringsarbetet. Det leder bland annat till att regeln om frihetsmandatet omprövas.

4.2.2. Skursjökyrkan

Själva planteringsprojektet i Ytterhamn startade 2020. Samma föreläsning som hölls i Skursjökyrkan ena dagen repeterades i Ytterhamn nästa dag med flera besökare. Man följde mönstret i Skursjö och bjöd in till en Alpha-kurs som renderade 16 anmälningar.

Lars var överväldigad av responsen. Det kändes också roligt att genomföra Alpha på ett café, berättar han.²⁴⁶

Referensgrupp

I Skursjökyrkan utgörs referensgruppen i princip av styrelsen. Lars som redan tidigare var anställd som pastor i församlingen deltar i styrelsemötena och sen en tid är Frida från planteringskärngrupp ledamot i densamma. Av de medlemmar jag intervjuar har Ingvar tidigare varit ordförande och Josefine är nu styrelseledamot. Samtliga verkar mycket engagerade i och för planteringen. Samordnaren Sven framhåller att styrelsen i Skursjökyrkan verkligen fungerar som ett andligt ledarskap.²⁴⁷

På hösten 2019 frågade Lars paret Johan och Frida som sedan en tid hade börjat komma till Skursjökyrkan:

Skulle du vilja vara med här [...] och bära, liksom, den här nya satsningen? Och [...] det var precis, liksom, vad de ville, så att det var en fråga i rätt tid och det var bara en Guds lilla nåd, att jag kom att tänka på dem och att de dök upp.²⁴⁸

De svarade ja, vilket var en förutsättning för att arbetet skulle komma i gång efter förstudien. De tre är sen dess de som utgjort ledarteamet för planteringen. Det som är lite unikt är att de alla tre är så integrerade i moderförsamlingen. Anders framhåller betydelsen av denna hemhörighet och säger:

Det behövs stort tålamod och uthållighet för att vara församlingsplanterare [...] Frida, Joakim och Lars de har visat det under de här åren, tycker jag [...]. Och Samtidigt tänker då också jag, att en hjälp för dem att hålla ut är att de också finns kvar här [...] Man är inte lika utsatt här, utan det är lite mer vindskydd...²⁴⁹

Anders tror därför på betydelsen av att även under planteringen vara med i moderförsamlingen. Det är ett skydd för den som jobbar i det nya att också vara kvar i det gamla.

Anders och Lars möts regelbundet för att samråda om planteringsarbetet. Lars uttrycker att han får uppmuntran från styrelsen. När han själv känner att det går trögt i planteringen betonar styrelsen att det här är viktigt och bra. ”Det här är bra, Lars!” och de orden är viktiga för honom.²⁵⁰ Josefine uppfattade att det i början av planteringen var motigt och att inte så många kom. När Lars rapporterade gick inte alltid ”mungiporna uppåt”. Hon tänkte ”Måtte han orka och hålla ut. Det tar tid och kräver mycket ”viljestyrka”, menar Josefine. Man måste ta sig igenom det svåra när inga kommer.²⁵¹

²⁴⁶ Lars. Intervju, 26 nov 2024.

²⁴⁷ Sven. Intervju, 18 dec 2024.

²⁴⁸ Lars. Intervju, 26 nov 2024.

²⁴⁹ Anders, Intervju, 18 nov 2024.

²⁵⁰ Lars. Intervju, 26 nov 2024.

²⁵¹ Josefine och Ingvar. Intervju, 18 nov 2024.

Referensgruppen är också överens om att planteringen ska göras utifrån ett modelltänkande. Ingvar som var ordförande i den grundläggande fasen refererar till ett styrelsemöte då han sa:

Vi ville [...] att planterar vi, så vill vi plantera de tankarna också. Så att de var med från början och det har ju följt då. Vi vill se att det här är ett koncept som funkar i Skursjökyrkan, hä [dialektalt] borde det funka i Ytterhamn också.²⁵²

Det som fungerar här borde fungera också där, är det tydliga resonemanget, som uttrycker Skursjökyrkans medvetna planteringsprofil och därmed också deras särskilda förståelse av ”objektet”.

Materialet visar att Skursjökyrkans har ett starkt och integrerat ”subjekt” och att ”arbetsfördelningen” är tydlig. Referensgruppen har också en gemensam bild av ”resultatet”. Planteringen ska göras utifrån ett modelltänkande. Eftersom den övertygelsen är etablerad i ”subjekt”-gruppen och verkar ha förankring i ”gemenskapen” (kulturen) är det en ”regel” som fått karaktären av ”verktyg”. Skursjökyrkan skiljer sig från den generella hållningen i flera av Equmeniakyrkans planteringar om att låta den nya gemenskapen formas efter kontexten. Samtidigt verkar den var genomtänkt och väl förankrad i moderförsamlingens kultur.

Engagemang

I början var det många från ”gemenskapen” i Skursjökyrkan som åkte på gudstjänster i Ytterhamn. Dels för att man uppmuntrades att göra det, dels på grund av ”nyfikenhet”; man ville veta hur det gick, tror Anders.²⁵³ Materialet visar att engagemanget sen dess har minskat i ”gemenskapen” och när det gäller besök även i ”subjekt”-gruppen. Kunskapen om projektet i ”gemenskapen” varierar också. Lars berättar:

Jag förstod ganska snabbt att det kommer inte vara många som kommer bära det här [...] För att det fanns tillräckligt mycket arbete i Skursjökyrkan redan. Så att jag hade inga illusioner att det här ska vara många som ställer sig upp [...] och räcker upp handen: ’jag vill vara med och bära i Ytterhamn’.²⁵⁴

Lars säger detta som ett konstaterande, utan besvikelse. När han säger det ”fanns tillräckligt mycket arbete i Skursjökyrkan redan” indikerar han att det finns en annan ”aktivitet” vid sidan om planteringsarbetet, vilken, i mitt analysperspektiv, utgör en potentiell ”motsättning”. Den utvecklades dock inte eftersom Lars fann en ”arbetsfördelning” som var realistisk i relation till ”gemenskapen” och honom själv.

Pastor Anders konstaterar att det minskande engagemanget också gäller honom själv. Han är där betydligt mindre än tidigare, eftersom tiden inte räcker till. Han säger att

²⁵² Josefine och Ingvar. Intervju, 18 nov 2024.

²⁵³ Anders, Intervju, 18 nov 2024.

²⁵⁴ Lars. Intervju, 26 nov 2024.

han delvis känner dåligt samvete över det men inser samtidigt att det inte är möjligt. Även om man inte längre åker dit, menar han, är medlemmarna fortfarande väldigt uppmuntrande.²⁵⁵

Lars frågar ibland personer från församlingen om de kan följa med. När det har varit lite trögt så har Lars uttryckt lite ”nödros” i styrelsemöte och församlingsmöte.

Det känns lite ensamt och vi är få och så där [...] Dels var det någonting så här allmän inbjudan: ’Om ni vill åka, kom två till eller tre till det gör jättemycket’ Och det gör folk ibland.²⁵⁶

Han framhåller att ”[d]et är ofta god respons”, när han ber människor delta. Men det tas inga egna initiativ från församlingsborna. Snarare finns en tanke om att man överlämnat arbetet åt Lars. Som framgått ovan är denna ”arbetsfördelning” något som Lars räknat med och godtagit. Han konstaterar vidare att det minskande besöksengagemanget från Skursjökyrkan också är bra för planeringsverksamheten.

Och vi har också sagt att man ska inte åka, liksom, i första hand, utan det ska va Ytterhamn som kommer på gudstjänster, kommer på samlingarna. Vi vill inte fylla upp [...] Det har också varit så att [...] om vi gör någon intressant föreläsning på caféet i Ytterhamn, så vill inte jag, liksom, att det kommer tio stycken från Kapellet och tar upp några platser. Utan [...] tvärtom liksom så... Nämen det ska vara Ytterhamns människor som kommer på det här.²⁵⁷

Här formuleras en ”regel” om det begränsade engagemanget. Fortfarande uppmuntrar Lars besök men förhoppningen är att ”det ska bäras från Ytterhamn”, vilket ligger i linje med ”resultat”-målet. Å ena sidan är alltså besöksengagemanget från moderförsamlingen fullt tillräckligt. Å andra sidan anar jag en önskan om ett större mentalt engagemang; att man i ord och handling visar att man står bakom planeringsarbetet och stöder honom. Han har en grupp av 10–12 personer som ber särskilt för Mötesplats Ytterhamn. Han skickar SMS med böneämnen en gång i månaden till dem. Dessa förebedjare är lite mer engagerade än den övriga församlingen. Men när han har efterlyst fler till den gruppen är det ingen som har anmält sig.²⁵⁸

Josefine säger att hon hade önskat mer av samverkan med planteringen. Hon tycker att det hade varit roligt att få höra om de som kommit utifrån in i församlingens gemenskap, liksom Josefine har gjort det. Hon är nyfiken på deras berättelser för att kunna anknyta med dem och relatera till sin egen erfarenhet. Josefine tror att hon med sin utifrån-erfarenhet kan möta de som är sökande. Hon talar senare om att ”ta hand om de som är nya” som att utföra ”Guds gärningar”.²⁵⁹ Det Josefine ger uttryck för är både en önskan om sekundära ”resultat” och något som hon, i mitt analysperspektiv, tror skulle

²⁵⁵ Anders, Intervju, 18 nov 2024.

²⁵⁶ Lars. Intervju, 26 nov 2024.

²⁵⁷ Lars. Intervju, 26 nov 2024.

²⁵⁸ Lars. Intervju, 26 nov 2024.

²⁵⁹ Josefine och Ingvar. Intervju, 18 nov 2024.

”mediera objektet”. Fler möten mellan moderförsamling och planteringsgrupp skulle berika båda parter.

Det finns en allmän kännedom om planteringen i församlingen, menar Lars. På alla programblad står det på baksidan om *Mötesplats Ytterhamn*. Man nämner det ”hyfsat ofta”, menar pastor Anders, i pålysningar i gudstjänsten när det är möte samma dag i Ytterhamn: ”Vill du fira gudstjänst en gång till idag så är du välkommen till Ytterhamn”. Varje söndag som det är gudstjänst i Ytterhamn börjar Lars under kyrkkaffet packa saker i bilen: el-piano, kaffe, nattvardsservisen med mera. När de ser honom uppstår kommentarer: ja, det är ju Ytterhamn idag.

Det är väldigt synligt en gång i månaden är det [...] man kan inte missa det.²⁶⁰

Programbladet innehåller datum för samlingar i Ytterhamn. Projektet har även ett eget programblad. Det finns dock saker vi skulle kunna utveckla lite mer i vår kommunikation på vår Facebooksida t ex, säger Anders. Han konstaterar, när jag frågar, att man inte ber för *Mötesplats Ytterhamn* i gudstjänsterna. ”Det borde vi göra”, medger han.²⁶¹

Det finns alltså en rad olika ”verktyg” som ”medierar” medvetande om församlingsplanteringen, allt från konkreta ting när Lars packar för sin resa till sociala medier. Lars tycker dock inte att han får så mycket respons när han berättar om planteringsprojektet i församlingsmöten. Men när en film som Equmeniakyrkan gjort om arbetet i Ytterhamn visades i församlingsmötet blev det en mycket positiv reaktion ”Är vi med i detta?” Det blev en stor glädje i församlingen, säger Lars.²⁶²

Anders uppfattar inte att det finns några ”motsättningar” i form av spänningar och konflikter i församlingen som relaterar till Ytterhamn. Men ”den dan när navelsträngen ska klippas [...] Det skulle kunna bli mer av...gnissel eller så då”. Här antyder pastor Anders att planteringen i Ytterhamn är mycket integrerad med församlingen i Skursjökyrkan; man ser det som sin verksamhet, även om den är på avstånd. Det ligger i linje med Equmeniakyrkans strategi som säger att moderförsamlingen ska härbärgera planteringen som sin verksamhet enligt dokumentet om moderförsamlingen.²⁶³ Samtidigt visar Anders kommentar att den också kan göra det planerade ”resultatet” – en självständig församling – spänningsskapande i moderförsamlingen.

Hypotetiskt kan det alltså bli en ”motsättning” när Ytterhamn står i begrepp att bli en egen församling. Kanske kommer en del i gemenskapen då att vilja omförhandla ”resultatet”, så att det förblir en utpost. Därmed kan det skapas en ”motsättning” i relation till ”objektet” och Equmeniakyrkan.

²⁶⁰ Lars. Intervju, 26 nov 2024.

²⁶¹ Anders, Intervju, 18 nov 2024.

²⁶² Lars. Intervju, 26 nov 2024.

²⁶³ Moderförsamling i Equmeniakyrkan 2016:1

Kursändringar

Anders berättar att församlingen ville plantera den modell som de själva upplevt så välfungerande i Skursjökyrkan. Framför allt var det nog en kultur och ett förhållningssätt man ville plantera, men eftersom de i hög grad också låg i formerna tillämpade man dem också i Ytterhamn, i form av gudstjänst och Alpha. Anders kommenterar:

Vi hade ju, liksom, nån tanke om att det vi gjorde i Skursjökyrkan, att det skulle vi liksom bara, typ nästan [...] kopiera till Ytterhamn.²⁶⁴

Anders och Ingvar använder lite olika formuleringar – ”kopiera”, ”plantera tankar”, ”ett koncept som funkar” – för att uttrycka det jag sammanfattar som viljan att plantera utifrån en modell. Jag har tidigare formulerat det som ett ”verktyg” för Skursjökyrkans planteringsarbete.

Till att börja med fungerade strategin. Alphakursen startade i jan 2020 och samlade 12 personer. Pandemin som kom strax efteråt gjorde emellertid att gruppen decimerades och över huvud taget att planteringsverksamheten kom att ligga nere. Fr o m 2022 kom man i gång igen med förnyad entusiasm och gjorde en ny inbjudan till Alpha. Men den här gången anmälde sig ingen. De blev ”våldigt ställda” och upplevelsen av att inte Alpha funkade ledde till en ”frustration” hos Lars.²⁶⁵ Lars tog upp frågan med Anders och sa ”Vi kan inte köra, liksom, vidare enligt grundplanen” d v s att följa mönstret från Skursjökyrkan.²⁶⁶ De ”verktyg” man valt ”medierade” inte ”objektet” på ett tillfredsställande sätt.

Slutsatsen blev att det behövdes en mötesplats som var mer öppen än Alphas tydliga inriktning på att vara en kurs i kristen tro. Innan detta hände hade en psykolog och författare varit och föreläst i Skursjökyrkan om Existentiell hälsa. Bl a att hade hon sagt att ”Kyrkan i Sverige behöver ta ansvar för svenskens hälsa”.²⁶⁷ Anders och Lars antog utmaningen och började predika och bjuda in till föreläsningar i ämnet.

Utifrån de positiva erfarenheterna i Skursjökyrkan samt svårigheterna i Ytterhamn började man fundera över en kurs som liknar Alpha i sitt upplägg (mat-film-kaffe-samtal) men vars innehåll präglas av de existentiella frågorna. En ledamot i Equmeniakyrkans kyrkostyrelse hjälpte dem att involvera Equmeniakyrkan och en av dess evangelister för att göra det som kom att bli *Kursen om existentiell hälsa*. Evangelisten spelade in intervjuer med existentiella teman som var utgångspunkten för samtal i gruppen.²⁶⁸

²⁶⁴ Anders, Intervju, 18 nov 2024.

²⁶⁵ Lars. Intervju, 26 nov 2024.

²⁶⁶ Lars. Intervju, 26 nov 2024.

²⁶⁷ Lars. Intervju, 26 nov 2024., Anders, Intervju, 18 nov 2024.

²⁶⁸ *En kurs i existentiell hälsa* heter egentligen något annat. Upplägget är sådant att man äter tillsammans, tittar på en videoinspelad intervju som sen blir utgångspunkten för ett samtal.

Kursen startade februari 2023 på ett café. Redan innan introduktionskvällen hade 23 deltagare anmält sig. Det var långt över förväntan, konstaterar Lars. Han säger att det blev en känsla av att ”Gud backar upp oss”. Det blev också något som arrangerades i Skursjökyrkan hösten 2023. Efter 20 år med Alpha ville Anders testa *Kursen om existentiell hälsa* i Skursjökyrkan vilket fungerade väl. 50 personer, varav många nya människor deltog, vilket också ledde till att flera sen ville fortsätta med Alpha.

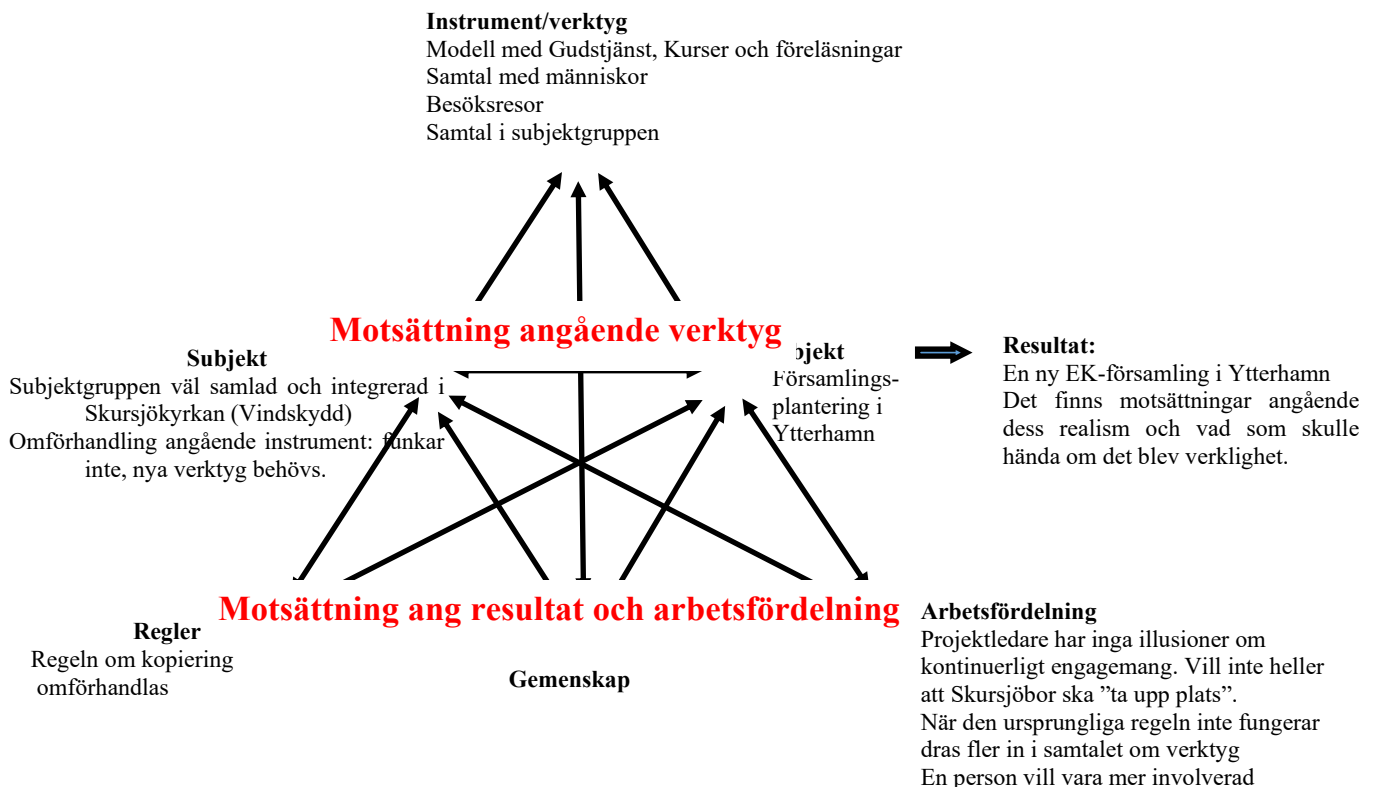
Händelsen med den icke-fungerande strategin är intressant på flera sätt. För det första eftersom problemet aktualiseras i relation till moderförsamlingen. Det blir en gemensam fråga. Med tanke på den tydliga strategin var det på ett sätt naturligt. Det fanns som Lars uttrycker det en ”grundplan” men den fungerade inte. Hypotetiskt kan man föreställa sig flera handlingsätt På ett grundläggande plan: Vi löser det själva i planteringsgruppen och därefter: Vi fortsätter ändå och försöker igen eller vi ger upp och avslutar projektet.

Planteringsgruppen valde ett fjärde alternativ: att involvera moderförsamlingen i problemlösningen och se dem som en resurs. Det ledde till ett samtal där olika erfarenheter möttes och en ny plan, i form av ett helt nytt kurskoncept, utkristalliserade sig. Det fick betydelse inte bara för planteringen utan också för moderförsamlingen som kom att använda kursen i Skursjökyrkan.

Den regionale samordnaren Sven menar att kursändringen är en form av avsteg från modellplanteringen. Han pekar också på andra kontextuella anpassningar som gjorts. Samtidigt konstaterar han att den övergripande modellen (föreläsning – kurs – gudstjänst) i allt väsentligt ändå fortsätter att vara ett viktigt mönster i Ytterhamn.²⁶⁹ I ett perspektiv är det alltså även efter tillkomsten av den nya kursen en form av modellplantering.

Tolkat som ett aktivitetssystem kan genomförandefasen i Ytterhamn framställas på följande sätt:

²⁶⁹ Sven. Intervju, 18 dec 2024.

Figur 4.5 Församlingsgrundande i Ytterhamn. Genomförande.

De motsättningar som blir synliga gäller i första hand valet av "verktyg" vilket också påverkar "resultatet". Regeln om modellplantering omförhandlas vilket leder till en tydlig kursändring i arbetet. Men det finns också motsättningar när det gäller "arbetsfördelning". Projektledaren vill å ena sidan inte att Skursjöbor ska bli för dominerande i planteringsarbetet. En av moderförsamlingens representanter i subjektgruppen vill, å andra sidan, vara mer personligt involverad.

4.2.3. Vihedakyrkan

Genom gudstjänst och kontaktskapande verksamhet, med stöd av ett ungdomsteam, samlade projektledarna Mikael och Mats en växande gemenskap av människor med olika etnisk bakgrund, som bodde i området. Även om Mikael blev sjukskriven efter ca två år kunde arbetet fortsätta med Mats och senare överlämnas projektledarskapet till Filip.

Referensgrupp

I referensgruppen för planteringsarbetet i Halmslätt ingick församlingens pastor, projektledarna, samt några medlemmar från Vihedakyrkan (bl a Albert). Filip minns ett första möte med referensgruppen när han trädde in som ny projektledare. Han beskriver det som ”riktigt bra”. De berättade vad som hänt hittills; vad som fungerat och vad som var tanken. Visionen var tydlig: vi ska skapa en församling med gudstjänsten i centrum, lite som Vihedakyrkan hade det, konstaterar Filip.²⁷⁰

Albert och Britta betonar att församlingens pastor spelar en stor roll för församlingens engagemang.²⁷¹ Mikael beskriver hur pastor Lennart gick in i rollen som moderförsamlingspastor med stor hängivenhet.²⁷² Han spelar också en viktig roll i referensgruppen. Mikael konstaterar att Lennart inte visste inte så mycket om församlingsplantering men han gjorde allt för att sätta sig in i vad det handlade om och hur arbetsfördelningen skulle se ut. Mikael menar att Lennarts eftertänksamma, tålmodiga och öppna sätt gjorde honom till en mycket bra moderförsamlingspastor.²⁷³

Initialt verkar frågan om ”arbetsfördelning” varit tydlig och välfungerande i Vihedakyrkan. Projektledarna ansvarade för den operativa verksamheten i Halmslätt. Moderförsamlingen engagerar sig i planteringsarbetet genom att finnas i en referensgrupp, ta arbetsgivaransvar för projektledaren, arbeta och utbilda för församlingsbildning, besök och delaktighet i planteringen samt förbön. Sammanfattningsvis kan det sägas att de uppfyller de förväntningar som Eumeniakyrkan har på en moderförsamling. Projektledarna är också tillfreds med moderförsamlingens arbete.

Lennart berättar att han initialt hade synpunkter på vad han upplevde som ensidighet i planteringsverksamheten. Den bestod i hög grad av gudstjänster med evangeliserande inriktning. Lennart frågade projektledaren Mikael om man inte också skulle bedriva annan kompletterande, social verksamhet. Även om ”konfrontation” är ett alltför starkt ord för Lennarts hantering är det ändå den av Everists kategorier som överensstämmer med vad han gjorde. Här indikeras en ”motsättning” i valet av ”verktyg” men även när det gäller ”arbetsfördelning”; vad är planterarnas respektive moderförsamlingens ansvar?

Mikaels respons på Lennarts fråga var att sådana initiativ måste få växa fram organiskt. ”Det kommer!” svarade han Lennart. Och Lennart konstaterar i intervjun, att det blev som Mikael sa. Ganska snart blev man erbjuden att vara delaktiga i en social verksamhet som kom att bli mycket fruktbar för planteringen.²⁷⁴ Mikael valde i det här fallet en form av konstruktivt ”undvikande” med innebörden: ingen av oss behöver ha fel, låt oss vänta och se vad som kommer. Pastor Lennart nöjde sig med

²⁷⁰ Filip. Intervju, 30 okt 2024.

²⁷¹ Albert och Britta. Intervju, 13 okt 2024.

²⁷² Mikael. Intervju, 3 dec 2024

²⁷³ Mikael. Intervju, 3 dec 2024

²⁷⁴ Lennart. Intervju, 9 nov 2024.

svaret ("anpassning") men framför allt kom att erfara att förutsägelsen stämde, vilket möjliggjorde ett lärande för honom.

Engagemang

Vihedakyrkan har engagerat sig i planteringsarbetet med en mångfald av "verktyg". De har varit representerade i referensgruppen, medlemmar har gjort regelbundna *besök* i planteringsens samlingar. Det har också funnits en del *gemensamma mötesplatser*, bl a gudstjänster. Det tydligaste gemensamma projektet har varit den sk cafébussen som en gång i veckan stod uppställd i Halmslätt med deltagare från båda grupperna. Församlingen har också bidragit med *administrativt lärande och stöd*, särskilt när det blev aktuellt med församlingsbildning. Britta som var anställd av kommunen för arbete i området kunde hjälpa planteringen att få låna en lokal.

Slutligen har församlingen på olika sätt *bett för planteringen* och dess verksamhet. Britta framhåller att Halmslätt varit och fortfarande ett stående böneämne i församlingen även om det har blivit mindre av det nu. I det arbete som föregick planteringsarbetet i Nälinge deltog Albert i bönevandringar, där de gick omkring och bad konkret för olika platser. Det fanns alltså, åtminstone hos några i församlingen, en stark tilltro till bönen som "verktyg" för utåtriktat arbete, som t ex församlingsplantering. Samtidigt säger Britta:

Men det är ju så att bön är viktigt, men arbete med engagemang och kreativitet det måste ju till från moderförsamlingen, för det är ju vi vanliga människor som sitter på kontakterna ute i samhället och som kan då se vad som behövs och hjälpa till. Där har ju vi haft det förspänt det måste jag säga.²⁷⁵

Här uttrycker Britta ett genomgående tema i det hon och Albert säger: kombinationen av bön och arbete. Det finns ingen motsättning mellan bön och arbete, men bön i sig är otillräcklig, menar Britta. Att man "haft det förspänt" syftar på att det verkligen har funnits kraftfulla "verktyg" i Vihedakyrkan när det gäller stöd. Britta betonar betydelsen av att moderförsamlingen bistår planteringen just när det gäller kunskapsrelaterade och organisatoriska frågor. Filip bekräftar att församlingen gjort vad han kallar "punktuella insatser" i form av hjälp med t ex ekonomi.²⁷⁶

Informanterna ger i lägre eller högre grad uttryck för att "gemenskapen" har haft relativt liten koppling till Halmslätt. Det är en mindre grupp från moderförsamlingen som varit engagerad och närvarande. Britta uttrycker sig mer kritiskt om hur församlingen förhållit sig till planteringen: "Våra medlemmar har icke tagit ansvar, fastän de bor nära. De har inte velat det." Hon konstaterar att det fanns församlingsmedlemmar som bodde där tidigare men ingen av dem gick med i den nya gemenskapen.²⁷⁷ Å ena sidan pekar Britta på det goda som gjorts, men å andra sidan

²⁷⁵ Albert och Britta. Intervju, 13 okt 2024.

²⁷⁶ Filip. Intervju, 30 okt 2024.

²⁷⁷ Albert och Britta. Intervju, 13 okt 2024.

framhåller hon att det kunde gjorts mer av fler. Det finns en tydlig ”motsättning” när det gäller ”arbetsfördelning” i form av ”gemenskapens” engagemang.

När Filip när trädde in som projektledare upplevde han emellertid ett stort engagemang och personligt stöd för honom från församlingens sida. Även Mikael och Mats verkar ha upplevt att moderförsamlingens engagemang varit fullgott. Filip berättar:

Moderförsamlingen var väldigt involverade i mig, de kontaktade mig, de bjöd mig hem till sig, men de var inte i princip i gudstjänsterna. Det var en eller två av dem någon gång men det var inte nånting som de kom varje vecka. De gav ett visst utrymme, de var intresserade men de gav utrymme för mig att skaffa och jobba med teamet som redan fanns i Halmslätt.²⁷⁸

Filip tycker alltså att han får den omsorg han behöver och såg inget problem i att medlemmarna i Vihedakyrkan uteblev från gudstjänster i Halmslätt. Tvärtom gav det gav frihet (”utrymme”) till egen utformning av verksamheten. Det verkar alltså som om ”motsättningen” när det gäller bristande engagemang är betydligt större i moderförsamlingen (bland de engagerade) än i planteringsgruppen.

Britta och Albert, som finns i subjektgruppen, har en (outtalad?) ”regel” om ”arbetsfördelning” med ett mer intensivt engagemang, framför allt i form av närvaro, från ”gemenskapens” sida. Den hänger ihop med sekundära ”resultat” de hoppades på; att ett bredare engagemang skulle få positiv inverkan på moderförsamlingen, i form av vitalisering och växt. Eftersom de inte anser att församlingen levtt upp till de förväntningarna uppstod en *partiell* ”motsättning” mellan ”subjekt” och ”gemenskap”.

Filip formulerar en slags ”regel” om ”arbetsfördelning” för gemenskapen: att vara lagom mycket närvarande. Ett motiv till den är att deltagarna i planteringen känner att de inte kan vara sig själva när det finns en större grupp från Vihedakyrkan. ”Arbetsfördelningen” *fungerade* alltså ur planteringsgruppens perspektiv. Det fanns alltså en ”motsättning” inom subjektgruppen, mellan planterarens ”regel” om arbetsro och några församlingens medlemmars ”regel” om intensivare närvaro. I vilken mån den spänningen kom till uttryck är oklart för mig.

Kursändringar

Den församling som växte fram i Halmslätt var i linje med Mikaelns vision i hög grad mångkulturell. Britta reflekterar över om orsaken till bristande engagemang handlar om detta. ”Man känner det främmande att träffa olika kulturer och olika tankar”.²⁷⁹ I vilket fall som helst skapade den etniska sammansättningen utmaningar, i form av kulturkrockar i förståelsen av föreningstänk, struktur och ekonomi. För det första fanns frågan om medlemskap. Pastor Lennart betonade betydelsen av ett tydligt medlemskap

²⁷⁸ Filip. Intervju, 30 okt 2024.

²⁷⁹ Albert och Britta. Intervju, 13 okt 2024.

i den nya församlingen: ”Det är viktigt för planteringen att det blir ett tydligare församlingsbegrepp, så att man vet är jag med eller inte”, framhöll han. Samtidigt kom många av deltagarna från syrisk ortodoxa kyrkan och var alltså redan medlemmar i andra församlingar. Man kom efterhand fram till en ordning med dubbelt medlemskap.²⁸⁰

För det andra fanns frågan om församlingsbildning. Jag uppfattar att Filip upplevde den som en press utifrån.²⁸¹ Troligen från moderförsamlingen som i sin tur var medveten om att de bidrag man fått var tänkta att leda fram till just en ny församling. Pastor Lennart framhåller också att det fanns en vånda i församlingen över planterings framtid. Man frågade sig om de kommer att kunna stå på egna ben och bli en församling som lever vidare.²⁸² Britta konstaterar att ledningsgruppen i Halmslätt inte riktigt hade förstått att det var så komplicerat att starta en ny församling. De var ”chockade”, säger hon.²⁸³

Två familjer lämnade församlingen efter att den bildats p g a organisationsfrågan. Både Lennart och Filip framhöll i samtalen att man ”behöver en struktur för att växa” (Filip).²⁸⁴ Filip tror att det fanns en känsla av att man tappade ”spänningen i att göra något helt nytt” när man blev en etablerad församling.²⁸⁵

Här uppstod alltså en ”motsättning” mellan samfundets ”verktyg” (ekonomiskt bidrag och förväntningar om församlingsbildning) å ena sidan och planteringsgruppens upplevelse av stress och behov av frihet, å andra sidan. Dessutom framträder skillnaden mellan ”objekt” och ”resultat” i aktivitetssystemet. Objektet församlingsplantering uppfattas positivt medan resultatet i form av konkret församlingsbildning med anslutning till Equmeniakyrkan förknippas med något mindre positivt, av vissa. Det fanns de som ville *omförhandla* ”resultatet”.

Lennart betonar det positiva i församlingsbildningen. Det var en högtid när Halmslätts plantering tog beslutet att bli församling. Man tog buss till Kyrkokonferensen i Stockholm. De var en ”frimodig frisk fläkt” i det sammanhanget som möttes av jubel och applåder. Det var något positivt åt båda håll, menar han.²⁸⁶

Att det önskade ”resultatet” uppnåddes är förstås en indikation på att arbetet fungerat tillfredsställande. Samtidigt medförde just resultatriktningen en ”motsättning” mellan moderförsamlingen och planteringen, gällande strukturfrågor. Moderförsamlingen var angelägna om att bidra med sina ”verktyg” för att ge planteringen goda möjligheter att utvecklas mot sitt mål (”mediera objektet”). Men det var inte lika självklart att man i planteringen såg dessa som önskvärda. Den

²⁸⁰ Lennart. Intervju, 9 nov 2024.

²⁸¹ Filip. Intervju, 30 okt 2024.

²⁸² Lennart. Intervju, 9 nov 2024.

²⁸³ Albert och Britta. Intervju, 13 okt 2024.

²⁸⁴ Filip. Intervju 30 okt 2024 och Lennart. Intervju, 9 nov 2024.

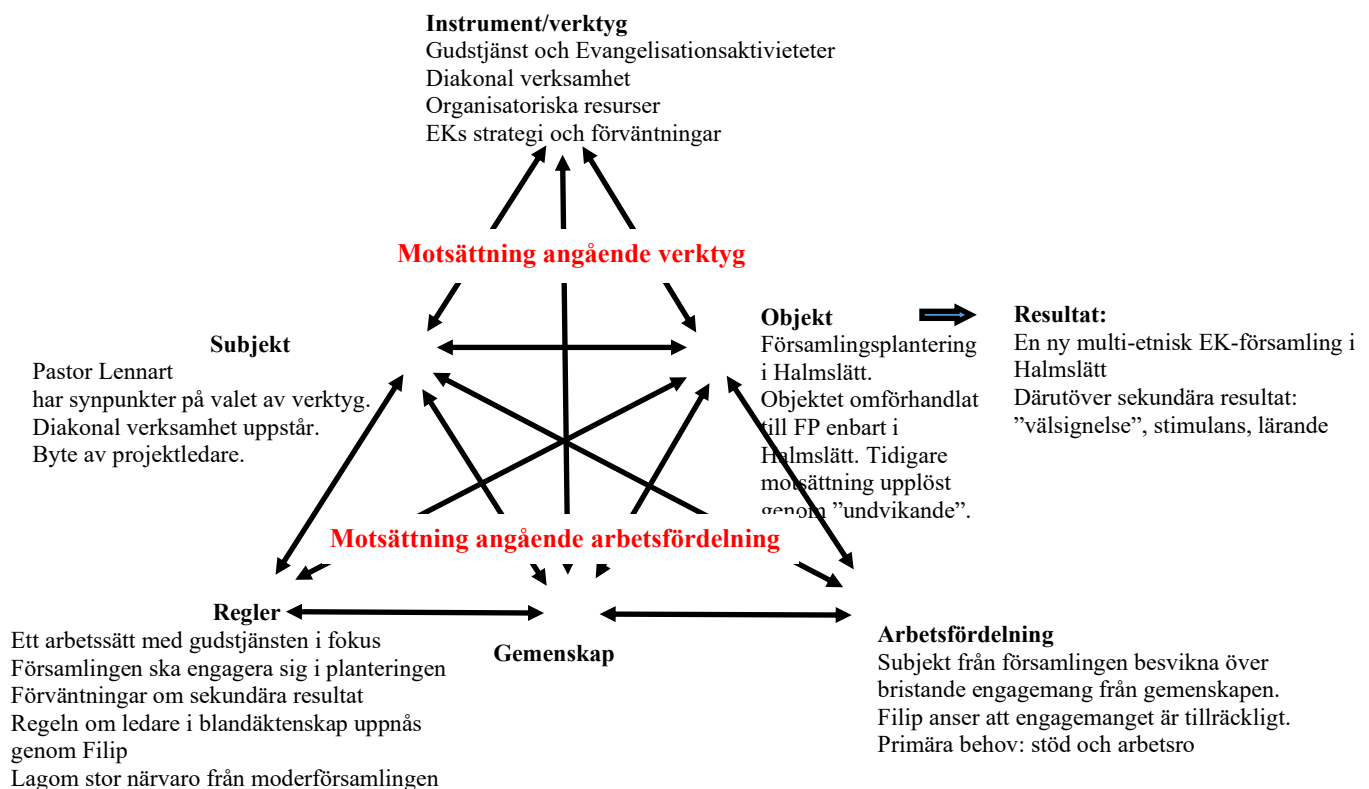
²⁸⁵ Filip. Intervju, 30 okt 2024.

²⁸⁶ Lennart. Intervju, 9 nov 2024.

”motsättningen” ledde till att några lämnade planteringsgemenskapen. Dessa motsättningar löstes till slut genom ”konkurrens”, det vill säga moderförsamlingen ”vann” på bekostnad av att några lämnade. Det är oklart vilket lärande som uppstod genom den motsättningen.

Trots att Moderförsamlingen i Vihedakyrkan på många sätt varit framgångsrik och uppnått sitt resultat har det samtidigt funnits många motsättningar när det gäller ”verktyg”, ”regler” och ”arbetsfördelning”. Kanske vittnar motsättningarna om att det i moderförsamlingen och planteringen finns mycket energi och vilja, vilket kan skapa både spänningar och resultat. Den missionsmotiverade drivkraften för ”objektet” gör också att det uppstår ”motsättningar” om hur det bäst ”medieras”.

Tolkat som ett aktivitetssystem kan genomförandeprocessen i Vihedakyrkan illustreras enligt följande:

Figur 4.6 Församlingsgrundande i Hamslätt. Genomförande

Det finns motsättningar i valet av verktyg i planteringsarbetet. De upplöses emellertid genom en dialog mellan pastor och planterare. Med ny projektledare uppfylls regeln om ledare i blandäktenskap men det uppstår också nya motsättningar i relation till andra regler. Motsättning om arbetsfördelning när det gäller gemenskapens engagemang är inte entydig. Moderförsamlingens representanter i subjektgruppen

hade förväntat sig mer engagemang från gemenskapen. Projektledaren tycker att det fungerar bra.

4.2.4. Summering av genomförande

De särskilda ”regler” jag uppmärksammat bland moderförsamlingarna är Skursjökyrkans regel om att plantera en modell; Sjösalakyrkans regel om frihet och stöd, samt en mer underförstådd intern regel om närvaro i planteringen. Den senare regeln har också funnits i Vihedakyrkan. Från planterarnas sida finns regler om multi-etnisk församling samt kontextbaserad plantering.

Samtliga dessa regler, utom den kontextbaserade, har kommit att ifrågasättas, omförhandlas eller problematiseras. I Skursjökyrkan ledde omförhandlingen till ett konstruktivt lärande som hade positiv inverkan på både planteringen och moderförsamlingen. I Sjösalakyrkan ledde reglerna till omprövning men inte till någon åtgärd. Det resulterade dock i ett lärande inför nästa gång man planterar. I Halmslätts mångkulturella plantering uppstod utmaningar p g a bristen på föreningskunskap. Den andra projektledaren pekar också på att man utifrån kontexten borde tänkt annorlunda från början. Dock inte på ett sådant sätt att man skulle haft en annan ”regel”, men det borde påverkat inriktningen på ett tydligare sätt.

”Regeln” om gemenskapens närvaro i planteringsarbetet är viktig för moderförsamlingens representanter i ”subjekt”-gruppen. Den gestaltar tydligt deras engagemang. Samtidigt är den inte lika betydelsefull eller ens självklart önskvärd från planterarnas sida. De har i stället en regel om begränsad närvaro. Här finns en ”motsättning” när det gäller ”arbetsfördelning” som skapar spänningar såväl i moderförsamlingen som i planteringen.

Det finns också skiftande bilder av ”resultatets” innebörd och betydelse. Medan det formella resultatet, en ny församling, är tydligt utifrån Equmeniakyrkans strategi och moderförsamlingarnas officiella hållning finns samtidigt hos några informanter alternativa bilder och tvivel på att det kommer att bli så. Givet att ”objekt/resultat” är en drivande kraft i aktivitetssystemet torde frågan om vad denna ”motsättning” leder till vara väsentlig för moderförsamlingen. Jag kommer att diskutera resultatfrågan mer ingående i nästa avsnitt.

Som framgått av analysen i kap 2 ger Equmeniakyrkans dokument inte så mycket underlag när det gäller momentet genomförande. Det som ska finnas och göras uppfylls väl i de tre moderförsamlingarna. Förväntningarna om engagemang och sekundära resultat är mer artikulera än vad som framkommer i Equmeniakyrkans texter. Det finns emellertid inga direkta hänvisningar till dessa som relaterar till genomförandefasen. Det är ”objektet”, snarare än den formulerade ideologin som tycks vara bärande och drivande.

Slutligen finns flera ”motsättningar” i valet av ”verktyg” för aktiviteten. I Vihedakyrkan och Sjösalakyrkan ifrågasätts de verktyg som används i planteringen. Det leder emellertid inte till någon förändring i arbetet. I Skursjökyrkan ifrågasätter

planteraren verktygsvalet och det omförhandlas för att bättre kunna ”mediera objektet.”

Här indikeras en ”motsättning” i valet av ”verktyg” men även när det gäller ”arbetsfördelning”; vad är planterarnas respektive moderförsamlingens ansvar? Observera att Viheda här har en annan linje än Sjösala i det att man inte har ett uttalat frihetsmandat utan istället har synpunkter på planteringsarbetet.

4.3. Följder

I den här delen redovisar jag vilka följder som planteringsarbetet verkar ha fått i de respektive församlingarna utifrån materialet. Jag har delat in material och analys i tre underkategorier: effekter, ny församling och lärande och. Med ”effekter” avses upplevelser, händelser och rutiner som informanterna återger och vilka de uppfattar vara en följd av att man är moderförsamling.

Det primära ”resultatet” för församlingsgrundande är att en ny församling bildas. I det andra avsnittet i denna del studeras och analyseras frågor som relaterar till det temat. Kommer resultatet förverkligas? Har resultatbilden omförhandlats? Kan de tänka sig att bli moderförsamling på nytt när projektet är genomfört? Den sista frågan rör själva ”objektet” församlingsplantering; är det fortfarande en ”aktivitet” som man vill engagera sig i?

Med ”lärande”, som är temat för det sista avsnittet, avses dels det *explicita* lärande som informanterna anger som svar på min fråga om vad de och/eller församlingen lärt sig. Dels formulerar jag det *implicita* lärande som min tolkning och analys av materialet visar på.

4.3.1. Sjösalakyrkan

När jag frågar pastor Fredrik om församlingen har inspirerats på något sätt av planteringen drar han på svaret och säger lite tveksamt ”man hoppas ju det” men tillägger han: ”Det är ofta när saker och ting lyfter som människor inspireras och därför är jag osäker”.²⁸⁷

Effekter

I Sjösalakyrkan märks, som framgått ovan, på flera synliga och hörbara sätt, att församlingen är involverad i församlingsplantering i Hunnebo. En återkommande påminnelse är pastor Fredriks veckobrev där man bland annat annonserar resor till planteringen. De utgör en av de tydligaste effekterna av planteringsarbetet i moderförsamlingen. ”Ganska många”, säger Diana, har varit med och besökt gemenskapen i Hunnebo.

²⁸⁷ Fredrik. Intervju, 12 nov 2024

Diana berättar om vad som händer när man varit på ett besök i Hunnebo. Då är man ”glad och liksom lite uppfylld”. När jag frågar vad är det som gör henne glad, svarar Diana att det är mötet med människorna i planteringen. Och många söker ju efter Gud, tillägger hon.²⁸⁸ Det kan kännas som en ”prövning”, säger hon (Erik bekräftar och säger ”uppoffring”) att åka dit men på hemvägen känns det bra. Diana tillägger Det känns att ”det var ju lätt och det gick ju bra att komma hit”. Erik berättar om skillnaden i samtalston när man är på väg dit och när man åker hem. Det finns en annan energi i samtalet på hemvägen.

Det är också i samband med dessa resebesök som Erik upplever att det finns något personligt givande i att vara delaktig i planteringsarbetet. Han säger:

Och jag tycker att det *ger* så otroligt mycket. Det är ju inte bara det att– som jag sa inledningsvis som ger utan vi får ju lika mycket. Vi får mycket intryck och omsorg å... jättemånga intressanta samtal. [...] det finns framför allt tre kvinnor där som det är jätteroligt att sitta och prata med. Man förstår inte allt vad de säger [...], man får gå över till engelska. Du vet de här [...] Kristin, och hon irakiskan, mörka och så hon afrikanskan [...] Det är rätt sjukt kul att bara sitta, vara åhörare när de pratar. Bara det tycker jag är en njutning faktiskt.²⁸⁹

Eriks upplevelse vittnar om att det mitt i uppdraget och ”uppoffringen” finns en betydelsefull glädje som ökar motivationen. Det finns påtagliga motsättningar och jobbiga erfarenheter i Sjösalakyrkan. Samtidigt är de upplevelser och berättelser som förmedlas av Diana och Erik mycket positiva och berörande. De känner glädje och tacksamhet över mötena i Hunnebo. Liksom i Vihedakyrkan är det de som är involverade som också blir ”välsignade” av verksamheten. De erfar med andra ord goda sekundära ”resultat” av att vara moderförsamling.

Ny församling

De fem bidragsåren för Hunnebo har gått utan att det blev någon församlingsbildning. Mats har avslutat sin tjänst men en ny projektledare har trätt in och det finns nu en förhoppning om församlingsbildning 2025. Fredrik tror, att om det blir en sådan, där moderförsamlingen är med och firar och ser att tjugo människor har överlåtit sig till församlingen, då kommer alla vara ”supermotiverade”. Men tillägger han:

Skulle det här inte bli något långsiktigt eller det läggs ner då har vi i alla fall försökt. Å jag är jätteglad över det. Jag vill inte va en pastor som inte försöker.²⁹⁰

Fredrik återkommer senare till denna tanke, att oavsett hur det går har man i alla fall försökt och det är människor som blivit välsignade, det finns människor som har blivit uppmuntrade i tron och har fått möta tro där också, framhåller Fredrik. Han

²⁸⁸ Erik och Diana, Intervju, 5 nov 2024.

²⁸⁹ Erik och Diana, Intervju, 5 nov 2024.

²⁹⁰ Fredrik. Intervju, 12 nov 2024

problematiserar i det sammanhanget också vad det som församling och pastor innebär att ”lyckas”.

När Fredrik talar om det primära ”resultatet”, församlingsbildning, säger han å ena sidan att han hoppas på det och att en sådan skulle leda till att församlingens skulle bli mer motiverad att engagera sig, tror Fredrik. Å andra sidan framhåller han att om det inte blir så har man uppnått andra sekundära resultat, i själva planteringen, men i moderförsamlingen genom att man har ”försökt”. Jag uppfattar det som ett viktigt sekundärt ”resultat” för Fredrik.

Diana kommenterar att hon nog inte hade en så tydlig bild av hur planteringen skulle gestalta sig. Hon tänkte att det måste få växa fram och utifrån det menar hon att det blev ungefär som hon trodde och hoppades. Hennes hållning ligger i linje med pastor Fredriks ursprungliga tanke om arbetsfrihet. Men hon verkar mer tillfreds med att det blev som det blev. För henne är det inte så konstigt att människor kommer och går lite som de vill. Det viktiga för henne är att det är en ”kristen mötesplats”.²⁹¹

Samtidigt resonerar Diana att om man utgår från ordet *församlingsgrundande* så är väl tanken att det ska grundas en församling och då blir det ett litet ”glapp”. Det är en församling i meningen en samling människor ”men ingen traditionell Equmeniaförsamling”. Den föreställningen kan finnas här i församlingen, att det är en sådan församling. Diana säger att församlingens mål är att upphöra att bli moderförsamling och i stället bli stödjande församling.²⁹²

Dianas reflexioner handlar om ”resultatet”. Hon konstaterar att den officiella målbilden är tydlig. Men för egen del är hon tillfreds med att det är och blir en ”kristen mötesplats”. Kontrasten är en ”traditionell Equmeniaförsamling”, som hon tror att många i moderförsamlingen föreställer sig att det är eller ska bli. Det finns alltså olika bilder av det önskade ”resultatet” och Diana verkar ha gjort en egen omförhandling av det senare.

Lärande

De informanter jag samtalat med ger alla intryck av omfattande om än smärtsamt lärande. I vilken utsträckning det har påverkat hela församlingen är dock mer oklart. Men samtliga hoppas och tror att det haft viss inverkan. På frågan om vad man lärt sig svarar Diana:

Man har nog förändrat tankesättet, att man är lite mer öppen för olika missionsprojekt, att man är mer intresserad, i allmänhet.²⁹³

²⁹¹ Erik och Diana, Intervju, 5 nov 2024.

²⁹² Erik och Diana, Intervju, 5 nov 2024.

²⁹³ Erik och Diana, Intervju, 5 nov 2024.

Svaret är lite trevande och det är självklart inte möjligt att ge entydiga svar på frågan om hur en församling påverkats. Men det är i vilket fall som helst inte en genomgripande förändring som hon ser det. Jag skulle dock säga att deras erfarenhet ligger i linje med önskan att bli en mer ”missionell församling” som Eumeniakyrkans dokument om församlingsgrundande talar om.

Att ”inte vara rädd för bakslag” lyfter Erik fram som ett lärande. Han tillägger:

Vi har kört huvet i väggen, bildligt talat [...] det har ändå inte skett en katastrof.

Erik syftar på att det inte blivit riktigt som man tänkt men att Gud ändå kan ha verkat genom det som faktiskt skett. Han refererar till berättelsen om Stefanos, i Apg 7. Efter hans död står det att lärjungarna sprids ut. ”Där kan man snacka om att slå huvet i väggen”, kommenterar han. Erik framhåller att i jämförelse med den händelsen är deras motgångar försumbara. Om det var Guds plan vet vi inte säger Erik, men det hjälpte till att sprida evangeliet. ”[M]an inte vilka spår det har satt hos människor som varit med”, fastslår han.²⁹⁴

Eriks kommentarer är intressanta. Dels sätter han in planteringen i ett bibliskt sammanhang; församlingen återupplever s a s berättelserna från Apg. Dels lyfter han fram *martyreia*-tanken; att vittna om Kristus innebär lidande, som dock kan vara en framgångsfaktor. I mitt analysperspektiv leder de ”motsättningar” Erik refererar till, till ett teologiskt lärande för honom själv och ”subjekt”-gruppen, kanske hela församlingen.

Diana beskriver också ett annat lärande för de som varit och besökt den nya gemenskapen:

[F]ånga ögonblicket när man är där [...] va glad för [...] det som är där på plats [...] Vi är ganska...planeringsmänniskor [...] vi borde ha lärt oss att vi får ta det som det blir, ta det som det kommer.

I detta svar ligger också en tanke om potentiellt lärande. ”Det skulle kunna vitalisera vår församling” säger Erik. Diana framhåller att det finns möjligheter som inte riktigt tillvaratagits:

[V]i på landsbygden vi är ju en väldigt *homogen* församling, kan man säga. Människorna här är ju ganska lika varandra. Så man känner ju...vi i missionsrådet känner ju att [...] många fler skulle kunna få tillgång till lite mer mångkulturellt och lite andra synvinklar och perspektiv om man fick med sig lite fler personer dit.²⁹⁵

Diana tänker alltså att om fler människor fick möta den kulturella mångfalden i planteringen skulle det leda till att hela församlingen fick mer vidgade vyer för andra tänkesätt. Ett större engagemang, i form av deltagande, från gemenskapen skulle alltså

²⁹⁴ Erik och Diana, Intervju, 5 nov 2024.

²⁹⁵ Erik och Diana, Intervju, 5 nov 2024.

inte bara ”mediera objektet” utan också skapa viktiga sekundära ”resultat” i moderförsamlingen.

När det gäller lärande konstaterar jag att Pastor Fredrik har mycket förkunskaper när det gäller församlingsplantering. Han har själv varit planterare och sitter med i regionens pionjärråd. Vidare deltog han i en studieresa till USA där man fick möta Covenant Churchs planteringsstrategi, vilken inspirerade honom. Det som framför allt gjorde intryck på Fredrik var hur man såg på samspelet mellan etablerade församlingar och nya. Man sökte inte spela ut dem mot varandra utan såg snarare en viktig ömsesidighet. Fredrik lyfter också fram bibelord från Apg 13 (se nedan) som han predikat över flera gånger.

Men rollen som moderförsamlingsspastor är ny för honom och han beskriver ett påtagligt lärande om vad det innebär att vara moderförsamling och hur han skulle gjort om han fick förslag om ett nytt projekt. Jag uppfattar att Fredrik verkligen tror på moderförsamlingstanken, även om han inte tycker att den har fungerat optimalt i hans egen församling. Han summerar:

En moderförsamling som verkligen är engagerad och överlåten, det tror jag är oslagbart.²⁹⁶

För det första tror Fredrik att församlingen skulle säga ja till en ny fråga, detta på goda styrelsen och missionsrådet. Men man skulle göra saker annorlunda utifrån vad vi lärt oss.

Mer inkarnerade i vår egen kropp, inte liksom lägga ut det på entreprenad.²⁹⁷

Det optimala är om visionen växer fram i den egna församlingen; t ex att genom några ungdomar i församlingen säger att vi vill flytta till Göteborg och starta församling. Då skulle det upplevas mycket angeläget, tror Fredrik. Det är en kompromiss och ”konstruktion” som vi har i vårt tänk om församlingsgrundande, med förstudie där man sen hoppas hitta en pionjärevangelist eller församlingsplanterare.

Fredriks reflexioner uttrycker ett tydligt lärande som får bäring för hur man skulle göra nästa gång man planterar. Men han formulerar också en ”motsättning” i relation till Equmeniakyrkans övergripande praxis när det gäller församlingsgrundande. Den är en ”kompromiss”. Det finns, i mitt analysperspektiv, ”verktyg” (arbetssätt) som bättre skulle ”mediera objektet”. Även om inte Fredrik säger så, finns här underförstått en önskan om lärande för hela Equmeniakyrkans system för församlingsgrundande.

Fredrik lutar också åt att ledningsgruppen inklusive projektledaren bör bo i området man planterar i. Erik kommer in på betydelsen av att någon bor i området och exemplifierar med en annan plantering där det är så. Då får man en ”helt annan

²⁹⁶ Fredrik. Intervju, 12 nov 2024

²⁹⁷ Fredrik. Intervju, 12 nov 2024

ingång". Han konstatera dock att Team-ungdomarna har bott i området, vilket varit en fördel.²⁹⁸

Fredrik önskar i efterhand att han varit mer konstruktivt engagerad i vad man gjorde i planteringen. Han säger att han borde varit "lite mer prövande, positivt ifrågasättande". Han summerar senare "Jag önskar att jag mer hade varit en god morsa".²⁹⁹ Fredrik kom alltså att ompröva frihetsmandatet och önskar att han varit lite mer "ifrågasättande". I mitt tolkningsperspektiv ser han att "verktyget" intervenering hade "medierat objektet" på ett mer effektivt sätt, vilket hade inneburit en omförhandling av "arbetsfördelningen". Att implementera en ny "regel" om "arbetsfördelning" i efterhand visade sig emellertid svårt. Men det ledde ändå till ett viktigt lärande i moderförsamlingen. Nästa gång vi gör det här agerar vi annorlunda från start; "lite mer prövande, positivt ifrågasättande", som "en god morsa" för att citera Fredrik.

I linje med Mats tanke konstaterar Fredrik att församlingen i högre grad borde förlagt vissa gudstjänster i planteringen och på så sätt skapat mötesplatser och tillfälle för fler att se det man gör.

Jag har tänkt på det, att vi, t ex borde vi kanske haft... firat...att vi förlagt vår gudstjänst på Hunnebo en gång om året, så att vi åker dit och att platsen blir känd och lite så. Det kan jag ångra lite, att vi inte gjort mer och så.³⁰⁰

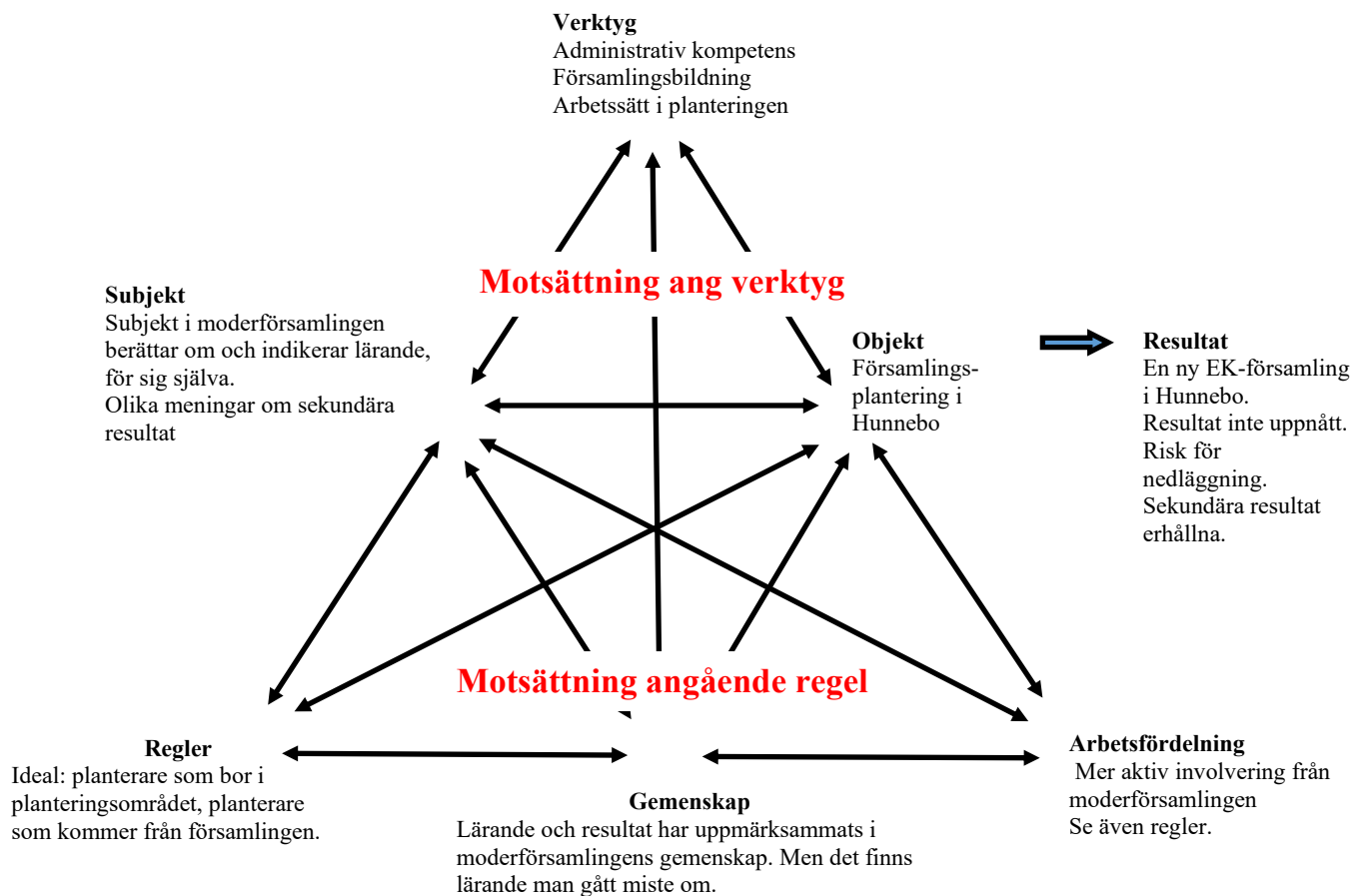
Fredrik önskar att man hade använt en annan praktik eller kanske snarare praxis. Jag uppfattar inte att man hade en bestämd strategi om att bjuda in som sen omprövas. Snarare konstaterar Fredrik att man borde gjort på det omvända sättet. Han återkommer till temat om vilka av moderförsamlingens "verktyg" som bäst hade befrämjat "aktiviteten".

Tolkat som ett aktivitetssystem kan följderna av planteringsarbetet i Hunnebo beskrivas enligt följande:

²⁹⁸ Fredrik. Intervju, 12 nov 2024

²⁹⁹ Fredrik. Intervju, 12 nov 2024

³⁰⁰ Fredrik. Intervju, 12 nov 2024

Figur 4.7: Församlingsgrundande i Hunnebo som aktivitetssystem. Följder

Motsättningar angående verktyg i figuren handlar även här om relevanta arbetsätt i planteringen där moderförsamlingens representanter och projektledaren ser olika behov. De är emellertid eniga om att ett större direkt och kontinuerligt engagemang från enskilda personer i moderförsamlingen skulle "mediera objektet" på ett mer effektivt sätt. Den motsättning som gäller "regler" i figuren handlar alltså inte om en motsättning inom subjekt-noden. Snarare en mellan ideal och verklighet och aktivitetskonkurrens. Ytterligare motsättning angående verktyg gäller församlingsbildningens villkor. För att bli en församling måste vissa föreningstekniska förutsättningar finnas på plats. Viljan att förmedla dessa verktyg har varit större än öppenheten från planteringsgruppen att ta emot den. Det finns flera exempel på lärande i moderförsamlingen men också en upplevelse av att det kunde varit fler som fick del av det.

4.3.2. Skursjökyrkan

Mötesplats Ytterhamn är ännu inte någon formell församling i Equmeniakyrkan. Förhoppningen är alltså att det ska bli en sådan innan bidragstiden gått ut. Men redan nu kan man se andra betydelsefulla följder.

Effekter

Som framgått under Genomförande märks det tydligt i Skursjökyrkan att man är involverad i ”aktiviteten” församlingsplanering i Ytterhamn. Information och berättelser om arbetet sker i programblad och församlingsmöten. Lars regelbundna resor till Ytterhamn när han packar bilen är ett annat synligt tecken. Dessutom är det många medlemmar som rest dit för att delta i samlingar.

En tydlig konkret effekt av planeringsarbetet är tillkomsten av den nya kursen om existentiell hälsa. Den används nu även i Skursjökyrkans utbud, vilken lett till kontakt med nya människor i församlingen. Kursen har även fått spridning i hela Equmeniakyrkan och därmed skapat mycket långtgående effekter.

Anders säger att man inte använder termen ”moderförsamling” i Skursjökyrkan. I varje styrelse- och församlingsmöte talar man däremot om sin ”etablering” i Ytterhamn. Dessutom möts Lars och Anders som kollegor. I det samtalet sker en växelverkan som är mycket viktig och ”gör båda sammanhangen mer levande”, säger Anders.

[Mötesplats Ytterhamn] vitaliserar på ett sätt då, i det, [Skursjökyrkan]. Det håller oss levande liksom - och tvärtom [...] Det är också, liksom nån form av så här... stolthet, vi är med å...vi vill vidare och det tar sig det här uttrycket.³⁰¹

”Stolthet” var en faktor som gjorde att man ville plantera. Här framhåller Anders att planeringsarbetet skapat eller förökad den upplevelsen. Anders framhåller också betydelsen av att kärngruppen för planeringen också är medlemmar i Skursjökyrkan. Det skapar en större synlighet av planeringsarbetet i moderförsamlingen.

Att vara moderförsamling har alltså lett till nya praktiker men också skapat sekundära resultat i form av förökad ”stolthet”.

Ny församling

Hösten 2024 finns en relativt stadig grupp i Ytterhamn men det är ännu inte någon egen församling. Lars har en lista på 25 namn som han skickar inbjudan till. När det gäller församlingsbildning, säger Lars, att man inte pratat om det på ett tag men han hoppas på att det blir så. Vi kanske behöver lyfta den på nytt reflekterar han.

Den kreativa kursändringen, som beskrivits ovan, har alltså fungerat i den meningen att den samlat människor, men fortfarande är det inte säkert att det är ett ”verktyg”

³⁰¹ Anders, Intervju, 18 nov 2024.

som lett fram till det önskade ”resultatet”, vilket innefattar att människor kommer till tro och vill ansluta sig till den nya församlingen. Lars konstaterar att de ännu inte fått döpa någon och ser det som en brist.³⁰² Det finns frågetecken om planteringen i Ytterhamn över huvud taget kommer att kunna bli en församling under utsatt tid (2025), vilket utöver medlemmar förutsätter att den kan bli ekonomiskt självbärande.

Har Skursjökyrkan genom kursändringen omförhandlat ”resultatet” för församlingsgrundandet? Både ja och nej. Målet för Mötesplats Ytterhamn är alltså att skapa en församling vars kultur återspeglar den som finns i Skursjökyrkan. Samtidigt har ”verkligheten”, för att citera Ingvar, visat att en ren kopiering inte var möjlig. En kontextuell anpassning var nödvändig.

Anders hoppas att de är på väg att bli en egen församling med egna medlemmar där man överlåter sig till just den gemenskapen. Han vet inte när det blir men tror inte att det är Skursjökyrkan som kommer ta initiativet till det. Det finns en risk att man klipper för tidigt och det inte bär sig. Samtidigt tror Anders att det är viktigt att man blir sin egen eftersom det skapar något positivt i gemenskapen. Hindren handlar om administrativa åtaganden som följer med en församlingsbildning.

Anders anser dock inte att det är ett misslyckande om det inte blir en församling. Det har ändå skapats mycket gott under tiden med goda motiv, man har mött människor och behov. Det är förstås ”roligare” om det blir en församling som bär sig själv men det är ändå inte ett misslyckande.

Vi hade en idé, liksom, det blev inte som vi arbetade för, det blev inte som vi hade tänkt, men...det blev... nåt annat [...] Och inte bara blev, det *är* ju nånting. Det är nånting idag och det är med och skapar saker idag. [...] På ett sätt är det att man följer med [...] och så skapas nånting [...] Vi visste inte när vi etablerade [Ytterhamn] att vi skulle va medskapare av [en *Kurs om existentiell hälsa*] som idag efterfrågas av 170 kyrkor [...] Man vet inte vad man är med om – riktigt.³⁰³

Om det förväntade resultatet uppnås vet Anders inte. Men hans inställning är att det redan blivit ett ”resultat” som är tillfredsställande. Inte desto mindre är det i så fall ett annat ”resultat” än det som angavs från början. Det finns alltså en öppenhet för att omförhandla det, hos Anders.

Anders tror inte att man för närvarande skulle klara ytterligare ett planteringsprojekt. Däremot vill han uppmuntra till ”missionella initiativ”

Vi vill genomsyra på en plats till...med Guds, liksom barmhärtighet och Guds kärlek, nå vidare liksom. Vi tar ett initiativ vi är med och skapar en ny mötesplats inne i [Solåkra].³⁰⁴

”Församlingsplantering” riskerar att bli för stort säger Anders och säger att han ”provpratar”. Jag uppfattar att han ser en risk i att det startas för många projekt med

³⁰² Lars, Intervju, 26 nov 2024.

³⁰³ Anders, Intervju, 18 nov 2024.

³⁰⁴ Anders, Intervju, 18 nov 2024.

den uttryckliga målsättningen. Men i många fall blir det inget och det kan bli ett problem för själva saken. Bättre är att ta ett missionellt initiativ som *kan* resultera i församlingsbildning, menar han.³⁰⁵ I mitt tolkningsperspektiv problematiserar Anders här ”objektet”. Han ser fortfarande en ny församling som ett önskvärt ”resultat” men han skulle hellre vilja att ”objektet” var ”missionellt initiativ”, eftersom det skulle skapa färre ”motsättningar” mellan ideal och verklighet.

När jag frågar Lars om man skulle kunna ta ett nytt initiativ svarar han ja, lite trevande. Men då måste det finnas någon som kan göra det. Utifrån nuvarande situation har vi inte resurser till det, menar Lars. Han refererar till samverkan med second hand-butiken i Solåkra som EFK har. Man gillar det och vill men har inte resurser att göra något. Detsamma gäller ett nytt initiativ att grunda en församling: man skulle kunna ”tycka om ett initiativ och tro på det”. Men kapaciteten att genomföra saknas i nuläget, tror han.³⁰⁶

Lärande

I samtalet med Josefine och Ingvar om lärande säger Josefine:

Jag ser ju att [...] man kan expandera, det är möjligt. Det är möjligt, för det är gjort. Och det [...] är en stor insikt för mig.

Josefines ord indikerar att hon själv liknar den som för första gången prövar att så frön i jorden och förundrar sig över att de faktiskt växer upp. Josefine bekräftar att det blev ett lärande för henne:

Det lärde mig att... så här planterar man en församling. Det är mycket möda och det kräver också att man har en övertygelse, man måste ha en vision, om det och man behöver ha stöttning, man behöver vara seg och uthållig och tåla mycket bakslag. Och sen så kan det då vända.³⁰⁷

Här finns alltså ett lärande som gäller församlingsplantering generellt. Dels att det är möjligt, dels att det är krävande. Hon uttrycker stor respekt för Lars och det arbete han utför.

Det mest påtagliga lärandet i Skursjökyrkan uppfattar jag vara kursändringen från att tillämpa ett färdigt koncept till att skapa en ny kurs eftersom den ursprungliga modellen inte visade sig fungera. Genom att ompröva det påbörjade arbetet och söka en delvis ny inriktning skapades dels något nytt (en kurs) som fick betydelse i både moderförsamlingen och planteringen. Dels uppstod ett lärande om vikten av att våga tänka om och ”följa verkligheten”.³⁰⁸

³⁰⁵ Anders, Intervju, 18 nov 2024.

³⁰⁶ Lars. Intervju, 26 nov 2024.

³⁰⁷ Josefine och Ingvar. Intervju, 18 nov 2024.

³⁰⁸ Josefine och Ingvar. Intervju, 18 nov 2024.

Framväxten av *Kursen om existentiell hälsa*, menar pastor Anders, är ett exempel på en ”positiv växelverkan” som finns mellan moderförsamlingen och planteringen. ”Vi hade inte...kommit på det själva” och inte de heller men tillsammans hittade de en väg framåt. Här finns alltså en tydlig återverkan på moderförsamlingen, konstaterar Anders. ”Så föddes det i den här myllan ’hur når vi vidare’”.³⁰⁹

Ingvar som varit positiv till att överföra mönstret från Skursjökyrkan till Ytterhamn kommenterar händelsen:

Man har fått följa verkligheten å [...] först och främst lita på Gud att han vill det här”.³¹⁰

När den stora responsen på den nya kursen kom blev det en stärkande upplevelse för Ingvar. Det här är mer än bara Ytterhamn, det är en tillgång för Guds rike, tänkte han. Han relaterar till berättelsen om pojken som kommer till Jesus med fem kornbröd och två fiskar. Så känns det för vår församling, att få vara en pusselbit, säger Ingvar.³¹¹

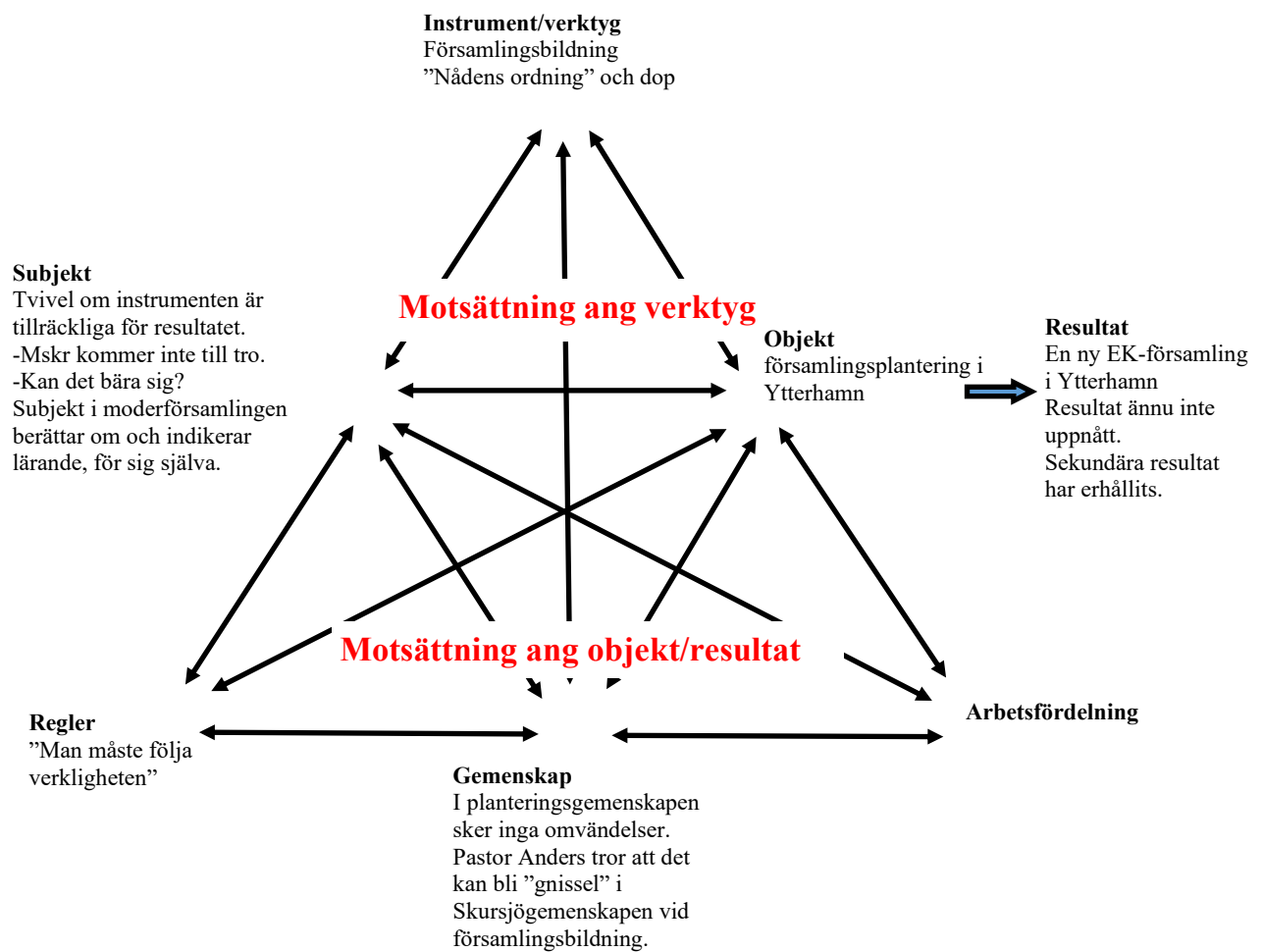
Kursändringen visar också på moderförsamlingens förmåga att tänka om. Övertygelsen om det egna konceptets duglighet också på en annan plats var mycket stark i moderförsamlingen. Men man var beredd att ompröva den och ”följa verkligheten”, i tron att Gud leder dem, för att anknyta till ordföranden Ingvar. ”Motsättningen” hade kunnat få olika konsekvenser beroende på hantering. Man valde erfarenhetsbaserad och *kreativ omförhandling* av ett viktigt ”verktyg”, vilken inte bara skapade något nytt i planteringen utan också ett lärande i moderförsamlingen. Jag ser det som ett exempel på hur en motsättning skapar ”expansivt lärande”.

Tolkat som ett aktivitetssystem kan följderna av planteringsarbetet i Ytterhamn framställas enligt följande:

³⁰⁹ Anders, Intervju, 18 nov 2024.

³¹⁰ Josefine och Ingvar. Intervju, 18 nov 2024.

³¹¹ Josefine och Ingvar. Intervju, 18 nov 2024.

Figur 4.8: Församlingsgrundande i Ytterhamn. Följder

Motsättningen angående verktyg i figuren står mellan den ursprungliga regeln om modellplantering och den nya som kan formuleras "Man måste följa verkligheten". Det ledde till att man omprövade valen av verktyg och skapade ett nytt som också ledde till "expansivt lärande". Dock har den nya verksamheten ännu inte inneburit att man fått tillämpa verktyget "nådens ordning" och dop (mina uttryck). Det gör att det primära resultatet riskerar att inte uppfyllas. Det finns också en viss oro för vad som ska hända den dag då frågan om församlingsbildning blir akut. Det är å ena sidan en tydlig förväntan från Equmeniakyrkan men samtidigt vill man inte se det som ett misslyckande om det inte sker.

4.3.3. Vihedakyrkan

Halmslätt blev en självständig församling i Equmeniakyrkan 2016 då den välkomnades av kyrkokonferensen. De har dock kvar en tydlig relation till Vihedakyrkan, bl a genom att de har en gemensam pastor. Tolkat som ett aktivitetssystem har ”resultatet” för församlingsplantering i Halmslätt uppfyllts.

Effekter

Svaren från informanterna när det gäller effekter i moderförsamlingen är inte så tydliga. Albert och Britta konstaterar att de för egen del blivit mycket ”välsignade” av arbetet, men de tycker att den förväntade effekt det kunde haft på församlingen som helhet uteblivit. De jämför då med en vänförsamling i Estland. De planterade också församlingar och erfor en helt annan glädje och välsignelse som ett resultat av sin plantering, uppfattar Albert och Britta. Hon säger:

Den glädjen och nyttan som det blev där som moderförsamling kan jag inte säga att det har blivit här. Och det har jag funderat mycket över. Och under tiden jag var i [en grannförsamling] så kom ju de ett gäng pastorer från Tartu...ja det var väl inte bara Tartu det var hela Estland – de skulle förhöra sig hur vi jobbade därute, hur vi startade och allt det här. Men det kände jag alltså, så olika förutsättningar.³¹²

Britta uttrycker tydliga förväntningar om ”sekundära resultat” av församlingsplantering. Hon preciserar sen de olika förutsättningarna mellan Tartu och Nystad i termer av ”engagemang och initiativförmåga”. Jag föreställer mig att det också finns andra kontextuella skillnader men det Britta framför allt lyfter fram är just att man har olika inställning till det man gör. Därför går det inte att förvänta sig samma konsekvenser, men det var ändå förhoppningen. ”Vi har fått välsignelse och glädje”, säger Britta, ”men inte församlingen som sådan, vilket vi hade trott”.³¹³

Efter några år med Filip som pastor i Halmslätt får Mikael tydliga signaler om att planteringen leder till ”välsignelse” i moderförsamlingen. Upplevelsen, som han formulerar den, är att

det vi gör i Halmslätt välsignar på ett märkligt sätt, så att vi får fler gudstjänstbesökare. Och då finns det inte en jättetydlig mänsklig orsak och verkan. Man börjar nå människor i Viheda som ligger i andra änden av stan”

[Vihedakyrkan] blev inte uttömda på kraft och energi som farhågor fanns när de skulle ta beslutet utan det blev tvärtom.³¹⁴

Det finns m a o lite divergerande uppfattningar om i vilken omfattning planteringsarbetet återverkade på moderförsamlingen men flera röster talar för att det innebar något positivt för hela gemenskapen.

³¹² Albert och Britta. Intervju, 13 okt 2024.

³¹³ Albert och Britta. Intervju, 13 okt 2024.

³¹⁴ Mikael. Intervju, 3 dec 2024

Filip menar att församlingen i Vihedakyrkan troligen har haft mer glädje av planteringsarbetet än de är medvetna om:

Jag tror att väldigt omedvetet har de fått jättemycket för att det fanns folk från Halmslätt som alltid engagerade sig med ungdomar i ungdomsarbetet i [Vihedakyrkan] under många år. Och genom att satsa i mig har jag alltid varit jättebekant där och sen är jag pastor. Så jag tror att det är en välsignelse även om de inte visste om det.³¹⁵

Filips bild av omedvetenhet stämmer säkert väl på församlingen som helhet. För Britta är de positiva effekterna knappast okända, men de är otillräckliga. Det tycks finnas en synbar spänning här mellan vad som är rimligt att förvänta sig och vad som inte är det.

Pastor Lennart är kanske den som ser mest positivt på planterings konsekvenser för moderförsamlingen. Dels lyfter han, liksom Filip, fram hur planteringen de facto ledde till att Vihedakyrkan fick del av teamarbetarna som ungdomsledare i den egna församlingen. Dels menar han att kopplingen till Halmslätt med kontakt med människor i utsatta livssituationer ”luckrat upp” gemenskapen så att det har blivit lättare för människor att komma in i Vihedakyrkan. Det finns ett samband, tror Lennart, mellan erfarenheten av att vara moderförsamling och att en del människor som kommit till tro och blivit en del av församlingsgemenskapen har känt sig välkomna i Vihedakyrkan.³¹⁶

Det uppstod alltså tydliga sekundära ”resultat” av ”aktiviteten”. Samtidigt är det tydligt att det framför allt hos Albert och Britta fanns en förhoppning om mer omfattande sekundära ”resultat” i form av ”glädje” och ”välsignelse”. Jag antar att de menar att den skulle blivit mer påtaglig om fler människor hade besökt planteringen och engagerat sig i den. Själva upplever de att de har fått stor glädje och välsignelse av delaktigheten i arbetet, men inte församlingen som helhet (”gemenskapen”).

Uppenbara följder i Vihedakyrkan var förstås aktualisering, samtal, bön och det praktiska engagemang som beskrivits under punkt 2 ovan. Efter att Halmslätt blivit en egen församling tycker Britta att samtalet om den gemenskapen har upphört i Vihedakyrkan. Hon tycker att det är ”jättekonstigt”. Hon konstaterar att två av dem som satt i referensgruppen har flyttat och antar nog att det bidragit till tystnaden. Över huvud taget tycker hon att informationen om Halmslätt i Vihedakyrkan har varit för begränsad.³¹⁷

Informanterna ger intryck av en församling som inte är lika dynamisk idag som för 15 år sen då församlingen bildades och beslöt bli moderförsamling. Missionstanken är inte lika stark som då, menar pastor Filip. Det ska förstås inte tolkas som en följd av att man varit moderförsamling. Snarare indikeras att trots planteringsengagemanget har församlingen tappat missionsivern, det vill säga den grundläggande drivkraften för ”objektet” i fråga.

³¹⁵ Filip. Intervju, 30 okt 2024.

³¹⁶ Lennart. Intervju, 9 nov 2024.

³¹⁷ Albert och Britta. Intervju, 13 okt 2024.

Ny församling

Tolkat som ett aktivitetssystem har ”Resultatet” för församlingsplantering i Halmslätt uppfyllts. Inför församlingsbildningen uppstod en motsättning som relaterar till både ”verktyg” och ”resultat”. Equmeniakyrkans strategi för församlingsgrundande med dess bidragssystem (=”Verktyg”) stipulerar att en självständig församling med föreningsstruktur ska bildas. I planteringsgemenskapen fanns en oförståelse för de administrativa sidorna av församlingsbildning. En del, som senare lämnade gemenskapen, tyckte att strukturerna hämmade utvecklingen. Församlingsbildning upplevdes som ett krav ”uppifrån”.

Spänningen kan tolkas som en motsättning inom ”gemenskaps”-noden, givet att den består både av planteringsmedlemmar, Vihedakyrkan och Equmeniakyrkan som helhet. Den löstes i det här fallet genom ”konfrontation” och ”konkurrens”, vilket ledde till att några lämnade planteringsgemenskapen. Alternativet att omförhandla ”resultatet” så att planteringen förblev en gemenskap utan att bli formell församling erbjöds nog aldrig. ”Verktyget” *Strategi för församlingsgrundande* med dess ekonomiska incitament var helt enkelt för starkt.

Formellt sett är Vihedakyrkan inte längre moderförsamling. Pastor Lennart berättar hur det fördes ett samtal om detta i församlingen. De vill inte bara klippa kontakten. Resultatet blev att man i stället identifierade sig som ”mormorförsamling”, vilket torde vara ett uttryck som är Vihedakyrkans innovation.

Filip tror inte att församlingen i nuläget skulle vilja bli moderförsamling på nytt. Den har förändrats mycket de senaste tio åren; från att ha varit en församling som

kände sig bekväma, att de gör rätt, att de gör bra, engagerade i en församlingsplantering. En ganska bra ungdomsverksamhet, jättebra scoutverksamhet. Men tiden har hunnit ifatt dem, många är trötta, vacklande engagemang.³¹⁸

Om Filip, som pastor i Vihedakyrkan, skulle föreslå ett nytt planteringsprojekt skulle församlingen inte motsätta sig det, tror han, men de skulle fråga ”Hur ska du göra det då?”. Det vill säga den som kommer med ett sådant initiativ måste vara beredd att ansvara för hela projektet.

Filip uppfattar inte heller att ”mission” är ett ord som lever i församlingen. Det finns en liten grupp av 4-5 personer som brinner för mission, men inte de andra. Församlingen har blivit något av en folkkyrka. Man har släkt och vänner i kyrkan, man älskar sin församling, satsar och ger pengar, deltar men man brinner inte för att nya människor ska komma till tro.³¹⁹

Det har gått femton år sen planteringsarbetet inleddes. Det är en annan församling idag, framhåller Albert, Britta och pastor Filip. Den senare tror inte att Vihedakyrkan idag skulle säga ja lika självklart till ett nytt planteringsprojekt. Därav skulle man

³¹⁸ Filip. Intervju, 30 okt 2024.

³¹⁹ Filip. Intervju, 30 okt 2024.

kunna dra slutsatsen att församlingen inte påverkats i positiv riktning genom att vara moderförsamling. Missionsivern har sjunkit snarare än höjts. Samtidigt vilket Britta påpekar så kan man inte veta vad församlingen skulle vara idag om den inte hade planterat.

Lärande

När pastor Lennart reflekterar över effekterna av att vara moderförsamling berättar han också om lärande:

Jag tror att... vi levde ju nära så man hörde berättelserna från Halmslätt och fascineras av det. Och sen så luckrar det ju upp delvis det här med att va församling på rätt sätt. Jag tror nog att det är lite mer öppenhet [p g a] Halmslätt, så kan man fira gudstjänst, så kan man va kristen. Och det har ju kommit [...] de som är lite skamfilade och lite [...] slitna av livet.³²⁰

Planteringsarbetet har skapat nya perspektiv på vad församlingssamfund och kristet liv kan se ut. Förståelsen av vad det innebär att vara ”församling på rätt sätt” har fördjupats, uppfattar jag. För Lennart är detta ett explicit lärande, för den övriga moderförsamlingen troligen mer implicit.

Lennart berättar om ett dop som Halmslätt höll i Vihedakyrkan. Alla stod runt dopgraven och efter att dopkandidaten blivit nedsänkt och är på väg upp ur dopgraven säger en av de syrisk-ortodoxa deltagarna:

Men Filip du måste smörja honom med olja, så han får den helige Ande!

Det gjorde intryck på Lennart och konstaterar att det var ”[i]ntressant att vi som frikyrka, vi får en passning från ortodoxa kyrkan”. Lennart skrev sedan om detta till handboks-kommittén för Eumeniakyrkan, att man borde betona detta moment starkare i dopordningen, liksom man gjorde i fornkyrkan. Det kom dock aldrig med och det kom inte heller att praktiseras av Halmslätt i fortsättningen, såvitt Lennart vet.³²¹

När jag frågar om skillnader och likheter mellan grupperna konstateras att det i Halmslätt finns enklare och friare former, i vilken grad de känns inspirerande för folket i Vihedakyrkan är mer oklart. Lennart menar att man i Vihedakyrkan, i det sammanhanget, huvudsakligen tänkte om Halmslätt att ”Vi har nåt att lära av dem”.

De tyckte ju att det var en enkel modell utav å va kyrka, fira gudstjänst. Andra ska vi väl säga, att vi accepterade att det är lite annorlunda och så måste det ju få va.³²²

Det fanns alltså de som inspirerades av de enklare formerna i planteringen medan andra snarare accepterade att det var annorlunda men att man troligen inte skulle vilja

³²⁰ Lennart. Intervju, 9 nov 2024.

³²¹ Lennart. Intervju, 9 nov 2024.

³²² Lennart. Intervju, 9 nov 2024.

ha det på samma sätt i den egna församlingen. Filip menar å andra sidan att folket i Halmslätt ansåg att det var ”lite tråkigt” i [Vihedakyrkan]. Han fortsätter:

Jag tror att [...] eftersom de flesta var ganska unga, jag tror att det var den här tanken att, det är ju lite gammeldags, det är bara äldre människor [...] och det fanns den här längtan efter nånting annat, utan att verkligen veta vad som man vill.³²³

Filip, som står med benen i båda församlingarna, ser hållningen från Halmslätt som lite omogen. Samtidigt är han, som framgått ovan, också kritisk mot hur situationen är i moderförsamlingen idag.

Filip var som framgått positiv till de ”verktyg” och ”regler” som förelades honom när han tog över projektledarskapet. Men i retrospektiv skulle Filip önskat andra ”verktyg” i planteringsarbetet. Han tror att satsningen på gudstjänster var felriktad. I stället skulle man satsat på ”lärjungaträning” och ”mission”. Anledningen är att de människor som kom till gemenskapen redan hade andra etniska gudstjänster som de gick till. Han menar att man skulle bildat församling, med utgångspunkt från de människor som faktiskt fanns i gemenskapen; ”Vi fattade inte att det är folk som bygger församlingen”, säger han.³²⁴

Paradoxalt nog är det som Filip efterfrågar en av de ”regler” som de första projektledarna sökte implementera. För Filip står regeln om den kontextbaserade församlingen i motsättning till den om gudstjänstfokus. Filip ifrågasätter inte själva ”resultat”-bilden men väl vilka ”verktyg” som bäst ”medierar objektet”.

Informanterna delar också ett lärande om församlingsplantering som gjort utifrån erfarenheterna i Halmslätt. Britta framhåller vikten av att människor som ska engagera sig i plantering faktiskt bor i området. Hon menar också att pastorer som går in i ett församlingsgrundande arbete bör ha med sig tidigare erfarenhet av att arbeta i församling och inte vara alltför unga.³²⁵ Britta menar dock att det skulle behövts mer av utbildning för moderförsamlingar. I början av planteringsarbetet anordnades samlingar med det ändamålet men de försvann sen, säger hon.³²⁶ Filip lyfter fram betydelsen av tydlig förankring i moderförsamlingen när man fattar beslut om att gå in i ett planteringsarbete.³²⁷

Tolkas som ett aktivitetssystem kan följderna av planteringsarbete i Halmslätt beskrivas med följande figur:

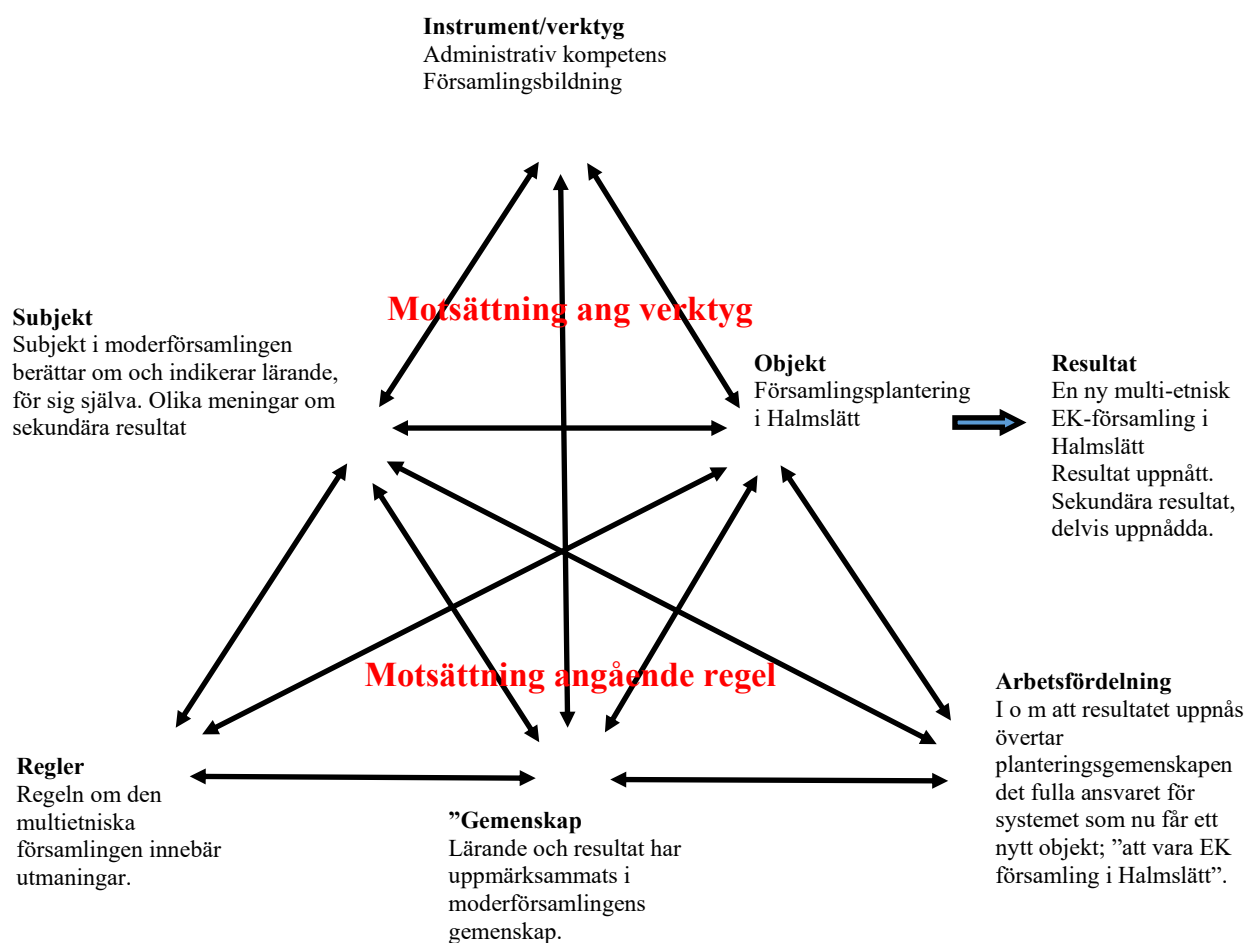
³²³ Filip. Intervju, 30 okt 2024.

³²⁴ Filip. Intervju, 30 okt 2024.

³²⁵ Albert och Britta. Intervju, 13 okt 2024.

³²⁶ Albert och Britta. Intervju, 13 okt 2024.

³²⁷ Filip. Intervju, 30 okt 2024.

Figur 4.9: Församlingsgrundande i Halmslätt. Följder

Församlingsgrundande i Halmslätt är den enda enheten (av de tre) som har uppnått det önskade resultatet – en ny församling, den är dessutom i hög grad multi-etnisk enligt den formulerade regeln. Materialet indikerar dock att både församlingsbildning och multi-etnicitet har skapat motsättningar i form av utmaningar när det gäller föreningstekniska frågor. Det finns också en motsättning när det gäller Equmeniakyrkans förväntan om församlingsbildning, den utgör en stressfaktor för planteringen. Samtidigt har alltså resultatet och även sekundära resultat i form av lärande och andra goda effekter uppnåtts.

4.3.4. Summering av Följder

I de tre undersökta församlingarna är det tydligt att rollen som moderförsamling har skapat påtagliga följder i församlingen som inte skulle uppstått annars. Samtal och beslut har förts, kontinuerlig information har givits, man ber för planteringsarbetet, personella resurser har använts. Församlingsplantering har blivit ett samtalsämne i församlingarna. Utifrån Diskursanalysen är det ett positivt "resultat" i relation till

visionen om Equmeniakyrkan som en ”församlingsgrundande rörelse”. Det är inte ett primärt ”Resultat” utifrån aktiviteten församlingsplantering på en viss ort, men väl utifrån Equmeniakyrkans generella arbete med församlingsgrundande.

Den övergripande bilden är att de jag intervjuat både har lärt sig åtskilligt av att vara moderförsamling och fått glädje av att vara delaktiga i planteringsarbetet. Flera av pastorerna kan också peka på sekundära ”resultat” i moderförsamlingen. Det handlar om öppenhet mot människor, nya perspektiv på att vara församling, större missionsengagemang, församlingsarbetare samt två ord som är svårare att fånga in och verifiera: ”glädje” och ”välsignelse.” Jag tolkar betydelsen av dem som att det ger församlingen andlig energi.

Ett framträdande mönster är också uppfattningen att den övriga församlingen (”gemenskapen”) p g a bristande engagemang och okunskap inte fått del av de goda frukterna eller snarare decimerat de sekundära ”resultaten” för moderförsamlingarna. Skursjökyrkans församling skiljer sig härvid lag från de övriga. Där uppfattar jag att församlingen på ett tydligare sätt varit medveten om det goda med planteringen. Att en ny kurs som har sprungit ur deras gemenskap introducerats är också en påtaglig effekt i moderförsamlingen. Materialet från Vihedakyrkan och Sjösalakyrkan visar också att en del informanter kan ha en alltför pessimistisk syn på följderna för ”gemenskapen”. Planteringsarbetet kan ha betytt mer för fler än vad man tror.

Materialet visar att åtminstone de medlemmar jag intervjuat verkar ha fått komma till sin rätt genom arbetet med att vara moderförsamling. De har fått ett nytt sätt att leva ut sin gåva och kallelse. Å ena sidan finns uppfattningen bland informanterna att den upplevelsen hade kunnat komma fler till del och att den nu blivit alltför begränsad och kopplad till enstaka personer. Å andra sidan är rollen som moderförsamling inte den enda som finns i de aktuella församlingarna. Människor kommer till sin rätt på olika sätt och genom planteringsarbetet får ytterligare några den möjligheten, vilket leder till att församlingen som helhet växer i sin gestaltning av att vara kristen församling.

I mitt analysperspektiv är det framför allt ”motsättningar” som kan leda till lärande. En del av dem jag har frilagt och återgivit är öppna och kända av flera andra är dolda och inte sällan tydliga för bara en person. Det finns några exempel i materialet där motsättningarna har lett till lärande, ibland för enstaka personer, några gånger för hela grupper. För att kunna verifiera om det lett till lärande för en hel församling hade undersökningen behövt vara långt mer omfattande.

Skursjökyrkans omförhandling av ”regeln” om modellplantering är troligen den mest expansiva lärande i materialet. Den skapar en ömsesidighet och en expansion utanför församlingens ramar som saknar motstycke i de andra församlingarna. Men det finns också i Sjösalakyrkan flera motsättningar som lett till lärande, inte minst om hur man på ett bättre sätt ”medierar objektet” församlingsplantering.

Jag har också skilt på primära och sekundära ”resultat”. Det primära resultatet för en moderförsamling är att det bildas en ny församling. Det är ett tydligt och mätbart mål. Enbart en av de undersökta församlingarna har hittills fått se att en ny EK-församling välkomnats i Kyrkokonferensen. Detta föregicks dock av ”motsättningar” där man

ville omförhandla ”resultatet”. För de andra två finns förhoppningen om församlingsbildning men den är förenad med visst tvivel. När pastorerna i dessa två församlingar diskuterar frågan om det primära resultatet sker en form av omförhandling, där man pekar på att även om det inte blir så har man ”försökt” alternativt uppnått andra viktiga ”resultat” som gör arbetet meningsfullt. Det är inte ett ”misslyckande” om resultatet uteblir framhåller den ene av pastorerna.

Equmeniakyrkans dokument är mycket tydliga när det gäller ”resultatet”: en ny EK-församling ska bildas. Det står ingenstans att ett uteblivet resultat är ett ”misslyckande”. Det finns indikationer som visar att varje försök, även de som inte leder till församlingsbildning eller där nya församlingar läggs ned är meningsfulla och utgör underlag för lärande. Samtidigt är det svårt att tolka dokumenten på ett annat sätt än att en plantering som inte resulterar i församlingsbildning, har missat det primära målet. Med andra ord har formulerat ”objekt” och ”resultat” inte uppnåtts.

Här kan noteras att en av pastorerna jag intervjuat tillhör ett annat samfund med delvis andra ”verktyg” och ”regler”. När denne pastor talar om ”pionjära initiativ” som *kan* resultera i en ny församling ger det uttryck för ett annat tänkesätt än det som återfinns i EKs dokument. På ett motsvarande sätt konstaterar en av informanterna att för henne kan det räcka om planteringen blir en ”kristen mötesplats”, vilket hon ställer i kontrast till det formella resultatmålet, en ny EK-församling.

För övrigt visar materialet att informanternas redogörelse för följder och särskilt lärande, är betydligt rikare än vad Equmeniakyrkans dokument ger uttryck för. När det gäller det primära resultatet finns alltså tendenser till omförhandling medan de sekundära resultaten framstår som mer betydelsefulla än vad Equmeniakyrkan ställer i utsikt för moderförsamlingen.

Materialet har visat hur församlingsplantering tolkat som ett ”aktivitetssystem” kan frilägga betydelsefulla erfarenheter som kan leda till lärande för en moderförsamling. Av särskild vikt är bearbetningen av de ”motsättningar” som uppstår i aktiviteten. Jag kommer i det nästa och avslutande kapitlet dra slutsatser och diskutera vad de kan innebära för arbetet med församlingsplantering utifrån moderförsamlingar i Equmeniakyrkan.

Del C – Avslutande diskussion

5. Slutdiskussion

Jag har undersökt och analyserat material från tre moderförsamlingar med frågan *Vilket lärande kan uppstå genom rollen som moderförsamling i Equmeniakyrkan och hur kan detta lärande karaktäriseras?* För att sätta in frågan och det empiriska materialet i ett större teologiskt sammanhang har jag också genomfört en diskursanalys med fokus på relevanta dokument från Equmeniakyrkan.

Jag har i analysen anlagt ett sociokulturellt perspektiv på lärande och använt begrepp och tänkesätt från Yrjö Engeströms CHAT-modell. Grundläggande i hans teori är det s k aktivitetssystemet som drivs av ett ”objekt” till vilket hör ett konkret ”resultat”. Jag har valt att se församlingsgrundande på en viss plats som ett aktivitetssystem. ”Objektet” är missionsmotiverad församlingsplantering och resultatet en specifik form av församlingsbildning på en given ort. Lärande i ett aktivitetssystem skapas framför allt genom konstruktiv hantering av ”motsättningar”, vilka jag därför valt att frilägga i mitt material.

Den avslutande diskussionen har tre delar. Den första tar upp förhållandet mellan moderförsamling och samfund, hur ser rollerna ut och hur förhåller sig dessa storheter till varandra? I den andra delen diskuteras uppsatsens fråga: moderförsamlingens lärande. Här adresseras också frågan om Equmeniakyrkans lärande. Slutligen tar jag upp några frågor som vore relevanta för fortsatt forskning inom ämnesområdet.

5.1. Moderförsamlingen och Equmeniakyrkan som samfund

I denna del diskuteras moderförsamlingens roll och plats i Equmeniakyrkans teologi och verksamhet. Det finns ett ömsesidigt beroende som också rymmer vissa motsättningar. Moderförsamlingens roll är principiellt avgörande men åtföljs inte lika självklart av motsvarande uppmärksamhet.

5.1.1. Samfundets verktyg

Grundläggande för ett aktivitetssystem är de ”verktyg” genom vilket ”objekt” och ”resultat” medieras. Av särskild betydelse för ”aktiviteten” församlingsgrundande är de verktyg i form av strategi, handledning och ekonomiska bidrag som Equmeniakyrkan tillhandahåller. I kapitel 2 presenterade jag därför de dokument som direkt eller indirekt beskriver diskursen församlingsgrundande och moderförsamling i Equmeniakyrkan. Det för studien mest grundläggande dokumentet är *Strategi för församlingsgrundande i Equmeniakyrkan* från 2016. Det formulerades som ett resultat av den s k pionjärresan och det konferensbeslut som fattades utifrån dess förslag: att plantera 50 nya församlingar till 2025.

Diskursanalysen visade att *Teologisk grund* framhåller ”mission” som en kallelse till alla medlemmar. Equmeniakyrkans uppgift är som citerats tidigare ”att stödja de lokala församlingarna”. Jag har ovan argumenterat för att det är en rimlig slutsats utifrån *Teologisk grund* att församlingsgrundande både är en förutsättning och en kallelse för att dokumentet ska ha mening. Att bli moderförsamling är alltså en del av den missionskallelse som Equmeniakyrkans församlingar anslutit sig till.

Samfundsorganisationen finns till eftersom de församlingar sett behovet av ”samverkan” på vissa områden. Församlingarnas ombud på Kyrkokonferensen är det högsta beslutande organet för vad samfundet ska göra. Formellt finns här ett tydligt primat i den lokala församlingen. Den ”delegerar” vissa uppgifter till samfundsorganisationen, t ex samordnandet av beslutet om att starta 50 nya församlingar till 2025.

5.1.2. Samfundet och moderförsamlingen

I strategin för församlingsgrundande sägs att ”grunda nya församlingar är först och främst den lokala församlingens kallelse”. I de orden framhålls församlingens principiella initiativ. Det är i sammanhanget ett argument för moderförsamlingstanken. Men meningen fullföljs med att det också är församlingens ”möjlighet att delta i missionsuppdraget.” Det senare ordet står antagligen för Guds mission, inte Equmeniakyrkans. Men tendensen är ändå att Equmeniakyrkan ger den lokala församlingen möjlighet att delta i missionsuppdraget. ”Equmeniakyrkan vill”, nämligen heter det i fortsättningen av texten som citerats, ”arbeta för att utvecklas till en församlingsgrundande rörelse”.

Att bli moderförsamling är i Equmeniakyrkan både en ”möjlighet” som man ansöker till samfundet om att få bli, men samtidigt något kyrkan aktivt uppmanar församlingar till. Det speglar en motsättning mellan den lokala församlingens principiella primat och samfundets faktiska företrädare. Utifrån devisen ”församlingar planterar församlingar” kan man diskutera hur självständiga moderförsamlingarna är. Helt klart finns ett beroende i relation till samfundsorganisationen. En pastor säger t o m att vi var lite ”i händerna” på de som kom från samfundet. Kanske borde vi ”karskat upp oss lite mer”, funderar han. Det finns också från en församling en grundläggande kritik mot själva upplägget med externa planterare, i stället för personer som kommer från moderförsamlingen. Men generellt har det funnits mycket lite kritik mot Equmeniakyrkan från Moderförsamlingarna. Snarare uttrycks beröm och stor tacksamhet

5.1.3. Behovet av församlingsplantering

Det finns utifrån Equmeniakyrkans dokument ett *generellt behov* av församlingar för att Guds rike ska komma till uttryck i världen. Därtill kommer att det på en viss plats finns ett *kontextuellt behov* av en ny församling, eftersom det saknas församlingar och/eller finns särskilda behov av kristen närvaro. Den enskilda församling som står i begrepp att bli moderförsamling kan bekräfta dessa behov/motiv men också relatera till egna *särskilda behov* som motiverar dem att bli delaktiga i församlingsgrundande på en viss plats.

Det primära ”behovet” för församlingsgrundande aktivitetssystem i Equmeniakyrkan kan därmed beskrivas på två sätt: behovet av nya församlingar samt behovet av församlingar och personer som är villiga att plantera församlingar. Den formellt sett huvudsakliga aktören när det gäller församlingsgrundande är moderförsamlingen, som ansöker om bidrag för ett planteringsarbete, anställer en projektledare och hårbärgerar planteringen som en av sina verksamheter tills ”resultatet” en ny självständig församling har uppnåtts.

Församlingsgrundande tolkat som ”aktivitetssystem” uppstår vanligen som ett resultat av flera behov. Ovan nämndes Equmeniakyrkans behov. Till det kommer församlingars behov av att få vara involverade i församlingsplantering, vilket vanligen beror på en generell missionsmotivation. I min undersökning har två församlingar sådana behov; de söker ett planteringsprojekt. I ett fall är det snarare samfundet som söker en moderförsamling till ett redan planerat arbete.

5.1.4. Modeller av moderförsamling

Ott & Wilson beskriver huvudkonceptet Moderförsamling som en gemenskap vilken avskiljer en grupp medlemmar som startar en ny församling på annan plats. Så formuleras inte moderförsamlingstanken i Equmeniakyrkans dokument även om det inte finns något som motsäger en sådan tolkning. Det som definitivt kan fastställas är att ingen av de undersökta församlingarna har sänt en sådan grupp för att plantera. Den församling som kommer närmast det konceptet är Skursjökyrkan. Där var det en redan anställd pastor som blev projektledare. De personer som anslöt sig till kärngruppen blev också medlemmar i moderförsamlingen senare.

Den modell som mest överensstämmer med praxis i Equmeniakyrkan och de undersökta församlingarna är vad Ott & Wilson kallar ”adoptivförsamlingar”. D v s det finns ett planerat projekt eller t o m en grupp som har kommit i gång och en församling tar sig an gemenskapen och blir dess moder. Men den har inte själv fött fram barnet. Ott & Wilson menar att en sådan relation i praktiken fungerar på samma sätt som den ”äka” (mitt uttryck) moderförsamlingen.

Som ett konkret exempel från det empiriska materialet menar en pastor att modellen med att en grupp från moderförsamlingen planterar vore idealisk. Han formulerar Equmeniakyrkans nuvarande koncept som att man lägger ut det församlingsgrundande arbetet på ”entreprenad”. Hans lärande utifrån den erfarenheten är att en moderförsamling som har planterande medlemmar skulle ha mycket större engagemang som moderförsamling än vad som är fallet nu.

5.1.5. Moderförsamling i relation till samfundets teologi

I det här sammanhanget infinner sig frågan om hur det kontextuella församlingsgrundande arbetet relaterar till Equmeniakyrkans teologi. Det är framför allt Equmeniakyrkans samordnare tillsammans med projektledaren som är bärare av den specifika planteringsideologin. Pastorerna i moderförsamlingarna är väl införstådda med Equmeniakyrkans generella teologi formulerad i *Teologisk grund*. De har också, vilket framgår av det empiriska materialet, en rik förmåga till egen

teologisk reflexion. Även övriga informanter formulerar sig teologiskt på ett kreativt sätt.

Med något undantag är det emellertid få informanter från moderförsamlingarna som uttrycker sig med tydlig referens till Equmeniakyrkans dokument. Snarare är det missionsmotivet och ”objektet” som är vägledande. Dokumenten blir relevanta när det kommer till den konkreta frågan om församlingsbildning, att bli en formell församling i Equmeniakyrkan. Utifrån ”ideologin” finns bara ett svar på den frågan. Men ”objektet” missionsmotiverad församlingsplantering kan omförhandlas. Det bekräftar Engeströms påstående att ”objekt” är oförutsägbara och svårkontrollerade och inte låter sig kontrolleras av rationella målbilder och förutsägelser.³²⁸ Samtidigt är det tydligt att det ekonomiska bidraget i slutänden blir tämligen styrande för resultatet.

Utifrån de dokument jag studerat är det tydligt att församlingsgrundande är ett uttryck för mission med betoning på evangelisation. Genom att starta nya församlingar efterföljs uppmaningen i Matt 28:19-20 om att ”gå ut”, ”göra lärjungar”, ”döpa” och ”lära”. Jag har refererat till undersökningar som indikerar att nya församlingar är mer effektiva och framgångsrika när det gäller att nå nya människor. Det finns emellertid också problematiseringar av det temat. Stefan Paas menar att församlingsplantering i det sekulära Europa inte nödvändigtvis leder till samma positiva resultat som i andra delar av världen. Han lyfter i stället fram *förnyelsemotivet*. Nya församlingar behövs för att finna nya och relevanta sätt att vara församling i ett post-kristet sammanhang idag.

Dokumentet om församlingsgrundande i Equmeniakyrkan säger åtskilligt om moderförsamlingens roll och betydelse. Det finns en ecklesiologisk grundtanke om att det är ”församlingar som planterar församlingar”. Samfundsorganisationens uppgift är att samordna och facilitera. Den hållningen, har jag visat, ligger i linje med vad *Teologisk grund* säger om relationen mellan samfund och lokal församling. Moderförsamlingens roll är avgörande för en plantering. Samtidigt är de formella instruktioner som finns ganska knapphändiga. Den primära utbildningen sker ”på vägen” med vägledning från handledaren och den faktiska erfarenheten.

5.1.6. Primära och sekundära resultat

Det primära ”resultatet” för en moderförsamling är att befrämja bildandet av en ny församling. Det finns formuleringar som anger att rollen också kan innebära utveckling och växt för moderförsamlingen men det är inget som är framträdande. I de tre undersökta församlingarna är det emellertid uppenbart att det också uppstår vinster för moderförsamlingen när de engagerar sig i en plantering. Jag har i min analys benämnt dessa som sekundära ”resultat”. När det finns tvivel om det primära resultatet (en ny församling) kommer uppfyllas omförhandlas ibland de sekundära till att bli primära.

³²⁸ “[O]bjects have life of their own and resist goal-rational attempts at control and prediction”. Engeström citerad av Saxegaard 2017:74. Citatet hämtat från Engeström, 2006:193.

I särskilt en församling, fanns tydliga förväntningar på starka sekundära resultat, som man inte upplevde infriades. Man relaterade i det fallet till bristande engagemang från ”gemenskapen”, dvs de medlemmar i moderförsamlingen som inte var direkt engagerade i planteringsarbetet. En motsvarande besvikelse över att medlemmar t ex inte besökte planteringen mer än de gjorde fanns också i Sjösalakyrkan.

Ott & Wilson visar genom sina undersökningar att det är vanligt att moderförsamlingar erfar vinster genom att vara engagerade i planteringen. De visar också att de församlingar som släppt i väg egna medlemmar erfar en tillväxt så att förlusten av medlemmar i någon mån kompenseras. I samtliga av mina undersökta församlingar finns tydliga indikationer på goda sekundära ”resultat”. Lärande är ett exempel på en sådan vinst.

5.2. Moderförsamlingens lärande

Forskningsfrågan för undersökningen lyder:

Vilket lärande kan uppstå genom rollen som moderförsamling i Equmeniakyrkan och hur kan detta lärande karaktäriseras?

Min analys visar att det i de undersökta församlingarna både handlar om individuellt och gemensamt lärande. Motsättningar skapar en potential för lärande men det krävs en konstruktiv hantering (handledning?) för att det ska ske och komma flera till del. Min analys visar att motsättningar ibland har lett till lärande men i flera fall är det åtminstone oklart om det blev resultatet.

Jag har tidigare citerat Stuart Murray som skriver

Church Planting is an opportunity for Theological reflection and renewal, for asking radical questions about the nature of the Church and its task in contemporary society and for developing new kinds of churches.³²⁹

Det finns inslag av sådant lärande, särskilt hos de pastorer jag har intervjuat. De ger över lag uttryck för en genomreflekterad teologi, som också har tagit intryck av planteringserfarenheterna. Men i första hand handlar nog lärandet om strategi och förhållningssätt, inte grundläggande förändringar i teologin. Bland informanterna över lag utgörs lärandet främst av hur man planterar församlingar och vilka sätt som är mindre bra.

5.2.1. Explicit lärande

Jag har identifierat två former av lärande i mitt material: en explicit och en implicit. Den explicita formen för lärande är den som informanterna själva anger när jag frågar om vad de lärt sig. Flera av de svaren relaterar till vad det innebär att vara

³²⁹ Murray 2001:129.

moderförsamling, till exempel vad man borde gjort eller tänkt på innan man gick in i den aktuella rollen. I materialet handlar de lärdomarna om:

- Projektledarens och kärngruppens egenskaper.
- Hur församlingsplanering görs och att den är möjlig.
- Vad en församling kan vara och hur kristet liv kan gestaltas
- Betydelsen av församlingens aktiva engagemang genom besök.
- Betydelsen av att ha medlemmar som är direkt involverade i planeringsarbetet
- Balansen mellan förtroende och intervention
- Planeringsarbetets energi- och tidskrävande och natur
- Betydelsen av stöd och legitimitet från samfundsorganisationen³³⁰
- Vikten av att kunna tänka om när det man planerat inte fungerar

I vilken mån dessa lärdomar är spridda till hela ”gemenskapen”, ”subjekt”-gruppen eller enbart enskilda aktörer, besvaras inte av analysen av materialet. Det jag konstatera är att de är viktiga för Eumeniakyrkans lärande när det gäller församlingsgrundande arbete. Till detta lärande kommer upplevelser i relation till resor och besök. Möten med människor från andra kulturer ger insikter. De relativa prövningar som uppstår i samband med resor och moderförsamlingsskap skapar förståelse för *martyreia*-motivet.

5.2.2. Implicit lärande genom motsättningar

Den andra formen av lärande är den implicita som jag kan läsa ut ur materialet, genom att frilägga motsättningar. Den sammanfaller delvis med vad informanterna själva anger. I vissa fall har jag också kunnat se *möjligheter till lärande* där jag inte vet om det har uppstått eller inte.

De motsättningar som identifierats har sammanfattningsvis handlat om

- Uttalade ”regler”
- Oklar ”arbetsfördelning”
- Valet av ”verktyg”
- Innebörden av ”resultatet”

Uttalade regler. De ”regler” som är etablerade i aktivitetssystemet hör till ”verktyg”. Det gäller till exempel de förhållningssätt som anges i de formella dokumenten från Eumeniakyrkan. Därutöver kan enskilda aktörer formulera egna ”regler” som är mer eller mindre uttalade. Exempel på sådana regler är den multi-etniska församlingen i Halmslätt, frihetsmandatet i Hunnebo och modellplaneringen i Ytterhamn. Exempel

³³⁰ Jfr Klas Lundströms undersökning av EFS

på uttalade regler som skapade motsättningar är den om ”gemenskapens” engagemang i Vihedakyrkan och den gudstjänstbaserade verksamheten i Hunnebo.

Oklar arbetsfördelning kan vara ett resultat av uttalade regler. Regeln om gemenskapens engagemang ledde till en oklar arbetsfördelning där det fanns en förväntan om insatser från gemenskapen som de inte var beredda på. Oklar arbetsfördelning uppstår också när till exempel moderförsamlingens pastor har synpunkter på planteringsarbetets utformning, vilket skedde uttalat i Hunnebo och artikulerat i Halmslätt (se nedan).

Valet av verktyg. Det finns ett antal givna verktyg i aktivitetssystemet, som utgår från Equmeniakyrkans strategidokument. Men därutöver kan projektledaren välja de verktyg som hen tror fungerar just på den här platsen. I Halmslätt uppstod en öppen motsättning om valet av verktyg mellan projektledare och moderförsamlingens pastor. I Sjösalakyrkan fanns en uttalad motsättning om valet av verktyg i planteringsarbetet. I Skursjökyrkan visade sig valet av verktyg inte fungera, vilket skapade en motsättning mellan en viktig regel och verkligheten. Där ledde motsättningen till en omprövning och ett expansivt lärande.

Innebörden av resultatet. Det primära resultatet är att en ny församling ska bildas. I Halmslätt kom det att ifrågasättas från vissa personer i planteringsgemenskapen. Det upplevdes för komplicerat och hämmande att bli en EK-församling. I Sjösalakyrkan och Skursjökyrkan diskuterade pastorerna vad som händer om det inte blir en församlingsbildning. Är det ett misslyckande? Är inte det viktigaste att vi har försökt? Jag tolkar det som en slags omförhandling av resultatet, kanske t o m objektet.

De områden där motsättningarna åtminstone i några fall har lett till lärande är ”oklar arbetsfördelning” och ”valet av verktyg”. När dessa motsättningar bearbetats på ett öppet och förtroendefullt sätt har de blivit konstruktiva. Det tydligaste exemplet är kursändringen i Skursjökyrkan. Avgörande i det fallet var att det inte rådde en motsättning mellan åsikter. Det var själva regeln med dess verktygsval som inte visade sig fungera.

5.2.3. Lärande genom innovation

Stefan Paas anger tre huvudsakliga skäl till församlingsplantering där det redan finns andra församlingar: Man vill plantera ”bättre”, ”fler” eller ”nya” församlingar. Av dessa motiv förordar han det tredje, nya församlingar, vilka han vill sätta inom ramen för innovationsteori. En av de tre miljöer för innovation som lyfts fram inom det forskningsområdet är inkubatorn³³¹. En inkubator är när ett företag låter en person eller grupp utforma en ny idé eller organisation med fria händer men inom ramen för det befintliga företaget och med ekonomiskt och personellt stöd från det. Utmaningen är att inte utöva kontroll, utan låta det nya utvecklas efter egna spelregler.

³³¹ De andra två är ”free havens” och ”laboratories”, vilka båda två kan rymmas inom inkubatorn.

Paas citerar Philip Jenkins som skriver:

In a global perspective, Europe may be a 'laboratory for new forms of faith, new structures of organization and interaction, that can accommodate to a dominant secular environment'.³³²

Församlingsgrundande kan, menar Paas, vara ett "viktigt instrument i det laboratoriet".³³³ Tillåt experimenterande och var inte för snabb med att kalla en gemenskap för "församling".³³⁴ Det behöver inte ens vara syftet utan kan få växa fram om det visar sig lämpligt.

...by not concentrating on the formation of a church too soon, the nature and mission of the Church may be taken much more seriously in the end. What 'church' is in the particular context may become a journey of discovery rather than an imposed outcome.³³⁵

Hållningen kan relateras till pastor Anders resonemang. Han framhåller att nya eventuellt nya initiativ som Skursjökyrkan kommer att ta inte bör ha en uttrycklig avsikt om församlingsbildning. Han refererar i stället till EFKs ide om "pionjära initiativ". Skursjökyrkans kursändring är också ett exempel på innovation. När planen inte fungerade blev planteringen tillsammans med moderförsamlingen en inkubator och ett "laboratorium" för innovation.

Det är lätt att se hur både Equmeniakyrkan och moderförsamlingen i en mening utgör inkubatorer för församlingsplanteringar. Samtidigt är innovationsmotivet inte särskilt framträdande i Equmeniakyrkans grunddokument. Kyrkoledarnas *Färdplan*, är såvitt jag kan se det enda som lyfter denna tanke. De skriver att nyplanterade församlingar med nödvändighet måste bli nytänkande och kreativa och att det kan "inspirera och lära mer etablerade församlingar".³³⁶

När det gäller "resultatet" har Equmeniakyrkan hittills varit tydliga med att det är en ny församling, inte bara något som eventuellt uppstår.³³⁷ Min förståelse av Equmeniakyrkans hållning i relation till Paas är att det föreligger en ecklesiologisk motsättning där Equmeniakyrkans synsätt ligger i linje med den frikyrkliga förståelse som till exempel Miroslav Volf lyfter fram. En församling kan i princip uppstå där två

³³² Paas 2016:181.

³³³ Paas 2016:181, med not-referens.

³³⁴ Paas 2016:218

³³⁵ Paas 2016:223. "Thus a community will emerge out of a given context, around shared practices and disciplines" fortsätter han på s 224. Å ena sidan kritiserar Paas den s k emerging-church-rörelsen men landar å andra sidan i en slutsats som ligger den nära Paas 2016:187-188. Jfr Neves avhandling om Emerging Church där han refererar Paas och innovationstanken på ett positivt sätt.

³³⁶ Hagerius m fl 2022:45

³³⁷ Samtidigt medger Paas att det finns ett starkt samband mellan förkunnelse av evangeliet och gemenskap, Paas 2016:259–264. "[A] new christian community is often the organic result of evangelism", Paas 2016:261. Här kan noteras att pastor Anders referens till "pionjära initiativ" ligger i linje md Paas.

eller tre är församlade och kommer överens om att de vill vara en församling. Vidare utgör det tydliga resultat-målet i Equmeniakyrkans strategi en påtaglig drivkraft och inriktning, som gör att arbetet blir mer fokuserat. När det gäller frågan om hur församlingen ska se ut råder det stor frihet i. Däremot är det tydligt och klart att det ska bli en församling i Equmeniakyrkan.

5.2.4 Lärdomar för Equmeniakyrkan

Vad kan Equmeniakyrkan lära sig och vilka åtgärder kan den vidta utifrån min undersökning? Stefan Paas skriver:

When a denomination commits itself to do church planting it is constantly forced to consider profound questions of ecclesiology, mission and contextualization.³³⁸

Det finns med andra ord en mycket rik källa till teologiskt lärande om man tar tillvara de erfarenheter som de olika planteringarna erbjuder. Genom Pionjärresan 2 och den här undersökningen finns ett omfattande material att utgå ifrån, men det gäller i så fall att de tas tillvara och bearbetas just som bidrag till ekklesiologi och missiologi. Ytterligare och fördjupade teologiska studier skulle dessutom bidra till ett ännu rikare material för reflexion och lärande inom dessa områden.

Vidare noterar jag att moderförsamlingar behöver få fördjupad uppmärksamhet som aktör i det församlingsgrundande arbetet. Dess status är betydelsefull i dokumenten och verkligheten men det skulle behövas fler perspektiv på vad det innebär att vara moderförsamling, inte minst ur ett lärandeperspektiv.

Det som jag i uppsatsen har kallat ”sekundära resultat” har från moderförsamlingens sida bland annat formulerats i termer av ”välsignelse”. Det är ett viktigt och undflyende signalord i kyrkans värld och kan stå för många olika erfarenheter. Grundläggande torde vara att den har ett gudomligt ursprung och inte kan förutsägas. Välsignelse har karaktären av bonus. Å andra sidan framgår det av materialet att utebliven välsignelse möts med besvikelse.

Jag tror att många moderförsamlingar skulle beteckna medvetet lärande som en ”välsignelse”. Min tolkning är att människor i och genom intervjuerna har blivit medvetna om vad de faktiskt lärt sig och vunnit genom att vara delaktiga i rollen som moderförsamling. Det finns ett implicit lärande som behöver tydliggöras genom en person som ställer frågor.³³⁹

³³⁸ Paas 2016:263

³³⁹ Jämför mitt resonemang utifrån Cecilia Bjursells studie av lärande i ett jaktlag i kap 1.

Som jag uppmärksammade tidigare finns i ansökningsformuläret till pionjärbidrag också en uppföljningsdel som moderförsamlingen ska besvara när ansökningsperioden är över. Där finns en fråga som lyder:

Beskriv kortfattat: Vilka positiva följder har arbetet fått för er som församling och för det samhälle ni betjänar samt vilka lärdomar har ni gjort under arbetet?

Det verkar inte som om denna uppföljning har dokumenterats eller över huvud taget verkställts. Faktum är ju att den skulle ge ett mycket viktigt underlag till den fråga jag har ställt i uppsatsen och framför allt vara till hjälp för utvecklingen av Equmeniakyrkans församlingsgrundande arbete. I vilket fall som helst tror jag att den behöver aktualiseras och användas. Dels hjälper det moderförsamlingarna att reflektera och bli medvetna om sitt lärande. Dels bidrar det till Equmeniakyrkans samlande lärande om vad det innebär att vara moderförsamling.

Det är också av betydelse, för att lärandefrågan ska hållas levande, att samordnare och handledare aktivt och regelbundet ställer frågor till moderförsamlingen om vad de lärt sig genom sina erfarenheter. Jag uppfattar referensgruppen som en viktig plats för det samtalet, så att lärandet blir gemensamt.

Innovationstanken är närvarande i Equmeniakyrkans församlingsgrundande arbete. Nya former och experimenterande uppmuntras. Jag tror dock att det kan fördjupas och artikuleras tydligare att det finns ett sådant mål i arbetet. Att samspelet mellan moderförsamling och plantering kan leda till nytänkande för båda parter behöver också lyftas fram.

På ett generellt plan tror jag att det församlingsgrundande arbetet skulle behöva en tydligare manual. Ett dokument där såväl teologiska motiv som det rent praktiska tillvägagångssättet klargörs. Inte minst frågan om ”arbetsfördelning”, ”verktyg” och ”regler” behöver tas upp där. I ett sådant dokument rekommenderas ett antal teologiska klargöranden om församlingsgrundande. För det första behövs en tydlig koppling till *Teologisk grund* och dess missionssyn. För det andra behöver moderförsamlingens roll förtydligas både teologiskt och praktiskt.

När det gäller den teologiska förståelsen av moderförsamling skulle Equmeniakyrkans formulerade ecklesiologi behöva kompletteras med en tanke om församlingens reproducerande funktion. *Teologisk grund* förutsätter att församlingar finns, utvecklas och att de har vissa praktiker. Men såvitt jag kan se saknas formuleringar om att de liksom allt annat levande har en inneboende drivkraft att förmeras. En formulerad reproduktionsecklesiologi skulle medföra en tydligare förståelse av att moderförsamlingsskap är en naturlig del av att vara församling i Equmeniakyrkan och därmed regelbundet överväga möjligheten att plantera en ny församling.

Materialet visar också att den ”församlingsgrundande rörelse” som omtalas i dokumenten är inte så enkel att få till i praktiken. Det finns en viss öppenhet när det

gäller att genomföra en plantering på ytterligare en plats, men min tolkning är ändå att de undersökta församlingarna inte ser det som realistiskt i nuläget. I en av planteringarna har ett försök gjorts till eget arbete med församlingsgrundande, men det upphörde. I de andra planteringarna i undersökningen ser jag inte att ett sådant initiativ ligger inom räckhåll.

5.3. För fortsatt forskning

Det finns ett stort utrymme för vidare forskning i det ämne jag berört i uppsatsen.

En historisk undersökning av praktik och motiv när det gäller bildarsamfundens församlingsgrundande från mitten av 1800-talet och framåt skulle fördjupa förståelsen av Equmeniakyrkans arbete idag.

CHAT är, som jag tidigare framfört, både ett analysredskap och ett utvecklingsverktyg. För att ett tydligt expansivt lärande ska uppstå ur motsättningar förutsätts en aktiv handledare som arbetar efter CHAT-modellen. En framtida forskningsuppgift vore att utföra aktionsforskning i relation till ett planteringsprojekt från startprocess till församlingsbildning med CHAT som utvecklingsredskap.

Det skulle vara mycket intressant att göra mer omfattande kvantitativa undersökningar av moderförsamlingar genom enkätfrågor som liknar de jag använt i mina intervjuer. Det skulle ge ett mer representativt underlag som sen kan jämföras med resultaten i min studie.

Mitt material visar att moderförsamlingspastorer genom sina erfarenheter och reflexioner en rik källa till kunskap om församlingsgrundande. En bredare undersökning där man till exempel möts i fokusgrupper och samtalar tror jag skulle ge en ytterligare fördjupad bild av moderförsamlingens lärande.

6. Källor och litteratur

Primärmaterial

Intervjuer

Intervjuer som gjordes där alla parter var fysiskt närvarande med ljudinspelning

Albert och Britta. Intervju, 13 okt 2024. Vihedakyrkan,
 Anders, Intervju, 18 nov 2024. Skursjökyrkan,
 Erik och Diana, Intervju, 5 nov 2024. Sjösalakyrkan,
 Josefine och Ingvar. Intervju, 18 nov 2024. Skursjökyrkan
 Mikael. Intervju, 3 dec 2024. Vihedakyrkan och Sjösalakyrkan,

Intervjuer som gjordes genom videosamtal

Filip. Intervju, 30 okt 2024. Vihedakyrkan,
 Fredrik. Intervju, 12 nov 2024. Sjösalakyrkan,
 Lars. Intervju, 26 nov 2024. Skursjökyrkan.
 Lennart. Intervju, 9 nov 2024. Vihedakyrkan.
 Mats, Intervju, 9 dec 2024. Vihedakyrkan och Sjösalakyrkan.
 Sven. Intervju, 18 dec 2024. Skursjökyrkan

Dokument från Equmeniakyrkan

Dokument med angiven författare står först. De refereras som övrig litteratur med efternamn och årtal. De övriga saknar angiven författare och refereras utifrån titel. Jag har strukit under de ord som jag använder som förkortning i notsystemet.

Hagerius, Joakim, Svensson, Lasse & Wiborn Karin, 2022. *Färdplan. Ett kyrkoledarbrev med perspektiv för vägen vidare.*

<https://equmeniakyrkan.se/kyrkan/fardplan/>

Lundgren, Rickard, 2022a. *Varför läggs församlingsgrundande arbeten ned?* [opublicerat dokument]

Lundgren, Rickard, 2022b. *Varför läggs församlingsgrundande arbeten ned? En analys av initiativ i Equmeniakyrkans församlingsgrundande arbete som lagts ner under åren 2010-2022.* [opublicerat dokument]

Neve, Mattias , Pihlström, Peringe, Svanberg, Peter & Undevall, Göran, 2011. *100 nya församlingar fram till 2025.* [opublicerat dokument]

Svanberg, Peter, 2013. *Församlingsgrundande i Gemensam Framtid – 10 grundteser*, 2013. [opublicerat dokument]

Bidrag till församlingsgrundande arbete, 2016.

<https://equmeniakyrkan.se/forsamlingservice/ekonomi/bidrag-till-forsamlingsgrundande/>

Förslag på församlingsstadgar för församlingar i Equmeniakyrkan.

<https://equmeniakyrkan.se/forsamlingservice/dokumentbank/>

Mission 2030, Equmeniakyrkans internationella strategi.

<https://equmeniakyrkan.se/vart-arbete/internationellt/uppdrag-och-vision-for-vart-internationella-arbete/>

Mission som förvandlar världen, 2016. <https://equmeniakyrkan.se/wp-content/uploads/2020/02/mission-som-forvandlar-varlden-feb2020.pdf> [Den version som finns på hemsidan har en annan layout som gjordes 2020, därav skillnaden i årtal. Eftersom den innehållsmässigt inte skiljer sig från den första versionen 2016 vilket är ett väsentligt årtal för kronologin har jag valt att referera till den från 2016]

Moderförsamling och stödförsamling för församlingsgrundande arbete i Equmeniakyrkan. 2016.

<https://equmeniakyrkan.se/forsamlingservice/ekonomi/bidrag-till-forsamlingsgrundande/>

Teologisk grund Equmeniakyrkan, 2011. <https://equmeniakyrkan.se/tro/teologisk-grund/>

Strategi för församlingsgrundande i Equmeniakyrkan, 2016.

<https://equmeniakyrkan.se/vart-arbete/forsamlingsgrundande/>

Verksamhetsplan 2017-2018, som antogs av Equmeniakyrkans kyrkokonferens 2016. <https://equmeniakyrkan.se/kyrkan/stadgar/>

Litteratur

Asserhed, Björn, 2020. *Församling som mission. Berättelser från elva församlingar i Sverige 2000–2020*. Stockholm: Vidare och Enskilda Högskolan Stockholm.

Asserhed, Björn, 2024 *Gardens in the Wasteland. Christian Formation in Three Swedish Church Plants*. Stockholm: Enskilda Högskolan Stockholm.

- Bergman, Erika, Melin, Jonas & Stenberg, Johannes, (red) 2022. *Frikyrkan i orten*. [Uppgift om förlagsort saknas]: Vidare, SAM och EFK. <https://vidare.nu/wp-content/uploads/2023/04/rapport-frikyrkan-i-orten-digital.pdf>
- Bjursell, Cecilia, 2025. "Learning to hunt. Narratives about lifelong learning in a hunting team." *International Journal of Lifelong Education*, 1–20. <https://doi.org/10.1080/02601370.2025.2516776>
- Blennberger, Erik, 1997: *Bibelsyn. Tillkomst, tolkning och giltighet* Nora: Nya Doxa.
- Bosch, David, 1995: *Believing in the Future: Toward a Missiology of Western Culture*, Vally Forge: Trinity Press
- Cook Everist, Norma, 2004: *Church Conflict. From Contention to Collaboration*. Nashville: Abingdon Press.
- Davidson, Bo & Patel, Runa, 1994. *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur. Andra upplagan. Första upplagan 1991)
- Engeström, Yrjö, 2015. *Learning by expanding. An activity-theoretical approach to developmental research*. Andra upplagan. Första upplagan 1987. Cambridge: University Press
- Engeström, Yrjö, 1999a. "Activity theory and individual and social transformation". I: Engeström, Y, Miettinen, R & Punamäki, R-L: *Perspectives on Activity Theory*, s 19-38.
- Engeström, Yrjö, 1999b. "Innovative learning in work teams: Analyzing cycles of Knowledge creation in Practice". I: Engeström, Y, Miettinen, R & Punamäki, R-L: *Perspectives on Activity Theory*, s 377-406.
- Engeström, Yrjö, 2006. "Values, Rubbish and Workplace Learning" in P H Sawchuck, N Duarte, & M Elhammoumi (red) *Critical Perspectives on Activity: Explorations Across Education, Work & Everyday Life*, (s 193-207), Cambridge, New York, University Press, s 193.
- Farah, Warrick, 2022. "The genesis and evolution of church-planting movements missiology" I: *Missiology: An International Review* 2022, Vol. 50(4) 349–361. Wilmore: American Society of Missiology. https://www.academia.edu/80063140/The_Genesis_and_Evolution_of_Church_Planting_Movements_Missiology
- Garrison, David, 1999: *Church Planting Movements*. Richmond: Office of Overseas Operations International Mission Board of the Southern Baptist Convention Richmond. https://www.call2all.org/wp-content/uploads/2015/12/Church_Planting_Movements_Garrison.pdf

Hibbert, Richard, Yates, 2009: "The Place of Church Planting in Mission: Towards a Theological Framework" I *Evangelical Review of Theology* 2009, 33:4, s 316-331. [Förlagsort okänd]: Evangelical World Alliance.
https://www.academia.edu/22534811/The_Place_of_Church_Planting_in_Mission

Jakobsson, Anders, 2020. "Sociokulturella perspektiv på lärande och utveckling: Lärande som begreppsmässig precisering och koordinering", *Pedagogisk forskning i Sverige*, 17(3-4), s. 152–170. Tillgänglig vid:
<https://publicera.kb.se/pfs/article/view/52971> (åtkomstdatum: 27 juni 2025).

Josefsson, Ulrik & Wahlström, Magnus (red), 2015. *Församlingsplantering i Pingst Rapport från ett forskningsprojekt*. Forskningsrapporter från Institutet för Pentekostala Studier, Nr 6. Stockholm: Institutet för Pentekostala Studier.

Kyrkornas Världsråd 2013. *Tillsammans för livet*. Svensk översättning utgiven av Sveriges Kristna Råd. Stockholm: Sveriges Kristna Råd.
<https://www.skr.org/material/tillsammans-for-livet/>

Kärkkäinen, Veli-Matti, 2002, *An introduction to ecclesiology An Introduction to Ecclesiology: Ecumenical, Historical & Global Perspectives*. Downers Grove: Inter Varsity Press Academic.

Lundström 2019 "Nyplanteringsarbete i EFS och betydelsen av legitimitet och strukturellt stöd" i *Norsk tidsskrift for Misjonsvitenskap* nr 1 2019, s 34–43. Oslo: MF vitenskapelig høyskole. <https://journal.mf.no/ntm/article/view/4438/3753>

Malphurs, Aubrey 1998: *Planting Growing Churches for the 21st Century*. Grand Rapids: Baker

Emt, Jeanette, Eriksson, Gunnar & Hallberg, Peter. I: *Nationalencyklopedin* (NE), "Diskurs" (hämtad 2025-05-01)
<https://www.ne.se/upplagsverk/encyklopedi/lang/diskurs>, Nationalencyklopedin.

Melin, Jonas 2023. "'Som fadern har sänt mig sänder jag er'. Att vara en sändande moderförsamling". I: *Nya vägar för världens skull. Förändringsarbete i frikyrkliga församlingar* Jaktlund, C-H/Neve M/Rudäng, E (red) Utgiven inom Tro & Livs skriftserie, Nr 14. Stockholm: Libris och Enskilda Högskolan.

Melin, Jonas, Svanberg, Peter & Wellstam, Julia och (red) 2020. *Vi planterar församlingar. 12 berättelser från hela Sverige*. Ulricehamn: Evangelie/Vidare.

Murray, Stuart 2001: *Church Planting. Laying foundations*. Scottdale: Herald Press. Amerikansk upplaga. Första upplagan gavs ut i Storbritannien 1998.

Neve, Mattias, 2021. *In pursuit of proximity. A missiological study of four 'emerging church' communities in Sweden*. Stockholm: Forge Sverige.

Nicolini, Davide, 2012. *Practice Theory, Work & Organization. An Introduction*. Oxford: University Press.

- Nygaard, Marianne, Rodriguez, 2015: *Caring to Know or Knowing to Care? Knowledge Creation and Care in Deacons' Professional Practice in the Church of Norway*. Oslo: Det teologiske menighetsfakultet.
- Ott, Craig & Wilson, Gene, 2011. *Global Church Planting. Biblical Principles and Best Practices for Multiplication*. Grand Rapids: Baker Academic.
- Paas, Stefan, 2016. *Church Planting in the Secular West. Learning from the European Experience*, Grand Rapids/Cambridge: Eerdmans,
- Saxegaard Fredrik, 2017. *Realizing Church: Parish Pastors as Contributors to Leadership in Congregations*. Oslo: Det teologiske menighetsfakultet
- Svanberg, Peter 1999. *Church planting in Sweden in the 21st century: a model for new Methodist churches*. Wilmore: Asbury Theological Seminary.
- Tholvsen, Öyvind, 2021. *Frikyrkoundersökningen. En rapport om frikyrkornas utveckling i Sverige 2000-2020*. Stockholm: Vidare & Frikyrkosamråd.
<https://vidare.nu/wp-content/uploads/2021/06/frikyrkoundersokningen-2021.pdf>
- Thörn, Andreas, 2015. "Hur plantera? Fyra modeller för församlingsbildning". I: Josefsson & Wahlström (red) 2015.
- Volf, Miroslav, 1998. *After our Likness. The Church as the Image of the Trinity*. Grand Rapids/Cambridge: Eerdmans.

Appendix

Intervjufrågorna med underfrågor

1. Berätta om hur din församling blev en moderförsamling?
 - a. Hur uppstod tanken? Samtal, bön, uppenbarelse, propå
 - b. Vilka personer var viktiga?
 - c. Vilka teologiska motiv framfördes?
 - d. Vilka samtal fördes, hur och var?
 - e. Kontakten med EK?
 - f. Spänningar och konflikter?

2. Hur skulle du beskriva den nya gemenskapen som grundades?
 - a. Aktiviteter?
 - b. Värderingar?
 - c. Framgångar?
 - d. Stämmer det med din ursprungliga bild?

3. Hur ser relationen mellan din församlingen och den nya gemenskapen ut?
 - a. Mötesplatser, var och för vilka?
 - b. Gemensamma aktiviteter?
 - c. Glädjeämnen?
 - d. Konflikter och spänningar?
 - e. Hur talar man om varandra?

4. Vad har du/ni lärt er som församling av att vara moderförsamling?
 - a. Nya praktiker (t ex särskild bön i gudstjänsten)
 - b. Nya sätt att tänka? (t ex vi är inte bara till för oss själva)
 - c. Relation till EK? (t ex vi har insett betydelsen av att vara en del av en större kyrka)
 - d. Har synen på de ursprungliga motiven förändrats?